

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ Антипенко Н.В.

« _____ » _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

**ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
ОС МАГІСТР**

Тема: «Управління страховими ризиками страховика»

Виконава: Ушова Марія Миколаївна

Керівник: к.е.н.,доцент, Антипенко Надія Василівна

Консультанти з окремих розділів пояснювальної записки:

перший розділ — к.е.н.,доцент Антипенко Надія Василівна

другий розділ — к.е.н.,доцент Антипенко Надія Василівна

третій розділ — к.е.н.,доцент Антипенко Надія Василівна

Нормоконтролер: к.е.н.,доцент Антипенко Надія Василівна

Київ 2020

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітньо-професійна програма «Фінанси і кредит»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри
_____ Антипенко Н.В.
« 05 » жовтня 2020 р.

ЗАВДАННЯ на виконання дипломної роботи

студентки Ушової Марії Миколаївни
(прізвище, ім'я, по батькові в родовому відмінку)

1. Тема дипломної роботи «Управління страховими ризиками страховика» затверджена наказом ректора від «15» жовтня 2020 р. № 1996/ст.
2. Термін виконання роботи: з 5 жовтня 2020 р. по 27 грудня 2020 р.
3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правова база, дані Державного комітету статистики, фінансово-господарська звітність ПАТ СК «Країна».
4. Зміст пояснювальної записки: РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ СТРАХОВИКА; РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ СТРАХОВИКА НА ПРИКЛАДІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «КРАЇНА»; РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ СТРАХОВИКА
5. Перелік обов'язково графічного (ілюстративного) матеріалу: ЛИСТ 1. Основні критерії встановлення страхового ризику; ЛИСТ 2. Аналіз динаміки і структури фінансових результатів ПАТ СК «Країна», 2017-2019 рр. ; ЛИСТ 3. Динаміка чистого доходу та собівартості реалізації ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр. Динаміка чистого доходу та собівартості реалізації ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр.; ЛИСТ 4. Динаміка чистого прибутку ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр.; ЛИСТ 5. Структура активів ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр., тис. грн.; ЛИСТ 6. Структура страхового портфелю ПАТ «СК «Країна» по страховим преміям за 2017-2019 рр., %; ЛИСТ 7. Показники тесту раннього попередження; ЛИСТ 8. Показники тесту раннього попередження ПАТ СК «Країна», 2017-219 рр. ; ЛИСТ 9. Динаміка показника ліквідності активів ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр., %; ЛИСТ 10. Оціночна шкала показників тесту раннього попередження ПАТ СК «Країна», 2017-2019 рр.; ЛИСТ 11. Загальна оцінка тесту раннього попередження ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр.; ЛИСТ 12. Оцінка ризиків на ПАТ СК «Країна»; ЛИСТ 13. Оцінка ризиків діяльності ПАТ СК «Країна», 2017-2019 рр.; ЛИСТ 14. Проблеми управління ризиками ПАТ СК «Країна»; ЛИСТ 15. Схеми роботи VI-технології.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1	Написання першого розділу дипломної роботи та надання його керівнику	05.10.2020-25.10.2020	Виконано
2	Написання та оформлення матеріалів другого розділу дипломної роботи та надання його керівнику	26.10.2020-15.11.2020	Виконано
3	Написання та оформлення матеріалів третього розділу дипломної роботи та надання його керівнику	16.11.2020-06.12.2020	Виконано
4	1. Узгодження дипломної роботи з науковим керівником. 2. Проходження нормо контролю та попереднього захисту дипломної роботи. 3. Отримання рецензії та відгуку на дипломну роботу. 4. Підготовка виступу.	07.12.2020-11.12.2020	Виконано
5	1. Переплетення дипломної роботи. 2. Подання дипломної роботи та супровідних документів секретарю ЕК. 3. Проходження перевірки на академічну доброчесність.	12.12.2020-17.12.2020	Виконано

7. Консультанти з окремих розділів

РОЗДІЛ	КОНСУЛЬТАНТ (посада, ПІБ)	ПІДПИС, ДАТА	
		ЗАВДАННЯ ВИДАВ	ЗАВДАННЯ ПРИЙНЯВ
РОЗДІЛ 1	к.е.н., доцент Антипенко Надія Василівна		
РОЗДІЛ 2	к.е.н., доцент Антипенко Надія Василівна		
РОЗДІЛ 3	к.е.н., доцент Антипенко Надія Василівна		

8. Дата видачі завдання: « 05 » жовтня 2020 р.

Керівник дипломної роботи _____
(підпис керівника)

Антипенко Н. В.
(П.І.П/б)

Завдання прийняв до виконання _____
(підпис здобувача)

Ушова М.М.
(П.І.П/б)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Управління страховими ризиками страховика» 114 сторінок, 22 рисунка, 28 таблиць, 63 використаних джерел, 3 додатка.

УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМ РИЗИКОМ, СТРАХОВА КОМПАНІЯ, ІДЕНТИФІКАЦІЯ РИЗИКІВ, СТРАХОВИК, ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКУ, РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ.

Метою дипломної роботи є дослідження та розроблення практичних аспектів щодо управління страховими ризиками страховика на прикладі ПАТ СК «Країна».

Об'єктом дослідження є система управління страховими ризиками ПАТ СК «Країна».

Предметом дослідження є теоретичні та методичні положення щодо оцінки та управління страховими ризиками страховика.

Інформаційну базу дослідження склали дані фінансової звітності страхової компанії «Країна», а також дослідження, які були проведені рейтинговими агентствами. У процесі написання роботи використовувалися аналітичні матеріали, статистичні огляди і довідкові матеріали по діяльності компанії, наявні у відкритому доступі.

Практичне значення полягає у тому, що результати даної дипломної роботи можна використовувати в галузі страхування для того, щоб покращити управління страховими ризиками страховика, як було представлено на прикладі ПАТ СК «Країна».

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ СТРАХОВИКА.....	10
1.1. Поняття та економічна суть страхових ризиків.....	10
1.2. Класифікація та характеристика ризиків у страхуванні.....	19
1.3. Система управління страховими ризиками страховика.....	28
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ СТРАХОВИКА НА ПРИКЛАДІ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ «КРАЇНА».....	40
2.1. Загальна організаційна та управлінська структура ПАТ СК «Країна».....	40
2.2. Аналіз фінансово-економічних показників діяльності ПАТ СК «Країна».....	48
2.3. Аналіз ризик-менеджменту ПАТ СК «Країна».....	62
Висновки до розділу 2.....	72
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ СТРАХОВИКА.....	74
3.1. Проблеми управління страховими ризиками страховика.....	74
3.2. Шляхи удосконалення управління страховими ризиками страховика.....	82
Висновки до розділу 3.....	93
ВИСНОВКИ.....	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	101
ДОДАТКИ.....	104

ВСТУП

У період поступового переходу до економіки ринкового типу в Україні поряд з державними фінансами, банківською справою великої перебудови зазнало й страхування, що стало орієнтуватися на потреби захисту підприємницької діяльності та вирішення соціальних проблем, наближаючись тим самим до ролі, яку виконує страхування у країнах ринкової орієнтації. В умовах ринкової економіки страхування має величезні можливості щодо вирішення проблем кожного власника та сприяння економічному і соціальному розвитку країни. Це, звичайно, стосується й України, особливо у контексті кардинальних змін в економічному житті країни у період поступового переходу до економіки ринкового типу.

Ризик є передумовою виникнення страхових відносин, без нього не існує страхування, бо без ризику немає страхового інтересу. А відбір ризиків на страхування є чи не одним з основних завдань, яке покладено на менеджмент страхової компанії. Особливе місце в системі ризик-менеджменту страхових компаній займає управління ризиками, що приймаються за договорами страхування, – страховими ризиками. Від ефективності управління цією групою ризиків залежить спроможність страхових компаній вчасно та в повному обсязі виконувати свої зобов'язання, а також забезпечувати необхідний рівень рентабельності страхової діяльності. Таким чином, необхідність управління ризиками з метою забезпечення стабільності власної діяльності та задоволення потреб страхувальників щодо виконання зобов'язань є пріоритетним стратегічним завданням страхової компанії.

Сучасна економіка характеризується наявністю різних ризиків, що виникають при функціонуванні підприємств. Кожна організація в ході своєї діяльності стикається з великою різноманітністю фінансових ризиків і необхідністю контролювати їх. У зв'язку з цим, в останні роки зріс інтерес до системи управління ризиками, або ризик-менеджменту.

Головна мета управління ризиками - зниження втрат в разі настання ризикової ситуації. Одним з найбільш ефективних методів скорочення збитків є страхування. Таким чином, страхові компанії допомагають іншим організаціям і фізичним особам мінімізувати ризики фінансових втрат. При цьому самі страхові організації стикаються з безліччю загроз.

Один з найбільш значущих ризиків діяльності страхової компанії - ризик втрати платоспроможності, так як в цьому випадку страхова організація втратить здатності відповідати за зобов'язаннями і виробляти страхові виплати клієнтам. Прямий вплив на платоспроможність страхової організації надає її інвестиційна діяльність, яка дозволяє компанії отримувати додатковий дохід. Щоб не втратити довіру страхувальників, фірмі необхідно постійно контролювати свою платоспроможність і оцінювати ризик її втрати і інвестиційні ризики.

Також в підтримці платоспроможності страхових компаній зацікавлена держава, так як страховий ринок виступає інструментом державного регулювання. У зв'язку з цим створюються закони, спрямовані на контроль платоспроможності страхових організацій. Основний принцип, який повинен дотримуватися всіма страховиками - достатність капіталу. Так, в Європейському Союзі прийнято директива Solvency II, яка описує алгоритм знаходження необхідного капіталу для страхової компанії. Згідно з директивою, необхідний капітал може бути знайдений за допомогою використання або внутрішньої моделі компанії, або стандартної формули.

Економічна ефективність механізму страхування залежить від здатності страхової організації виконувати зобов'язання за договором страхування при настанні страхового випадку, тому велика роль відводиться оцінці та прогнозуванню фінансового стану страховика, тобто врахуванню різних варіантів впливу системи фінансових ризиків, що забезпечується ефективною системою управління ними. При цьому економічна сутність фінансового стану страховика багато в чому визначається фінансовим результатом страхової діяльності, а саме: раціональністю використання фінансових ресурсів та

відповідністю дій страховика ризиковій сутності страхування. Зважаючи на це, система управління фінансовими ризиками страхової організації є ключовим елементом та підсистемою страхового менеджменту, що визначає актуальність дослідження.

В ході даної роботи буде проведений аналіз управління страховими ризиками страховика на прикладі ПАТ СК «Країна»

Мета дипломної роботи – оцінити управління страховими ризиками страховика на прикладі ПАТ СК «Країна».

Для досягнення поставленої мети необхідно:

- дослідити поняття і види ризиків в страховому бізнесі;
- виявити особливості прояву ризику в страховій діяльності;
- визначити критерії забезпечення фінансової стійкості страхової організації;
- розглянути наявні методи оцінки ризиків та управління ними;
- дослідити сутність поняття «ризик-менеджмент»;
- дослідити різні моделі і концепції ризик-менеджменту;
- проаналізувати діяльність ПАТ СК «Країна»;
- проаналізувати фінансово-економічні показники ПАТ СК «Країна»;
- запропонувати шляхи удосконалення управління страховими ризиками страховика.

В ході написання роботи використовувалися як якісні, так і кількісні методи дослідження: порівняльний аналіз, аналіз і синтез теоретичного і практичного матеріалу, методи аналізу фінансової звітності та фінансового стану компанії, статистико-економічний аналіз та ін.

У науковій літературі є велика кількість праць українських і зарубіжних авторів, які займаються вивченням питань страхування, проблемами оцінки і управління ризиками. Питання, пов'язані із забезпеченням фінансової стійкості страхових організацій, досліджуються в роботах М.Г. Жігас, Л.А. Орланюк-Малицької, Т.А. Федорової, Л.І. Рейтмана, Л.В. Буківцьово та інших авторів. У більшості робіт порушені лише загальні питання, без розгляду особливостей

побудови системи ризик-менеджменту в залежності від сфери та специфіки бізнесу. Таким чином, питання щодо ризик-менеджменту, його методів залишаються недостатньо дослідженими.

Крім того, були використані різні інформаційні джерела та законодавчі акти, пов'язані зі страхуванням. Інформаційну базу дослідження склали дані фінансової звітності ПАТ СК «Країна», а також досліджень, проведених рейтинговими агентствами. У процесі написання роботи використовувалися аналітичні матеріали, статистичні огляди і довідкові матеріали по діяльності компанії, наявні у відкритому доступі.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ

СТРАХОВИКА

1.1. Поняття та економічна сутність страхових ризиків

Будь-яка людська діяльність супроводжується ризиком. Завжди існує певна імовірність недоотримання доходів, настання непередбачуваних ситуацій, зміни середовища існування тощо. Ризик існує за будь-якої ситуації, діяльності. Тісно пов'язана діяльність страховиків з ризиком. Адже без ризиків не існувало б взагалі страхової діяльності: якщо не має ризику, не має й страхового інтересу. Ризик визначає страхову діяльність.

За своєю природою ризик визначається негативною подією. Він передбачає настання певної ситуації, яка може призвести до невігідних наслідків, результатів та спричинити економічні втрати певному суб'єкту в невідомих масштабах. Саме ризик та покриття можливих втрат від нього й викликають потребу у страхуванні. Такий вид діяльності як страхування дозволяє захистити від втрат людей, організації у разі настання певного ризику.

Загалом ризик характеризується через три такі ознаки як:

- носить ймовірнісний характер, з 100 % передбачуваністю його не можливо передбачити;
- може завдати як негативні, так і позитивні наслідки;
- можливе настання лише при певних на те причин та подій.

Саме поняття ризик є досить різностороннім визначенням та може розглядатися з різних позицій. У науковій літературі представлено велику кількість варіантів визначення цього поняття. У табл. 1.1 наведемо основні наукові підходи щодо трактування поняття «ризик».

Таблиця 1.1

Основні наукові підходи щодо трактування поняття «ризик»

Автор	Ризик – це ...
А. Л. Баранов	«ймовірність виникнення втрат або зниження доходів в порівнянні з допустимим варіантом»
В.П. Братюк	«ймовірність виникнення збитків чи недоодержання доходів порівняно з прогнозованим варіантом»
І.Ю. Герасимова	«непередбачуваність і можливість настання подій з негативними наслідками (зазнати збитків, втратити вигоду тощо), зумовлених певними діями або рішеннями, які матимуть місце в майбутньому»
Т.А. Говорушко	«імовірність (загроза) втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання прибутків або поява додаткових витрат внаслідок здійснення певної виробничої і фінансової діяльності»
О.В. Корват	«відображення потенційної загрози того, що наступить збиток; є випадковою подією, яка настає незалежно від волі людини»
В.М. Костриченко	«випадковість або небезпека, які носять можливий, а не неминучий характер і можуть бути причинами збитків»
В.В. Назарова	«об'єктивно-суб'єктивна категорія, яка відображає особливості сприйняття суб'єктами економічних відносин ймовірності настання певної ситуації, яка може виникнути в будь-який час і в будь-якій діяльності в процесі здійснення дій або прийняття рішень та яка може призвести до непередбачених негативних наслідків (втрат прибутку, недоотримання доходів), позитивних наслідків (вигод) або ж до нульового результату»
Н.С. Скопенко	«імовірність події чи групи споріднених випадкових подій, які спричиняють збитки об'єкту, який володіє даним ризиком»
Ю.В. Тюленева	«можливість недосягнення суб'єктом поставленої мети, зумовлена необхідністю прийняття рішення в умовах невизначеності»

Як бачимо у науковій літературі відсутнє єдине загальноживане трактування поняття «ризик». Загалом під цим поняттям слід розуміти ймовірність настання певної події, яка призводить до непередбачуваних результатів.

Визначивши сутність поняття «ризик» розглянемо далі поняття «страховий ризик». Аналіз наукової літератури показав, що сьогодні між науковцями точаться постійні дискусії щодо визначення поняття «страховий ризик». Кожен науковець, який у своїх дослідженнях вивчає це поняття

намагається надати йому власну сутнісну інтерпретацію. Проведений аналіз дозволив у табл. 1.2 систематизувати основні наукові підходи щодо трактування поняття «страховий ризик».

Таблиця 1.2

Основні наукові підходи щодо трактування поняття «страховий ризик»

Автор	Страховий ризик – це ...
І.Г. Аберніхіна	«ймовірність зазнати втрат очікуваної економічної (фінансової) користі або прямих збитків через появу непевної (випадкової) події, що стосується майнового інтересу членів суспільства»
А. Л. Баранов	«передбачувана випадкова подія, через можливе настання якої і проводиться страхування»
В. П. Братюк	«певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання»
Д.А. Ваніна	«обставина, внаслідок якої застрахована особа або члени її сім'ї можуть втратити тимчасово засоби існування та потребувати матеріального забезпечення або надання соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням»
А.М. Єрмошенко	«очікувані сприятливі або несприятливі події в вигляді збитків (з ризикового страхування) або доходів (за ощадним страхуванням)»
Я.Г. Лабушева	«обставини, внаслідок яких може статися страховий випадок»
О.М. Пахненко	«небезпека, що оцінюється в грошовому вираженні на основі ймовірності настання страхового випадку. Ця подія, в результаті якого страхувальнику може бути завдано матеріальної шкоди»
Р.В. Пікус	«подія, настання якої не визначено в часі і в просторі, незалежне від волевиявлення людини, небезпечне і створює внаслідок цього стимул для страхування»
І.Г. Сокиринська	«той ризик, який може бути оцінений з точки зору ймовірності настання страхового випадку та розмірів можливого збитку»

Проведений аналіз підтверджує відсутність у науковій думці єдиного підходу щодо сутності поняття «страховий ризик». Науковці не дійшли єдиної згоди щодо визначення цього поняття. На нашу думку, під страховим ризиком слід розуміти подія, яка має ознаки випадковості та ймовірності настання й

може завдати шкоди людині, підприємству, яка може бути виражена у грошовому еквіваленті.

Слід додати, що не кожна подія може розглядатися як страховий ризик. Щоб вона розглядалася такою потрібно мати як мінімум дві ознаки, а саме: випадковість та ймовірність настання. Лише при наявності цих двох ознак подія може бути визначена як страховий ризик.

Співвідношення між страхуванням та ризиком схоже на дві сторони однієї медалі; це форма управління, яка передбачає договірне перенесення ризику з однієї сторони (застрахованої) на іншу (страховика). Страхування виступає компенсаційним механізмом перенесення збитків та ризику. Передача ризику є однією з основних функцій страхування. У більш широкому розумінні ризик – це можливість втрати, травми чи будь-якого іншого несприятливого стану в теперішній чи майбутній ситуації, що включає вплив небезпеки / небезпеки. Страхувальник / страховик сприймає ризик як невизначеність, засновану на непередбачуваному характері ризику та схильності людини до ризику. Страховий ризик – це ризик, який відповідає вимогам страхового полісу таким чином, що критерій страхування виконується.

Характеристики страхового ризику такі:

- наслідки (збитки) повинні бути оцінюваними, визначеними або їх можна виміряти з точки зору часу чи грошей / фінансово вимірними;
- першочергова потреба в тому, щоб ризик був страховим, полягає в тому, що має бути достатньо велика кількість однорідних / подібних одиниць експозиції (закон великих чисел);
- ризик повинен бути випадковим і ненавмисним: потенційна втрата від ризику повинна бути несподіваною, непередбачуваною і не навмисно спричиненою страхувальником;
- страхувальник повинен мати інтерес до особи або предмета, який застрахований. Тобто вони повинні зазнавати збитки, якщо збитки все-таки трапляються;

– об'єкт страхування повинен бути законним і не суперечити державній політиці чи суспільним інтересам;

– премія повинна бути економічно доцільною, і середній ступінь тяжкості може бути легко визначений для встановлення необхідної премії.

Страховий ризик є багатогранним поняттям, його значення можна зобразити на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Значення страхового ризику

Страховання – це передача ризику страховій компанії, яка об'єднує збитки багатьох людей, щоб забезпечити компенсацію тим, хто зазнає покритих збитків[14]. Страхова компанія також інвестує премії, оскільки в іншому випадку вона втратить альтернативну вартість грошей, як правило, у формі відсотків, поки вона їх тримає. Щоб приватна страхова компанія працювала постійно, вона повинна заробляти достатньо грошей за рахунок премій та інвестицій, щоб покрити не тільки збитки тих, кого покривають, але й заплатити за управління компанією та отримання прибутку. Однак, щоб будь-яка приватна страхова компанія могла застрахувати ризик, виплата компанії

повинна бути досить передбачуваною, а нараховані премії повинні бути доступними.

Страховання передбачає фінансову компенсацію для людей або організацій, застрахованих, які зазнали фінансових збитків унаслідок лиха. Страховання здійснюється шляхом об'єднання грошей компанією від групи людей або організацій для покриття випадкових збитків, які може зазнати будь-яка з них. Гроші, які люди сплачують страховій компанії, називаються премією, і за цю премію компанія обіцяє відшкодувати будь-якому з своїх клієнтів покриті збитки або заплатити конкретну суму за страховий випадок, наприклад, сплату поліса страхування життя вигодонабувачам у разі смерті застрахованого.

Діяльність страховиків породжує велику кількість ризиків, які загрожують їх діяльності. У табл. 1.3 наведемо систематизацію причин виникнення ризиків у страховій діяльності.

Таблиця 1.3

Основні причини та види ризиків у страховій діяльності

Причини виникнення ризиків	Види ризиків у діяльності страховика
Внутрішні причини	
Недостатність страхових резервів компанії для виконання нею договірних зобов'язань перед страхувальниками	Ризик банкрутства Ризик неплатоспроможності
Помилки в актуарних розрахунках	Ризик неадекватності страхових платежів страхового ризику
Умисні або неумисні помилки працівників компанії	Ризик підвищення страхових виплат та збитковості роботи компанії
Зовнішні причини	
Незаконні дії страхувальників	Ризик підвищення страхових виплат та збитковості роботи компанії
Надійність перестраховиків	Ризик невиконання перестраховиками страхових зобов'язань
Дії конкурентів, посилення конкурентної боротьби	Ризик не конкурентоспроможності страховика
Зміни у оподаткуванні страхової діяльності	Податковий ризик

Як бачимо, страхова діяльність також є досить ризиковою справою. З однієї сторони існують страхові ризики, а з іншої сторони діяльність страховиків має низку ризиків, які можуть загрожувати їх діяльності.

Основним характерними ризиками з яким зустрічається страхова компанія можна визначити:

– стратегічний: характеризується ймовірністю виникнення у страхової компанії збитків через недоліки, яких припустилась страхова компанія при прийнятті стратегічних рішень, а також через неправильне обґрунтування перспективних напрямків її діяльності;

– фінансовий: характеризується ймовірністю виникнення у страхової компанії через настання несприятливих фінансових ризиків у формі втрати доходу, капіталу при здійсненні нею неефективної страхової і перестрахової діяльності;

– операційний: ймовірність виникнення у страхової компанії збитків через невідповідність характеру й масштабів її діяльності вимогам законодавства, недостатністю функціональних можливостей інформаційних технологій і систем, яким користується страхова компанія;

– ринковий: характеризується ймовірністю виникнення у страхової компанії збитків, які спричинені зміною ринковою вартістю фінансових інструментів, рівня очікуваної дохідності від фінансових інвестицій;

– інформаційний: ризики, що можуть виникнути у зв'язку з втратою інформації через збої у функціонуванні інформаційних систем, впливу персоналу компанії або зовнішніх подій на інформаційні системи;

– ризики достатності ліквідних коштів: характеризується зменшенням грошового потоку, зростанням дебіторської заборгованості, що призводить до затримки і несплати поточних зобов'язань, зниження рейтингу, втрата бізнесу;

– андерайтингові (страхові) ризики: визначається недостатністю страхових премій, зростанням частоти і величини середнього збитку з автостраховання і медичного страхування, а також недостатність страхових резервів.

Сплата страхової премії може здатися схожою на азартні ігри, оскільки невеликий платіж вноситься за можливий великий платіж у майбутньому. Однак страхування відрізняється від азартних ігор тим, що

премія покриває збитки від чистого ризику, тоді як азартні ігри платять невелику ставку в надії отримати великий прибуток у майбутньому. Ризики, які покривають страхові внески, існували б незалежно від того, чи страхувальник мав страховку чи ні. З іншого боку, перед тим, як зробити ставку, немає ризику. Однак при розміщенні створюється спекулятивний ризик у розмірі ставки.

Страхові поліси використовуються для хеджування від ризику фінансових втрат, великих і малих, які можуть виникнути в результаті пошкодження застрахованого або її власність, або від відповідальності за пошкодження або збиток, заподіяний третій особі.

На рис. 1.2 наведемо основні критерії встановлення страхового ризику.

Рис. 1.2. Основні критерії встановлення страхового ризику

Лише при відповідності певної події наведеним вище критеріям вона може бути визнана страховим ризиком. Сукупність страхових ризиків складає обсяг страхової відповідальності за договором страхування, який виражається

за допомогою страхової суми договору. Ціна ризику в грошовому виразі оцінюється тарифною ставкою, яка, переважно, розраховується на 100 грошових одиниць страхової суми або у відсотках до її абсолютної величини.

Варто пам'ятати, що страхується ризик, а не те, що повинно неминуче статися. Перелік ризиків, охоплених страхуванням, повинен бути суворо зумовлений у правилах страхування.

При ймовірності – існує стовідсоткова гарантія того, що певна подія станеться, а при ймовірності 0 – можна стверджувати про неможливість її настання, а отже, і про неможливість у такому випадку страхування. Чим менше вірогідність ризику, тим легше й дешевше можна організувати його страхування. Значна ймовірність ризику передбачає дорогий страховий захист.

Умовами здійснення будь-якого ризику є ризикові обставини. Усі вони, в єдності та взаємодії, визначають ситуацію ризику, що характеризує природний стан об'єкта страхування й оточення, в якому він знаходиться.

Ризикові обставини дозволяють оцінити можливість настання певної події у майбутньому. Проте тільки одна або декілька ризикових обставин призводять до реалізації ризику, що означає настання страхового випадку.

Страховий випадок – подія, передбачувана договором страхування або законодавством, яка відбулася, і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій особі або третій особі[57].

Страховий випадок може мати місце стосовно одного або безлічі об'єктів страхування в межах певної страхової сукупності (призводить до кумуляції ризику, тобто викликає катастрофічний ризик).

Основними характеристиками ризику, які мають велике значення для страхування, є:

– частота настання події щодо місця та часу – визначає ступінь настання страхових випадків за тим чи іншим видом страхування. Розраховується як відношення кількості страхових випадків до кількості договорів страхування або кількості застрахованих об'єктів за певним видом страхування. Об'єкти, що

пропонуються на страхування, відрізняються різним ступенем небезпеки. На практиці спостерігаються періоди часу різкого підвищення страхового ризику, коли значно зростає кількість несприятливих подій із негативними наслідками;

– важкість наслідків (величина збитку) – визначається як матеріальний збиток, нанесений страхувальнику внаслідок страхового випадку. На основі величини збитку (з урахуванням системи страхового забезпечення) виконуються розрахунки страхового відшкодування.

Таким чином, ризик є одним з основних понять у страхуванні. Під ризиком слід розуміти ймовірність настання певної події, яка може завдати як негативних, так і позитивних наслідків певному суб'єкту. Саме через існування ризиків необхідна страхова діяльність, яка дозволяє захистити певні інтереси від можливого настання негативних подій. Під страховими ризиками розуміється обставина (подія), яка може завдати шкоди економічним інтересам членам суспільства та характеризується випадковістю настання. У наступному підрозділі роботи доцільно розглянути класифікацію та характеристику ризиків у страхуванні.

1.2. Класифікація та характеристика ризиків у страхуванні

Усі компанії схильні до різних ризиків: комерційних, операційних, юридичних, технічних та фінансових ризиків. Для захисту від деяких з цих ризиків та покриття своїх зобов'язань страхові компанії встановлюють положення, які вони доповнюють до відповідальності свого балансу. Роль менеджера полягає в оптимальному розподілі активів на основі діяльності компанії та цілей повернення.

Однак, на відміну від класичних компаній, які виплачують суми за придбання сировини до сплати замовником, страхові компанії зазнають змін у виробничому циклі, що робить діяльність невизначеною та багаторазовою.

У рамках цієї схеми страхувальники зобов'язані сплатити, перш ніж згодом скористатися можливою послугою, і сума яких може змінюватися. З огляду на кількість зобов'язань, їх обсяг та мінливість для кожного контракту, фінансове управління страхової компанії вимагало адаптованих фінансових інструментів та моделей.

Більше того, завдяки цьому зворотному циклу виробництва, вигоди надаються більш-менш довго після сплати премії. Страхувальники отримують значну кількість коштів, якими вони повинні управляти, перш ніж надавати свої вигоди. Для того, щоб гарантувати, що страховики можуть виконувати свої зобов'язання щодо страхувальників та сприяти забезпеченню корпоративної платоспроможності, регулятори встановили жорсткі правила щодо керівників активів. Ці заходи стосуються оцінки угод та їх покриття за допомогою захищених активів.

Сама специфіка роботи страховиків зумовлює підвищений ризик їх діяльності, а ніж будь-якої іншої організації. Насамперед, потрібно врахувати, що страхування розповсюджується тільки на страхові ризики і такі, які можна виміряти у фінансовому відношенні. Визначення видів ризиків є необхідною при побудові системи ризик-менеджменту в страховій організації, так як від вибору переліку ризиків, найбільш релевантних бізнесу компанії, буде залежати ефективність її управління. В даний час не існує нормативно-правового джерела, що визначає склад ризиків, які є об'єктом управління в страхових компаніях України. Даний перелік також не закріплений ні в одному спеціальному регламенті саморегулювання організацій страховиків, таких як Ліга страхових організацій України. Таким чином, визначення видів ризиків компаній – суб'єктів страхового ринку України є досить актуальним аспектом системи управління ризиками.

Як не має єдиного підходу щодо визначення сутності поняття «страхові ризики», так само у науковій літературі не має загальноприйнятого підходу щодо класифікації ризиків у страхування. Ґрунтовний проведений аналіз дозволив виокремити дві основні групи ризиків у страхуванні: загальні та

специфічні. Загальні ризики можуть стосуватися різних сфер бізнесу, тоді як специфічні характерні лише для страховиків. Тому у першу чергу дамо їх характеристику. У табл. 1.4 наведемо класифікацію специфічних ризиків у страхуванні.

Таблиця 1.4

Класифікація специфічних ризиків у страхуванні

Група ризиків	Види ризику	Характеристика ризику
Перша	Ризик оцінки	Ймовірність помилки оцінки основних математичних величин, що характеризують страховий портфель
	Ризик прогнозу	Ймовірність зміни прогнозних величин (вагомого відхилення від прийнятої похибки або певного стандартного відхилення)
	Андеррайтерський ризик	Ймовірність виникнення збитків через збільшення відповідальності страховика з огляду на антиселекції ризиків
Друга	Кредитний ризик	Ймовірність виникнення збитків через негативні змін фінансової ситуації, пов'язаних зі зміною процентної ставки за цінними паперами страховика, фінансовим станом контрагентів та інших дебіторів
	Ринковий ризик	Ймовірність виникнення збитків через негативних змін фінансової ситуації, безпосередньо або побічно пов'язаних з флуктуацією вартості і активів, зобов'язань і фінансових інструментів
	Ризик ліквідності	Ймовірність тимчасової нездатності конвертації активів з інвестиційних в облігаційні з огляду на різке падіння їх вартості
Третя	Операційний ризик	Ймовірність виникнення збитків через некоректну роботу персоналу, внутрішніх систем або під впливом зовнішніх факторів
Четверта	Ризик концентрації	Ймовірність потенційних втрат через збільшення кількості загроз або поєднання діяльності страховика і перестраховика
	Ризик редукції	Ймовірність відсутності можливості передачі надлишкового ризику
	Ризик диверсифікації	Ймовірність виникнення збитків через інертності портфеля і відсутності можливості проведення оперативних заходів по його збалансуванню

Як бачимо, специфічні ризики у страхуванні можуть бути викликані як внутрішніми, так і зовнішніми факторами. Внутрішні полягають у діях безпосередньо страховиків, які зумовлюють їх виникнення через неправильні

дії. Ризики викликані зовнішніми факторами зумовлені зміною умов функціонування страхових організацій. Зокрема, зміна різка зміна законодавства, настання різних техногенних катастроф, погіршення економічної ситуації значно перешкоджають розвитку страховиків та викликають різного роду ризики. Вся діяльність страховиків пронизана впливом різних ризиків.

Цікавою є класифікація ризиків науковців Е.В. Іванової та А. Е. Кавкіної. Згідно їх підходу основними видами ризиків є:

- ринковий ризик – ймовірність можливих втрат або неотримання планованої прибутковості компанією внаслідок несприятливої зміни цін на ринках;

- ризик ліквідності – ймовірність втрат, які може понести компанія через недостатню ліквідність ринку;

- кредитний ризик – ймовірність втрат, які може понести компанія через неналежне виконання зобов'язань контрагентом фінансової угоди;

- операційний ризик – ризик фінансових втрат внаслідок помилок в системі управління компанії, помилок при проведенні торговельних операцій.

Перелік ризиків, які необхідно враховувати, запропонований в роботах Т. Мака, також є істотними. Згідно з його підходу виділяються наступні основні ризики у страхуванні:

- ризик випадковості – ймовірність того, що сукупний збиток детермінований з огляду на те, що абсолютний розкид сукупного збитку навколо свого математичного очікування збільшується зі зростанням обсягу портфеля. А кінцевий обсяг портфеля з абсолютною точністю прогнозувати неможливо;

- ризик оцінки – ймовірність відхилення математичного очікування сукупного збитку для одиночного ризику і для портфеля, що оцінюється на підставі статистики;

– ризик прогнозу – ймовірність часткової зміни випадкової закономірності минулого в найближчому майбутньому, наприклад, з причин інфляції;

– моральний ризик – ймовірність впливу з боку страхувальника на процес збитків (на число і розміри збитків).

Підхід, викладений в роботах Т. Мака, на наш погляд, найбільш повно описує ризики, яким піддають портфель страховика безпосередньо – так звані технічні ризики. Крім якісного опису, автор також пропонує їх кількісний вимір, що істотно збільшує практичну значимість даної класифікації.

Підходи, що описують загальні ризики, надаючи найбільш широкий перелік для ідентифікації видів небезпек бізнес-процесів компанії, не містять описів їх кількісного виміру. Дана обставина істотно знижує практичну значимість пропонованих класифікацій. Найбільш адаптованими з точки зору реалізації ризик-менеджменту є підходи, присвячені специфічним ризикам. У них відображена не тільки класифікація ризиків і методи управління ними, але ці методи вимірювання.

Недоліком класифікацій, присвячених специфічним ризикам, з точки зору організації процесів управління страхової компанії є те, що вони не відображають повного переліку небезпек, які загрожують різним сегментам бізнесу, фокусуючись лише на його окремих частинах. Дана обставина пояснюється пріоритетом оперативних цілей при реалізації ризик-менеджменту відповідно до описаних класифікаційними групами перед управлінськими цілями. А для системного управління необхідно враховувати комплексний вплив всіх загроз і обґрунтовано визначати ймовірність їх виникнення, вплив на бізнес компанії і надійність функціонування всієї системи страхування в цілому. Таким чином, слід розробити класифікацію ризиків, яка враховувала б найбільш повний перелік актуальних ризиків, з одного боку, і була адаптована для кількісних моделей вимірювання – з іншого.

Ризик як поєднання ймовірності події та її наслідків виникає при проведенні різних транзакцій, в результаті яких грошові потоки можуть

змінюватися за обсягом і часу їх виконання. Основу вибудовується типології ризику становить виявлення рівня взаємозв'язку страхової компанії між іншими суб'єктами страхового ринку. Виділимо три основні рівні взаємозв'язку.

Перший рівень – одноразова угода: ризик виникає через здійснення одноразової зв'язку між страховиком і іншим суб'єктом, опосередкований ризик. Для даного рівня характерне створення типового договору, що передбачає загальні умови.

Другий рівень – сукупність однотипних угод: ризик виникає через здійснення кількох ідентичних або схожих зв'язків сторонами на постійній основі. Для даного рівня характерна наявність потоку типових договорів, які передбачають загальні умови для більш ефективного управління і забезпечення синхронності щодо інших бізнес-процесів.

Третій рівень – перелік кількох сукупностей угод: ризик виникає через здійснення декількох паралельних зв'язків між страховиком і декількома іншими сторонами. Для даного рівня характерне поряд зі створенням декількох потоків типових договорів наявність нетипових угод, які повинні контролюватися на предмет забезпечення їх компенсації, і грошові потоки для них повинні бути забезпечені потоками з інших сукупностей однотипних угод.

Визначимо основні типи і види ризику в залежності від рівня взаємозв'язку. У цю класифікацію входять ризики, які раніше були запропоновані в якості актуальних і диференційовані на групи загальних і специфічних, і ризики, які не отримали відображення в раніше розглянутих підходах. Тому дамо коротку характеристику останніх.

Ризик сумової кумуляції – сукупність ризиків, при якій велика кількість застрахованих об'єктів або кілька об'єктів зі значними страховими сумами можуть бути порушені одним і тим же страховим випадком, в результаті чого виникає дуже великий збиток. Ризик частотної (тимчасової) кумуляції – сукупність ризиків, при якій велика кількість застрахованих об'єктів або кілька об'єктів зі значними страховими сумами можуть бути порушені страховим

випадком однієї природи в певні інтервали часу, в результаті чого виникає прецедент великого збитку.

Ризик регіональної концентрації – ризик кумуляції ризиків одного виду страхування в портфелях різних регіональних підрозділів компанії.

Ризик диверсифікації страхового портфеля – ризик структурної інертності портфеля страховика і неможливості проведення оперативного планування його збалансованості.

Ризик неможливості трансляції – ризик відсутності можливості передачі ризиків через невідповідність страхового покриття страховика і перестраховика.

Ризик передачі – ризик зниження порога рентабельності страхової операції при передачі ризику. Зважаючи на складність оцінки ризику великого договору страхування його вартість може не відповідати умовам порогової рентабельності перестраховувальних операцій страховика. Таким чином, прийняття ризику можливо лише при істотному зниженні рентабельності (невиправданому), або при істотному зниженні надійності портфеля.

Ризик поділу відповідальності – ризик вибору і оптимізації збалансованості страхового та перестрахового портфелів з огляду на визначення паритету схильності до ризику страхової компанії і перестраховувальника.

Ризик зниження рентабельності – ризик зниження ефективності проведених страхових операцій з огляду на те, що перестраховування забезпечує певний рівень надійності в довгостроковому періоді, знижуючи загальні показники рентабельності в періоди низької збитковості.

Ризик антиселекції перестраховування – ризик, що виникає при формуванні нових портфелів (впровадження нового продукту, вихід на нові регіональні ринки). Він пов'язаний з неточністю оцінки перестрахового захисту і неможливістю оперативної організації відповідних мінімальних резервів.

Ризик диверсифікації портфеля перестраховування – ризик зниження ефективності перестраховувального захисту, невиконання зобов'язань

перестраховальником, невірним розподілом захисту між суб'єктами ринку перестраховування, що реалізують різні види політик. Крім того, ємність цього ринку поступається реальній потреби в перестраховуванні ризиків, тому страховики стали виходити на ринок капіталу, вдаючись до облігаційних позиках, похідними фінансовими інструментами.

Ризик транзакції – ймовірність виникнення юридичних наслідків і затримки платежів при одноразових угодах.

Ризик розрахунків та клірингу – ймовірність неможливості виконання зобов'язань на певних інтервалах часу через відсутність відпрацьованої системи взаєморозрахунків.

Ризик монополізації каналу (ринку) – ймовірність підвищення вартості аквізиційних витрат з огляду на монополізацію одним суб'єктом певного каналу продажів, або певних ринків реалізації страхових продуктів. Ризик зустрічного бізнесу - ймовірність зниження рентабельності страхових операцій зважаючи на зростання аквізиції у вигляді зустрічного бізнесу. Зустрічний бізнес в цілому має менші норми рентабельності.

Ризик організаційної та процесної адаптації – ймовірність помилок побудови організаційної структури та здійснення бізнес-процесів при здійсненні одноразових угод.

Інвестиційний ризик – ймовірність зниження вартості інвестиційних активів.

Ризик шахрайства – ймовірність шахрайських дій з боку страховальника щодо договору страхування з метою незаконного збагачення за рахунок страхового відшкодування.

Облік і управління даними ризиками дозволять врахувати максимальний перелік грошових потоків, що лежать в основі одного з ключових фінансових показників результатів діяльності страхових компаній – комбінованого коефіцієнта.

Також слід звернути увагу на запропоновану класифікацію ризиків у страхуванні Н.П. Лубкей, який їх класифікує на дві великі групи: власні та прийняті ризики (рис. 1.3).

Операційні ризики страхової компанії виникають у процесі її страхової діяльності, котра передбачає надання страхового захисту за укладеними договорами. До операційних ризиків страховика відносять ризик недостатності страхового тарифу, ризик незбалансованості страхового портфеля, ризик відхилення ймовірності настання страхової події та інші.

Комерційні ризики страховика мають місце у провадженні загальної фінансово-економічної діяльності, яка не пов'язана зі страховою чи інвестиційною діяльністю. Це ризик неотримання коштів від посередників, податковий ризик тощо.

Інвестиційні ризики страхової організації виникають під час здійснення інвестиційної діяльності та включають ризик ліквідності активів, ризик знецінення активів та інші.

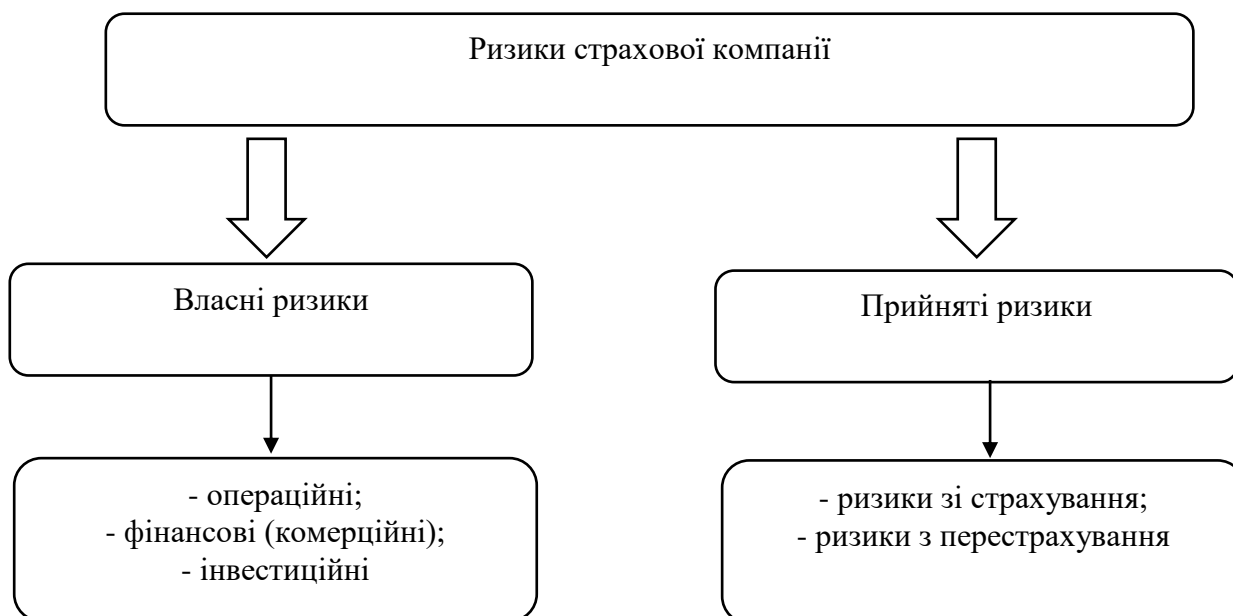

Рис. 1.3. Класифікація ризиків страхової компанії за критерієм її місця у системі ризик менеджменту

Прийняті ризики страховика – це ризики, які свідомо приймаються ним за договорами страхування і перестраховування[7]. Іншими словами такі ризики ще називають страховими ризиками. Вони займають особливе місце в системі ризик-менеджменту страхової організації, адже саме від ефективності управління прийнятими ризиками залежить здатність страховика забезпечити належний рівень рентабельності страхової діяльності, платоспроможності та стабільні темпи розвитку страхової компанії.

Таким чином, сьогодні в науковій літературі присутня велика кількість підходів щодо класифікації ризиків у страхуванні. Це зумовлено специфікою діяльності страхових компаній, а також існуванням великої кількості критеріїв, які можуть бути покладені у класифікацію їх ризиків. Найбільш поширеними підходами щодо класифікації ризиків є: в залежності від природи походження ризиків (внутрішній, зовнішній); за критерієм місця у системі ризик-менеджменту (власні ризики та прийняті ризики); за сферою поширення ризиків (загальні та специфічні). Загалом сфера діяльності страхових компаній є дуже ризиковою та сама породжує появу великої кількості ризиків.

Щоб успішно функціонувати сучасним страховим компаніям необхідно вміти ефективно управляти ризиками. Далі розглянемо систему управління страховими ризиками страховика.

1.3. Система управління страховими ризиками страховика

Щоб страхова компанія могла залишатися життєздатною вона повинна протидіяти ризикам, які супроводжують її діяльність. Щоб ефективно справлятися з ними, важливо вміти їх розпізнавати, аналізувати, передбачати, оцінювати та вживати дії спрямовані на зниження їх рівня або нейтралізацію негативного впливу. Все це забезпечує страховикам система управління страховими ризиками.

Особливо важливе зазначене у сьогоднішніх досить турбулентних умовах існування. До того ж такі події, як: політико-економічна нестабільність, ведення військових дій на східній території України, окупація частини країни, девальвація гривні, поширення пандемії коронавірусу породжують низку додаткових ризиків для страховиків. Вітчизняні страхові компанії функціонують у зоні підвищеного ризику.

Водночас, в умовах збільшення рівня концентрації ризиків глобалізації важливим механізмом сучасного ризик-менеджменту страхової компанії є перестраховування ризиків, яке дозволяє перерозподілити ризики у часі і глобальному просторі, диверсифікувати портфель ризиків страхової компанії, підвищити рівень фінансової стійкості страховиків та рівень гарантованості страхових виплат.

Перестраховування є важливим інструментом в системі економічної безпеки не лише страхових компаній, а й на макрорівні, оскільки дозволяє консолідувати фінансові ресурси для страхування унікальних та значних небезпечних ризиків (ядерних, космічних, авіаційних, морських, автотранспортних, сільськогосподарських, природних катастроф та ін.)[44].

У контексті економічної безпеки механізм управління ризиками страхової діяльності, схематичне представлення якого наведено на рис. 1.4, повинен будуватися на наступних засадах:

- відмова від прийняття ризику на страхування у випадку, якщо він не відповідає вимогам до ризику, що підлягає страхуванню, а також при недостатньому рівні гарантованості страхових виплат;
- прийняття ризику на страхування (акцептування ризику) і його власне утримання страховиком з урахуванням якості та ліквідності сформованих страхових резервів, необхідності забезпечення рентабельності страхової діяльності та підтримки фінансової стійкості страхової компанії;
- необхідність лімітування розміру ризиків на власному утриманні з урахуванням ймовірності настання страхового випадку, очікуваного розміру страхових премій, рентабельності страхових операцій, рівня аквізційних

витрат, середньої збитковості за прийнятими на страхування ризиками, рівня кваліфікації андеррайтерів та актуаріїв;

– передача великих ризиків на перестраховування, якщо страхова компанія не може його утримати власними силами (перерозподіл ризиків потрібно здійснювати до тих пір, доки відповідальність за ризиком не буде повністю розділена між перестраховиками з урахуванням їхніх економічних інтересів).

Головна мета системи управління ризиками своєчасне відстеження, аналіз, оцінка ризиків та вжиття заходів направлених на мінімізацію їх негативного впливу.

Необхідність управління страховими ризиками, які приймає страхова компанія на страхування, а також ризиками господарської діяльності страхової компанії обумовлює необхідність здійснення різних видів аналізу ризиків в процесі фінансового моніторингу:

– аналіз рівня ризику по конкретних об'єктах, що пропонуються для страхування;

– аналіз ризику по окремих видах страхування та по страховому портфелю страхової компанії в цілому;

– аналіз фінансового стану страхової компанії в цілому з позицій одночасного всіх чотирьох задач фінансового менеджменту (забезпечення фінансової стійкості, платоспроможності та ліквідності, максимізації прибутків та мінімізації ризиків).

При цьому з метою взаємопов'язаного управління прийнятими страховими ризиками та ризиками господарської діяльності необхідно аналізувати, яким чином прийнятий на страхування ризик по конкретному об'єкту може вплинути на ризикованість страхового портфеля та фінансової діяльності страхової компанії в цілому. Водночас, в залежності від того, який фінансовий стан страхової компанії на даний момент часу і наскільки збалансований її страховий портфель за критерієм мінімізації ризику, необхідно приймати рішення про доцільність прийняття нових об'єктів на страхування в залежності від їхнього індивідуального рівня ризику.

Рис. 1.4. Система управління страховими ризиками

При цьому з позицій економічної безпеки при розробці стратегії і тактики ризик-менеджменту важливо не лише правильно встановити фактори, які зумовлюють той чи інший вид ризику, але й виявити можливі наслідки одночасного впливу конкретного виду ризику на стан фінансової діяльності страхувальника і страховика.

Тому основою управління ризиками страховика є організований у страховій компанії ефективний ризик-менеджмент. Мета функціонування ризик-менеджменту своєчасне реагування на різні події та вжиття заходів на мінімізації негативного впливу настання різних ризиків.

Специфічною рисою ризик-менеджменту в страховій організації є необхідність управляти окрім власних ризиків ще й ризиками, які приймаються за договорами страхування, тобто страховими ризиками.

Ризик-менеджмент в страхуванні включає такі три основні позиції:

- виявлення наслідків діяльності страхової компанії у ситуації ризику; уміння реагувати на можливі негативні наслідки діяльності;
- розробка і здійснення заходів, за допомогою яких можуть бути нейтралізовані або компенсовані імовірні негативні наслідки подій та попередження настання ризику.

Сам процес управління ризиками страховика представляє собою виконання послідовних взаємопов'язаних етапів. Серед науковців не має єдиної думки щодо цих етапів.

Багато науковців мають власне бачення щодо кількості та складу етапів процесу управління ризиками страховика.

У табл. 1.5 наведено погляди науковців на кількість та склад етапів процесу управління ризиками страховика.

Таблиця 1.5

Погляди науковців на кількість та склад етапів процесу управління ризиками

Науковці	Етапи
1	2
Баранов А.Л.	1) ідентифікація ризику; 2) оцінювання ризику; 3) контроль за ризиком.
Братюк В.П.	1) визначення видів ризиків, які приймаються на страхування; розробка і затвердження правил страхування; 2) андерайтинг (ідентифікація та комплексний аналіз ризиків – визначення джерел та факторів ризику, оцінка ймовірності настання страхового випадку); 3) розробка заходів щодо управління страховими ризиками: зменшення ризику, збереження ризику або передача ризику; 4) реалізація заходів управління страховими ризиками; 5) контроль ризиків та оцінка ефективності управління страховими ризиками (розрахунок фактичної частоти настання страхових подій; визначення рівня збитковості страхової суми).
Назарова В.В. Матвеева	1) виявлення ризиків, що передбачає ідентифікацію ризиків за сферами їх виникнення; 2) оцінка ризиків; 3) управління ризиками; 4) моніторинг і контроль ризиків.
Слепухина Ю.Е.	1) ідентифікація ризику; 2) оцінка ризику; 3) передача ризику; 4) фінансування ризику.
Черчик Л.М.	1) ідентифікація ризику; 2) якісна оцінка ризику; 3) кількісна оцінка ризику; 4) обґрунтування методів уникнення або мінімізації ризику
Скопенко Н.С.	1) визначення мети ризикованих подій; 2) діагностика проблеми; 3) аналіз ризику (якісна та кількісна оцінка); 4) визначення ризик-позиції компанії на основі результатів оцінки ризиків; 5) розробка та впровадження програми дій щодо коригування ступеня ризику; 6) моніторинг, контроль та коригування процесу управління ризиками.

Вважаємо, що з усіх перелічених етапів найважливішим є етап оцінки. Етап оцінки ризиків є дуже важливим для менеджменту страхової компанії при прийнятті управлінських рішень, адже на його основі можна зробити висновки щодо застосування певного інструменту управління ризиками, який буде

оптимальним, виходячи з ймовірності настання небажаної події та очікуваного розміру понесеного збитку.

Л.М. Ремньова та Л.Д. Лебединська виділяють чотири групи методів оцінювання ризиків, які є найбільш практичними:

– експертні – визначають рівень ризику тоді, коли немає необхідної інформації для здійснення розрахунків або порівняння; ґрунтуються на опитуванні кваліфікованих спеціалістів з подальшою обробкою результатів;

– економіко-статистичні – застосовуються лише за наявності достатньо великого обсягу статистичної інформації для отримання точної кількісної величини рівня ризику. Розраховують середньоквадратичне відхилення, коефіцієнт варіації, β -коефіцієнт тощо;

– розрахунково-аналітичні – призначені для розрахунків відносно точного кількісного вираження рівня ризику на основі внутрішньої інформаційної бази (застосовуються переважно при оцінці ризику неплатоспроможності й ризику зниження фінансової стійкості);

– аналогові – оцінюють рівень ризику по окремих операціях на основі порівняння з аналогічними операціями.

Ризик-менеджмент є допоміжним інструментом в системі управління ризиками страховика. Здатність управління ризиками є одним з ключових факторів вдалого функціонування будь-якого підприємства. Інакше кажучи, це можливість (керування ризиками), яка допомагає з щонайменшими втратами пророкувати фінансові збитки, а при інциденті з їх появою – спроможність лімітувати несприятливі результати цих подій. Ризик-менеджмент стимулює створення і прийняття страховиком стратегічних і тактичних рішень в системі управління ризиками. Керування ризиками у ризик-менеджменті складається із об'єкта (ризик) та суб'єкта керування (до якого входить клас осіб, які здійснюють цілеспрямовану діяльність об'єкта керування, при цьому користуючись різними спеціальними інструментами, методиками та способами впливу).

Вибір методу оцінювання ризиків повинен базуватися на порівнянні результатів оцінювання та зусиль, яких потрібно докласти для використання такого методу (складність розрахунків, необхідний обсяг інформації, кваліфікація персоналу тощо). Найпростішими та найменш витратними методами оцінювання ризиків є ймовірнісне оцінювання ризику та ранжування ризиків

Варто зауважити, що ризик-менеджмент здійснюється на основі певних принципів. Принципи у даному випадку виступають у вигляді правил, дотримання яких забезпечує ефективність функціонування ризик-менеджменту та відповідно більш вдале управління різними ризиками, які супроводжують усю діяльність страховика. Слідування принципам ризик-менеджменту є основою вдалого управління ризиками та гарантією стабільного функціонування страхових компаній. Основні з них наочно представлені на рис. 1.5.

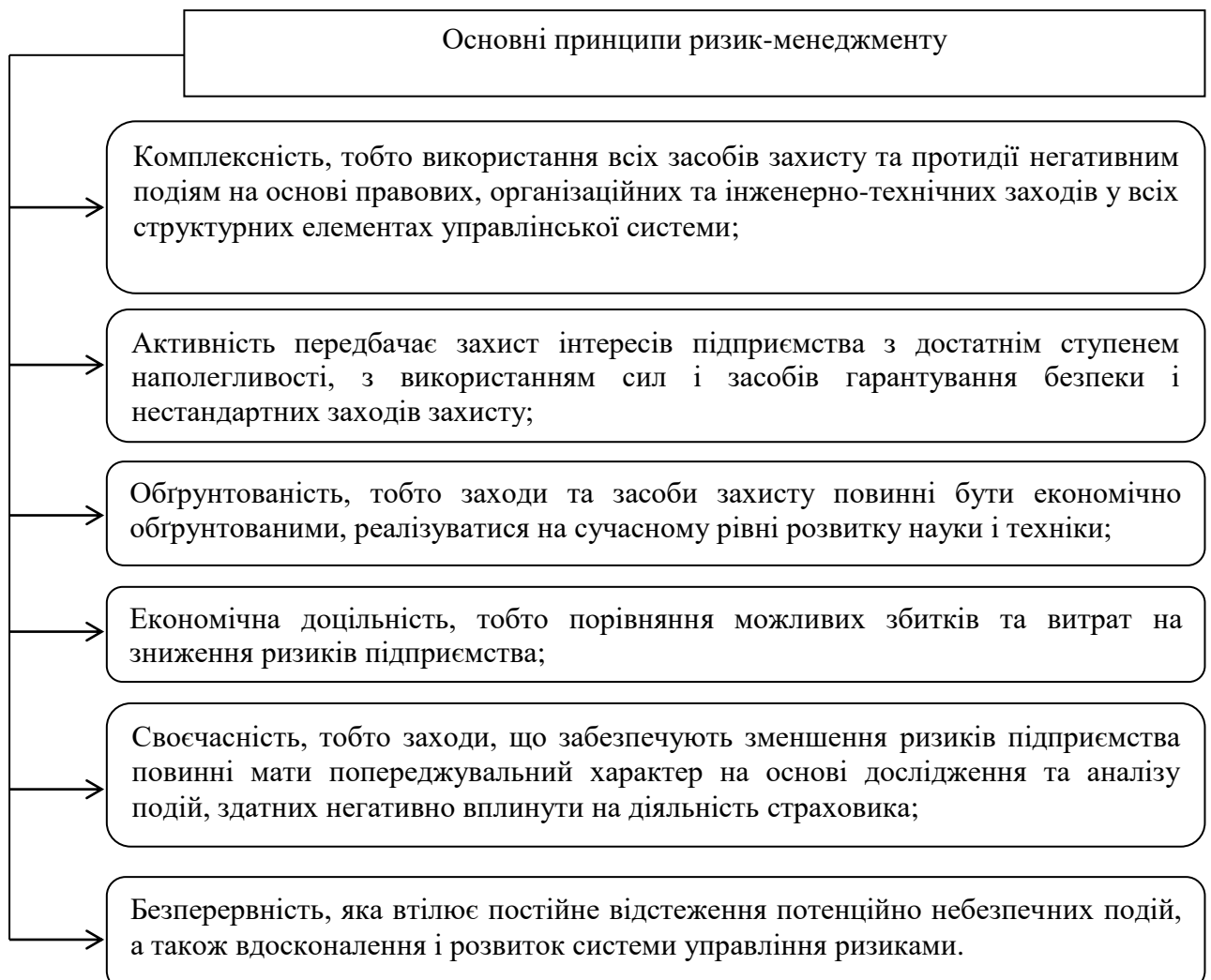

Рис. 1.5. Основні принципи ризик-менеджменту

На наш погляд, з усіх перерахованих принципів найважливішими є принципи обґрунтованості та своєчасності. На основі принципу обґрунтованості можливо здійснювати порівняння одержаної економії і витрат на зниження ризиків. Орієнтація на принцип своєчасності забезпечує попереджувальний характер роботи щодо нівелювання ризиків.

Таким чином, основними перевагами ризик-менеджменту є:

- покращення фінансової стійкості та ефективності здійснення діяльності підприємствами;
- оптимізація використання ресурсів підприємства;
- уникнення фінансових несподіванок;
- забезпечення підвищення кваліфікації персоналу підприємства, знань, умінь та навичок при управлінні ризиками.

Дієвим інструментом реагування на зміни зовнішнього середовища, у якому функціонують страхові компанії виступає ризик-менеджмент. Ризик-менеджмент в остаточному підсумку являє собою дії, спрямовані на зменшення ступеня та наслідків впливу негативних подій на страхові компанії, створення умов для здійснення безперебійної діяльності підприємства і досягнення заданих цілей. Ризик-менеджмент передбачає існування суб'єкта та об'єкта управління, тому з метою підвищення ефективності даного процесу важливе значення має правильна його організація в системі управління ризиками підприємства.

Таким чином, для забезпечення своєчасного реагування на різні ризики необхідна відповідна система управління ними. Такою системою в сучасній практиці діяльності страхових компаній може бути ризик-менеджмент. Основна ціль якого постійний моніторинг за станом зовнішнього та внутрішнього середовища, ідентифікація та передбачення ризиків, а також своєчасне

реагування них з метою попередження управлінської системи або ж мінімізації негативного впливу в разі настання ризику. Для управління ризиками в сучасній практиці існує велика кількість методів та способів впливу на них. Зокрема, диверсифікація страхових ризиків, лімітування розміру ризиків на власному утриманні страховика, здійснення превентивних заходів страхувальниками на вимогу страховика.

Висновки до розділу 1

У першому розділі дипломної роботи досліджено теоретичні аспекти управління страховими ризиками страховика. За результатами проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки:

1. Досліджено поняття та економічна сутність страхових ризиків. З'ясовано, що ризик є одним з основних понять у страхуванні. Під ризиком слід розуміти ймовірність настання певної події, яка може завдати як негативних, так і позитивних наслідків певному суб'єкту. Саме через існування ризиків необхідна страхова діяльність, яка дозволяє захистити певні інтереси від можливого настання негативних подій. Під страховими ризиками розуміється обставина (подія), яка може завдати шкоди економічним інтересам членам суспільства та характеризується випадковістю настання.

2. Розглянуто класифікацію та надано характеристику ризикам у страхуванні. Встановлено, що сьогодні в науковій літературі присутня велика кількість підходів щодо класифікації ризиків у страхуванні. Це зумовлено специфікою діяльності страхових компаній, а також існуванням великої кількості критеріїв, які можуть бути покладені у класифікацію їх ризиків. Найбільш поширеними підходами щодо класифікації ризиків є: в залежності від природи походження ризиків (внутрішній, зовнішній); за критерієм місця у системі ризик-менеджменту (власні ризики та прийняті ризики); за сферою поширення ризиків (загальні та специфічні). Загалом сфера діяльності

страхових компаній є дуже ризиковою та сама породжує появу великої кількості ризиків.

3. Охарактеризовано систему управління страховими ризиками страховика. Для забезпечення своєчасного реагування на різні ризики необхідна відповідна система управління ними. Такою системою в сучасній практиці діяльності страхових компаній може бути ризик-менеджмент. Основна ціль якого постійний моніторинг за станом зовнішнього та внутрішнього середовища, ідентифікація та передбачення ризиків, а також своєчасне реагування них з метою попередження управлінської системи або ж мінімізації негативного впливу в разі настання ризику. Для управління ризиками в сучасній практиці існує велика кількість методів та способів впливу на них. Зокрема, диверсифікація страхових ризиків, лімітування розміру ризиків на власному утриманні страховика, здійснення превентивних заходів страхувальниками на вимогу страховика.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ СТРАХОВИКА НА ПАТ СК «КРАЇНА»

2.1. Загальна організаційна та управлінська структура ПАТ СК «Країна»

Об'єктом дослідження у даній роботі виступає публічне акціонерне товариство страхова компанія «Країна», юридична адреса якого: Україна, м. Київ, вул. Електриків, буд. 29А. Здійснює свою діяльність дана страхова компанія на вітчизняному страховому ринку з 1994 р. На сьогодні має ліцензії на 27 видів страхування. ПАТ СК «Країна» здійснює усі види обов'язкового та добровільного страхування у відповідності до отриманих ліцензій з боку Держфінпослуг та Нацкомфінпослуг. У всьому ПАТ СК «Країна» керується та дотримується чинного вітчизняного законодавства у сфері страхування і здійснення підприємницької діяльності.

Згідно статуту ПАТ СК «Країна» предметом його діяльності є: «проведення страхування, перестрахування і здійснення фінансової діяльності, пов'язаної з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням».

ПАТ СК «Країна» спеціалізується на автострахуванні (КАСКО), майновому страхуванні, страхуванні цивільно-правової відповідальності (ОСГПО), страхуванні, від нещасних випадків, медичному страхуванні й інших видах страхування. У цілому компанія має ліцензії на здійснення більш ніж 27 видів страхування.

Компанія здійснює страхування всіх видів, крім життя, і спеціалізуючись на класичному майновому страхуванні, комплексному обслуговуванні корпоративних клієнтів, банківському страхуванні, страхуванні автотранспорту й страхуванні від нещасних випадків. У табл. 2.1 наведемо коротку інформаційну карту ПАТ СК «Країна».

Таблиця 2.1

Інформаційна карта ПАТ СК «Країна»

№	Найменування статті	Значення
1	Повна назва підприємства	публічне акціонерне товариство страхова компанія «Країна»
2	Назва підприємства на англійському	JOINT-STOCK INSURANCE COMPANY KRAYINA (JS KRAYINA IC)
3	Скорочена назва підприємства	ПАТ СК «Країна»
	Адреса	м. Київ, вул. Електриків, буд. 29А
4	Код ЄДРПОУ	20842474
5	Дата реєстрації	08.08.1994
6	Директор	Наконечний Олександр Васильович
7	Основний вид діяльності за КВЕД	65.12 – Інші види страхування, крім страхування життя
8	Інші види діяльності за КВЕД	65.20 – Перестраховання 66.22 – Діяльність страхових агентів і брокерів 66.29 – Інша допоміжна діяльність по страхуванню та пенсійному забезпеченню
9	Середня кількість працівників	339 осіб
10	Офіційна веб-сторінка	https://krayina.com/ru
11	Кількість клієнтів	451217 клієнтів

Кінцевим бенефіціаром ПАТ СК «Країна» є экс-президент України Порошенко Петро Олексійович. Схематичне зображення структури власності ПАТ СК «Країна» представлено у додатку А. В Україні дана страхова компанія представлена 29 регіональними дирекціями, а також 30-тьма центрами продажів. Такий підхід забезпечує покриття діяльністю ПАТ СК «Країна» усієї території України. На кінець 2019 р. ПАТ СК «Країна» має клієнтів у кількості 451217 осіб. З метою найкращого задоволення потреб клієнтів та безкоштовного консультування має власний колл-центри та асістанс у таких містах України, як: Київ, Кривий Ріг, Вінниця, Запоріжжя та Маріуполь.

Глобальною ціллю діяльності ПАТ СК «Країна» є стати лідером на вітчизняному ринку страхування. Місія підприємства полягає у забезпечення доступним, надійним та цілодобовим страховим захистом клієнтів.

У межах своєї місії ПАТ СК «Країна» визначило цілі на 2020-2021 рр., які допоможуть досягнути у довгостроковій перспективі глобальної мети. Цілі ПАТ СК «Країна» представимо на рис. 2.1.

Рис. 2.1. Цілі ПАТ СК «Країна» на 2020-2021 рр.

Саме на досягнення наведених вище цілей спрямована діяльність ПАТ СК «Країна» у найближчі два роки. Кінцевою метою компанії є стати лідером на вітчизняному ринку та охопити як найбільшу частку ринку по усім 27 видам страхування, які здійснює на даний момент ПАТ СК «Країна». Страхування з ПАТ СК «Країна» – це надійний спосіб зберегти здоров'я та фінансовий стан родини, а також забезпечити безпеку нерухомого та рухомого майна.

Пріоритетом діяльності ПАТ СК «Країна» є 5 напрямів страхової діяльності: добровільне медичне страхування, корпоративне страхування КАСКО, страхування майна, страхування відповідальності, а також аграрне страхування. Опис цих напрямків страхової діяльності ПАТ СК «Країна» наведемо на рис. 2.2.

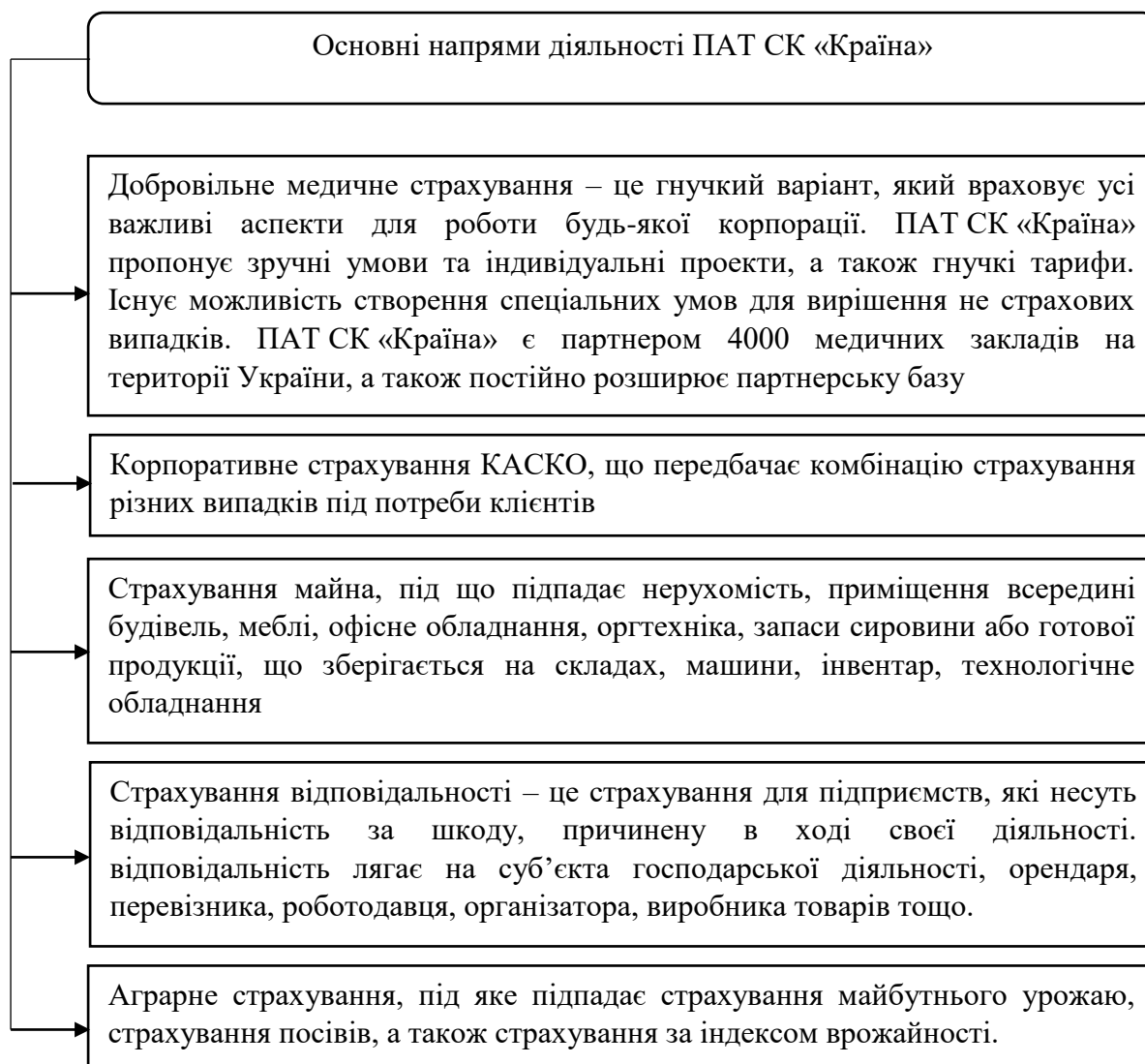

Рис. 2.2. Основні напрями діяльності ПАТ СК «Країна»

ПАТ СК «Країна» має велику кількість клієнтів, заради яких і проводить свою діяльність та функціонує на страховому ринку. Клієнтами досліджуваної компанії є як фізичні, так і юридичні особи. Останнім часом компанія активно розвиває аграрне страхування, що зумовлене стрімким зростання аграрного сектору в Україні. З метою більш якісного задоволення потреб клієнтів впроваджує та використовує інноваційні підходи щодо їх обслуговування. Зокрема, ПАТ СК «Країна» одним з перших впровадив чат-бот у телеграмі. Він може надати вичерпну інформацію клієнтам щодо вартості страхування, особливостей цього процесу тощо. Також завдяки Інтернету, сучасних месенджерів клієнти мають змогу в режимі онлайн здійснити страхування.

ПАТ СК «Країна» діє на ринку чистої конкуренції. Оскільки на страховому ринку представлено велику кількість страхових компаній, які пропонують однотипні послуги. Основними конкурентами ПАТ СК «Країна» на вітчизняному ринку страхування є: «АХА Страхування», «Провідна», «УНІКА», «PZU Україна», «Інго Україна», «АСКА», «Арсенал Страхування», «Оранта» та інші.

Загалом, страховий сектор складається з компаній, які пропонують управління ризиками у формі страхових договорів. Основна концепція страхування полягає в тому, що одна сторона, страховик, гарантуватиме виплату за невизначену майбутню подію. Тим часом інша сторона виплачує страховику меншу премію в обмін на такий захист у зв'язку з цим невизначеним майбутнім випадком. На рис. 2.3 наведемо динаміку кількості страхових компаній в Україні за 2013-2019 рр.

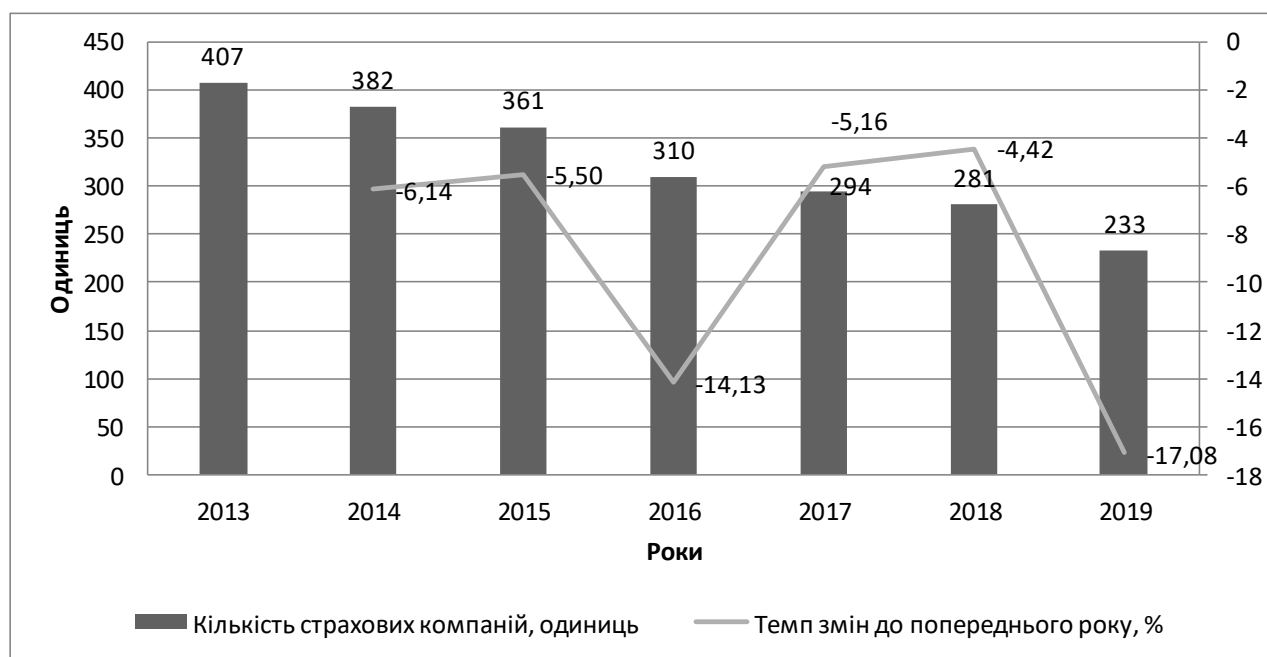

Рис. 2.3. Динаміка кількості страхових компаній в Україні за 2013-2019 рр., одиниць

Як бачимо, протягом 2013-2019 рр. простежується чітка тенденція щодо зменшення кількості страхових компаній в Україні. За останні 8 років їх кількість зменшилася з 407 одиниць до 233 одиниць. Найбільший приріст зменшення кількості страхових компаній відбувся у 2019 р. порівняно з 2017 р., а саме на 17,08 %. Зниження кількості страхових компаній обумовлено загальною економічною ситуацією в країні, політичною нестабільністю, веденням військових дій на території Донбасу та Луганську. Всі ці фактори негативно впливають на діяльність страхових компаній, внаслідок чого частина з них змушена вийти з страхового ринку.

ПАТ СК «Країна» незважаючи на складні зовнішні умови господарювання продовжує функціонувати, розвиватися та розширювати господарську діяльність з метою посилення конкурентних позицій та більш кращого задоволення потреб клієнтів. У зв'язку з тим, що велика кількість страхових компаній ліквідовуються внаслідок несприятливих зовнішніх умов господарювання. Доцільно провести аналіз зовнішнього середовища та визначити його вплив на діяльність ПАТ СК «Країна». Для цього скористаємося PEST-аналізом, який представимо у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

PEST-аналіз ПАТ СК «Країна»

Політичні фактори	V	B	P	Соціальні фактори	V	B	P
1. Слабкі зовнішньоекономічні зв'язки України у сфері страхування	0,2	2	0,4	1. Попит на страхові продукти	0,3	3	0,9
2. Існування корупційних схем та шахрайських дій Зміни в законодавстві	0,3	3	0,9	2. Рівень культури страхування	0,2	2	0,4
3. Стійкість політичної влади і існуючого уряду	0,2	3	0,6	3. Зовнішній інформаційний фон	0,2	1	0,2
4. Зміни в законодавстві	0,3	3	0,9	4. Демографічна ситуація	0,3	3	0,9
	1	2,7	2,8		1	2,3	2,4
Економічні фактори	V	B	P	Технологічні фактори	V	B	P
1. Рівень платоспроможності населення	0,3	3	0,9	1. Розвиток онлайн страхування	0,3	2	0,6
2. Рівень інфляції	0,3	3	0,9	2. ІТ у страховій діяльності	0,4	3	1,2
3. Зміна курсу валют	0,1	3	0,3	3. Введення нових	0,3	3	0,9

4. Тарифна політика страховика	0,3	3	0,9	технологій у галузь			
	1	3	3		1	2,67	2,7

За допомогою проведеного вище аналізу встановлено, що на діяльність ПАТ СК «Країна» має вплив велика кількість факторів зовнішнього середовища. Найбільший вплив мають економічні фактори, а саме рівень платоспроможності населення. Також помітний вплив здійснюють політичні та технологічні фактори. В значній мірі розвиток ПАТ СК «Країна» залежить від загальної політико-економічної стабільності в країні, а також доступу до сучасних ІТ-рішень, -технологій у сфері страхування.

У якості доповненням до попереднього методу виступає SWOT-аналіз, який дозволить порівняти стан внутрішнього середовища ПАТ СК «Країна» та зовнішнього середовища й обрати найбільш оптимальну стратегію розвитку на ринку. У табл. 2.3 наведемо SWOT-аналіз ПАТ СК «Країна».

Таблиця 2.3

SWOT-аналіз ПАТ СК «Країна»

Зовнішнє середовище	
1	2
Можливості	Загрози
1. Зростання ринку страхування в Україні	1. Посилення конкуренції
2. Зростання інвестиційної привабливості страховика	2. Поширення пандемії коронавірусу та ускладнення процесів продажу страхових продуктів
3. Впровадження нових видів страхування	3. Загострення політико-військової кризи в Україні
4. Використання інноваційних технологій у діяльності	4. Зниження реальних доходів населення
	5. Негативна демографічна ситуація: зменшення кількості населення, а відтак і потенційних клієнтів
	6. Посилення податкового навантаження, що значно зменшує чистих прибуток
	7. Можливе застосування санкцій з боку органів нагляду за надмірне перестраховання
Внутрішнє середовище	
Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Хороша ділова репутація	1. Зменшення чистого прибутку

2. Розгалужена мережа філій і представництв	2. Не висока частка ринку порівняно з головними конкурентами
3. Високий кваліфікаційний рівень персоналу	3. Значний обсяг дебіторської заборгованості
4. Наявність збалансованого страхового портфеля	4. Недостатність реклами страхових продуктів
5. Вагомий досвід роботи на вітчизняному страховому ринку	5. Неєфективна система управління ризиками
6. Широкий спектр надання страхових послуг	
7. Налагоджені взаємовідносини з кредитними організаціями	
8. Великий вибір програм страхування	
9. Наявність постійних клієнтів	

Діагностика внутрішнього та зовнішнього середовища свідчить про певний потенціал ПАТ СК «Країна» щодо розвитку і нарощування своєї конкурентоспроможності. У зовнішньому середовищі існують можливості, використання яких дозволить ПАТ СК «Країна» вийти на якісно новий рівень розвитку та підвищити ефективність своєї діяльності. Головні ж резерви покращення діяльності підприємства криються в усуненні виявлених слабких сторін ПАТ СК «Країна».

Для узагальнення результатів проведеного SWOT-аналізу ПАТ СК «Країна» складаємо його матрицю у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Матриця SWOT-аналізу ПАТ СК «Країна»

Можливості + Сильні сторони	Можливості + Слабкі сторони
4+9=13	4+5=9
Загрози + Сильні сторони	Загрози + Слабкі сторони
7+9=16	7+5=12

З цього бачимо, що найбільше балів має поле «Загрози + Сильні сторони», таке співвідношення свідчить про необхідність для ПАТ СК «Країна» вибору стратегії обмеженого зростання. Зазначене обумовлено нестабільним

зовнішнім середовищем. ПАТ СК «Країна» необхідно розвиватися проводячи постійно діагностику та моніторинг зовнішніх умов ведення бізнесу. Саме динамічність зовнішнього середовища створює найбільші перешкоди для розвитку ПАТ СК «Країна».

Таким чином, ПАТ СК «Країна» вітчизняним підприємством, яке функціонує у сфері страхування. Своїм клієнтам ПАТ СК «Країна» пропонує широкий набір програм та послуг. Клієнтами страхової компанії є як фізичні, так і юридичні особи. ПАТ СК «Країна» має ліцензії, які дозволяють йому здійснювати по 27 видам страхування. На кінець 2019 р. страхова компанія мала більше 350 тис. клієнтів, 96 % з яких є постійними. Ключовими напрямками страхування ПАТ СК «Країна» є такі: добровільне медичне страхування, корпоративне страхування КАСКО, страхування майна, страхування відповідальності, а також аграрне страхування. Проведений SWOT-аналіз показав, що ПАТ СК «Країна» має велику кількість сильних сторін, але зовнішнє середовище його функціонування є нестабільним та носить у собі багато різних ризиків. З урахуванням зазначеного для ПАТ СК «Країна» рекомендована стратегія обмеженого зростання. У наступному підрозділі даної роботи проведемо аналіз фінансово-економічних показників діяльності ПАТ СК «Країна».

2.2. Аналіз фінансово-економічних показників діяльності ПАТ СК «Країна»

Для будь-якого підприємства важливо здійснювати господарську діяльність з отриманням певного рівня прибутку. В іншому випадку існує загроза їх ліквідації та виходу з ринку.

Особливо це важливо в сучасних умовах господарювання, які характеризуються кризовими явищами. З урахуванням зазначеного проведемо аналіз його фінансово-економічних показників діяльності.

У табл. 2.5 наведемо аналіз динаміки та структури фінансових результатів ПАТ СК «Країна» за 2017-2019 рр.

Таблиця 2.5

Аналіз динаміки і структури фінансових результатів
ПАТ СК «Країна»

Показники	Рік, тис. грн.			Відхилення 2019 р./2017 р.		Відхилення 2019 р./2018 р.	
	2017	2018	2019	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	290754	289177	406234	115480	39,72	117057	40,48
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	65868	74024	78298	12430	18,87	4274	5,77
Чисті понесені збитки за страховими випадками	156702	166854	211967	55265	35,27	45113	27,04
Валовий: прибуток (збиток)	68184	48299	115969	47785	70,08	67670	140,11
Фінансовий результат від операційної діяльності	14935	8179	21534	6599	44,18	13355	163,28
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	6783	9191	8753	1970	29,04	-438	-4,77
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	1289	2368	468	-821	-63,69	-1900	-80,24

З результатів проведеного аналізу можемо констатувати, що чистий дохід від реалізації продукції (послуг) ПАТ СК «Країна» щороку зростають. У 2019 р. їх значення складає 406234 тис. грн., що на 115480 тис. грн. або 39,72 % більше від 2017 р. та на 117057 тис. грн. або 40,48 % більше за 2018 р. Безумовно такі зміни є позитивними та були забезпечені за рахунок збільшення кількості осіб, які скористалися при страхуванні послугами ПАТ СК «Країна». Зростають протягом аналізованого періоду часу доходи отримані страховою компанією від своєї основної діяльності.

На фоні зростання загальної кількості реалізованих страхових продуктів та наданих послуг зростає і собівартість їх реалізації. Зокрема, у 2019 р.

собівартість реалізації на ПАТ СК «Країна» у 2019 р. складає 78298 тис. грн., що на 12430 тис. грн. або 18,87 % більше від 2017 р. та на 4274 тис. грн. або 5,77 % більше за 2018 р. Загалом темпи зростання чистого доходу від реалізації продукції (послуг) ПАТ СК «Країна» значно випереджають темпи зростання їх собівартості. Зазначене є позитивним та дозволило ПАТ СК «Країна» максимізувати валовий прибуток страхової компанії. На рис. 2.4 наведемо динаміку чистого доходу та собівартості реалізації ПАТ СК «Країна» за 2017-2019 рр.

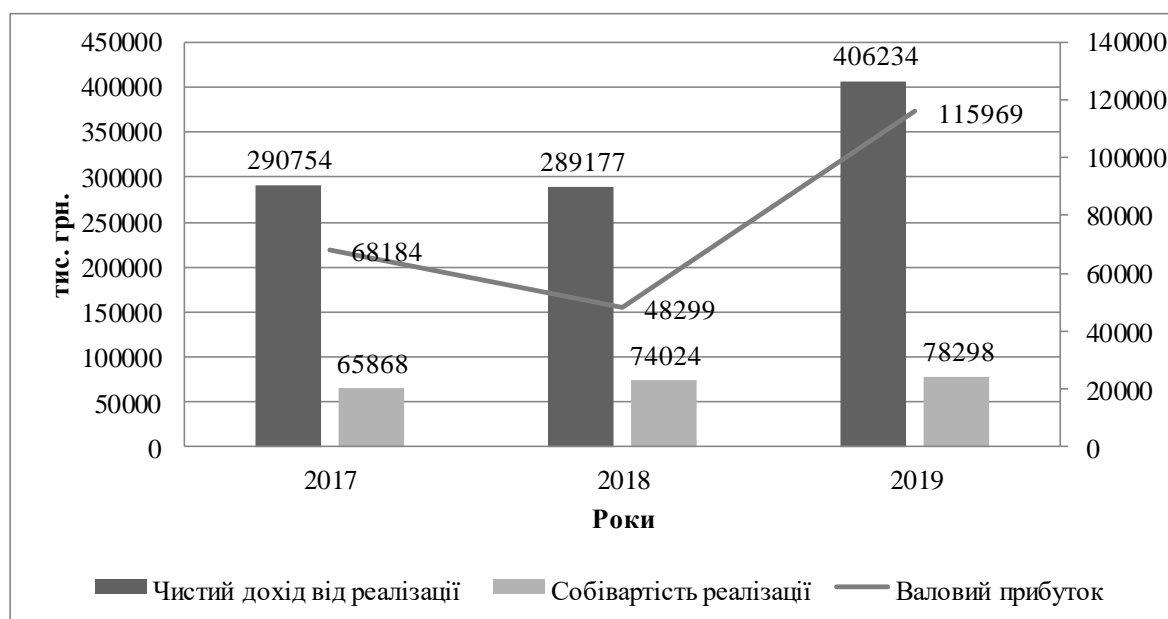

Рис. 2.4. Динаміка чистого доходу та собівартості реалізації ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр.

Розмір валового прибутку ПАТ СК «Країна» максимального значення досяг у 2019 р. та склав 115969 тис. грн., що на 70,08 % більше від 2017 р. та на 140,11 % більше за 2018 р. Зростання валового прибутку свідчить про підвищення ефективності основної діяльності страхової компанії.

Щороку протягом 2017-2019 рр. зростають чисті понесені збитки ПАТ СК «Країна» за страховими випадками. Так, у 2019 р. їх розмір склав 211967 тис. грн., що на 55265 тис. грн. та 45113 тис. грн. більше за 2017-2018 рр. відповідно. У зв'язку зі збільшенням реалізованих страхових програм та кількості клієнтів відбулося зростання й виплат за страховими випадками.

Кінцевим результатом роботи ПАТ СК «Країна» є розмір отриманого чистого прибутку. Якраз він має негативні тенденції, адже його мінімальне значення приходиться саме на 2019 р. У звітному році його розмір складає 468 тис. грн., що на 821 тис. грн. менше від 2017 р. та на 1900 тис. грн. менше за 2018 р. Зазначені зміни є негативними та свідчать про зниження ефективності діяльності ПАТ СК «Країна». При цьому доходи від надання послуг зростають, головною проблемою для ПАТ СК «Країна» залишаються надмірні витрати. На рис. 2.5 наведемо динаміку чистого прибутку.

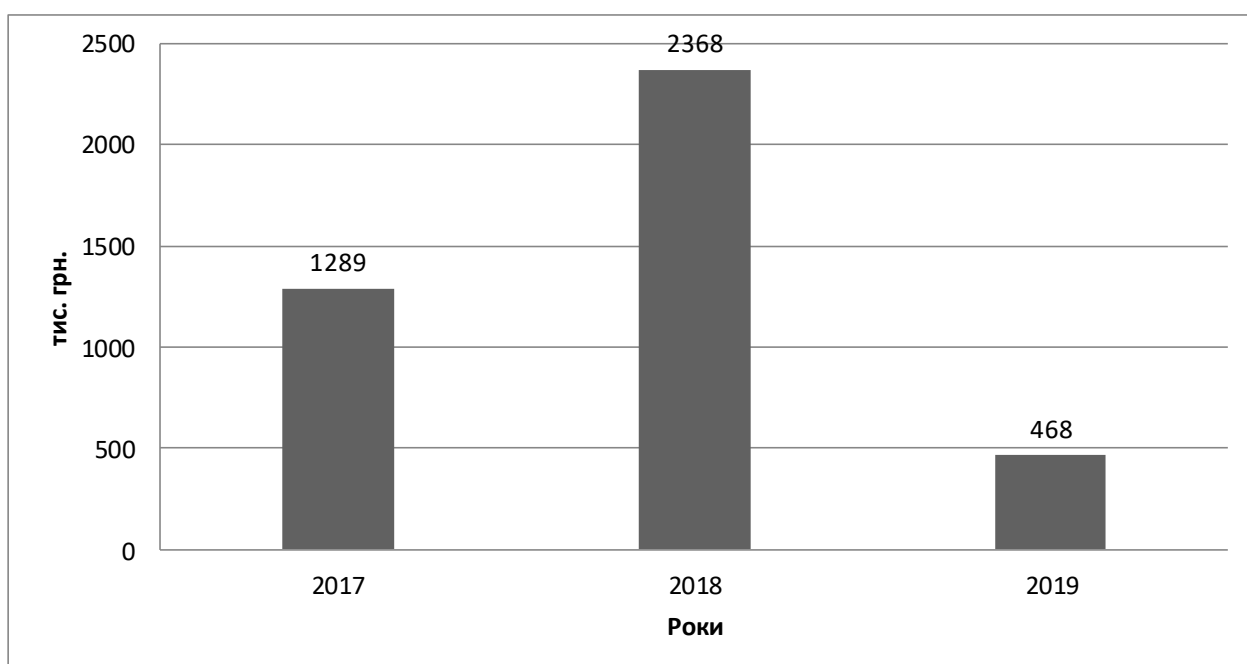

Рис. 2.5. Динаміка чистого прибутку ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр.

Тенденція змін чистого прибутку ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр. має хвилеподібну динаміку. У 2018 р. зростає з 1289 тис. грн. до 2368 тис. грн., а у 2019 р. знижується до 468 тис. грн. Вищому керівництву ПАТ СК «Країна» необхідно приділити увагу питанню пошуку рішень, які допоможуть підвищити ефективність функціонування страхової компанії.

Наступним етапом аналізу фінансово-економічних показників діяльності ПАТ СК «Країна» є аналіз складу майна, який наведемо у табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Аналіз складу майна ПАТ СК «Країна»

Показники	2017 р	2018 р	2019 р	Відхилення 2019 р./2017 р.		Відхилення 2019 р./2018 р.	
				тис.грн.	%	тис. грн.	%
I. Необоротні активи							
Необоротні активи	60778	66212	78384	17606	28,97	12172	18,38
Нематеріальні активи	355	355	355	0	0	0	0
Основні засоби	26867	20718	29977	3110	11,58	9259	44,69
Довгострокові фінансові інвестиції	17705	17703	0	-17705	-100	-17703	-100
Відстрочені активізаційні витрати	8314	11818	21479	13165	158,35	9661	81,75
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	7537	15618	26573	19036	252,57	10955	70,14
II. Оборотні активи							
Оборотні активи	178648	160624	170801	-7847	-4,39	10177	6,34
Запаси	556	518	454	-102	-18,35	-64	-12,36
Дебіторська заборгованість	48342	34050	47644	-698	-1,44	13594	39,92
Поточні фінансові інвестиції	44678	47048	68670	23992	53,70	21622	45,96
Грошові кошти та їх еквіваленти	82962	74278	48304	-34658	-41,78	-25974	-34,97
Частка перестраховика у страхових резервах	2110	4730	5729	3619	171,52	999	21,12
Всього майна	239426	226836	249185	9759	4,08	22349	9,85

Структура активів ПАТ СК «Країна» є «легкою», у якій переважають оборотні активи, що є природними для страхових компаній. Загальна вартість майна у 2019 р. складає 249185 тис. грн., що на 4,08 % більше від 2017 р. та на 9,85 % більше за 2018 р. Зростання вартості майна свідчить про розширення діяльності страхової компанії.

Його зростання відбувається як завдяки необоротним, так і оборотним активам. Зокрема, необоротні активи у 2019 р. складають 78384 тис. грн., що на

28,97 % більше від 2017 р. та на 18,38 % більше від 2018 р. Оборотні активи зростають з меншими темпами. Так, у 2019 р. оборотні активи складають 170801 тис. грн., що на 4,39 % менше від 2017 р. та на 6,34 % більше від 2018 р. Структуру активів ПАТ СК «Країна» наведемо на рис. 2.6.

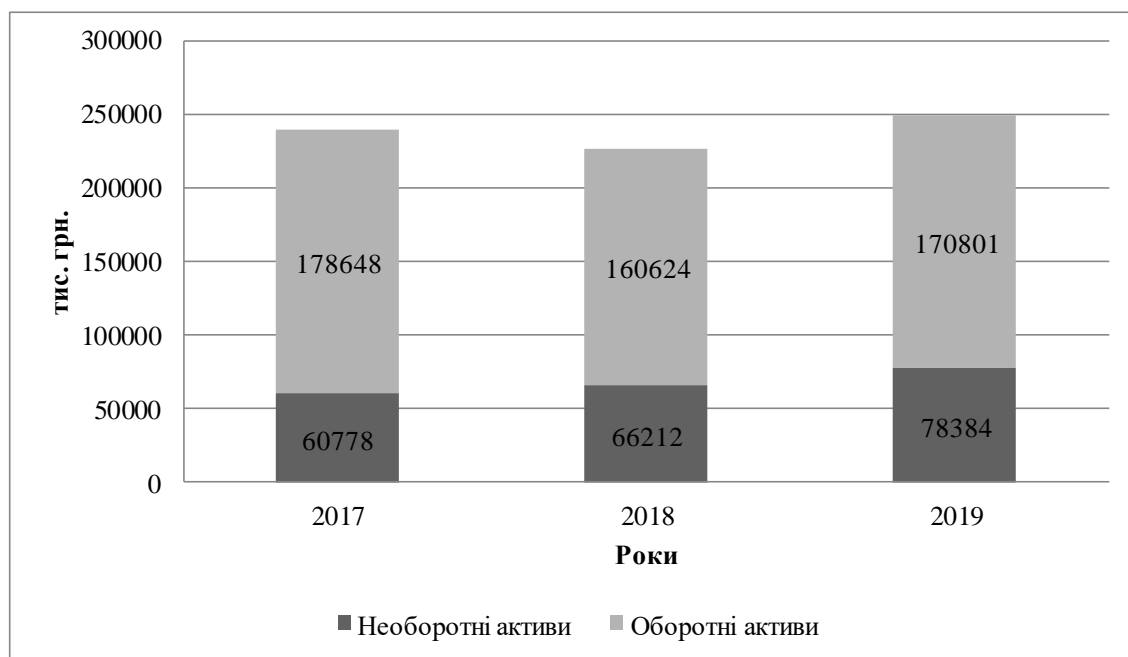

Рис. 2.6. Структура активів ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр., тис. грн.

Слід звернути увагу на негативну тенденцію щодо зменшення грошових коштів та їх еквівалентів. Так, у 2019 р. вони складають 48304 тис. грн., що на 34658 тис. грн. менше від 2017 р. та на 25974 тис. грн. менше за 2018 р. Відбувається зменшення найбільш ліквідних активів страхової компанії, що є негативним.

Разом з тим ПАТ СК «Країна» у структурі оборотних активів має доволі високі значення дебіторської заборгованості, яка на кінець 2019 р. складає 47644 тис. грн., що на 698 тис. грн. менше від 2017 р. та на 13594 тис. грн. більше за 2018 р. Значні обсяги дебіторської заборгованості свідчать про високий рівень заборгованості клієнтів перед страховою компанією. ПАТ СК «Країна» необхідно добре контролювати її обсяги та вживати заходи щодо недопущення їх зростання.

Далі проведемо аналіз джерел фінансування ПАТ СК «Країна» (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Аналіз джерел фінансування ПАТ СК «Країна» за 2017-2019 рр.

Джерела фінансування	Роки						Абсолютне відхилення 2019 р. від 2017 р.		Абсолютне відхилення 2019 р. від 2018 р.	
	2017		2018		2019		Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Власний капітал	114778	47,94	109957	48,47	111708	44,83	-3070	-3,11	1751	-3,64
Довгострокові зобов'язання	111973	46,77	107020	47,18	125874	50,51	13901	3,74	18854	3,33
Поточні зобов'язання	12675	5,29	9859	4,35	11603	4,66	-1072	-0,63	1744	0,31
Разом	239426	100	226836	100	249185	100	9759		22349	

Основним джерелом фінансування діяльності ПАТ СК «Країна» виступають довгострокові зобов'язання. Частка останніх у 2019 р. складає 50,51 %, що на 3,74 % більше від 2017 р. та на 3,33 % більше від 2018 р. У структурі джерел фінансування також значну вагу займає й власний капітал, однак його частка зменшується.

Зокрема, у 2019 р. частка власного капіталу складає 44,83 %, що на 3,11 % менше від 2017 р. та на 3,64 % менше від 2018 р. Поточні зобов'язання на ПАТ СК «Країна» займають доволі низьку частку. У 2019 р. складають 4,66 %, що на 0,63 % менше від 2017 р., але на 0,31 % більше від 2018 р.

З наведеного аналізу можемо констатувати, що ПАТ СК «Країна» є досить залежним від позикового капіталу. Власного капіталу досліджуваній страховій компанії не вистачає для забезпечення безперебійної діяльності. На рис. 2.6 наведемо структуру джерел фінансування ПАТ СК «Країна».

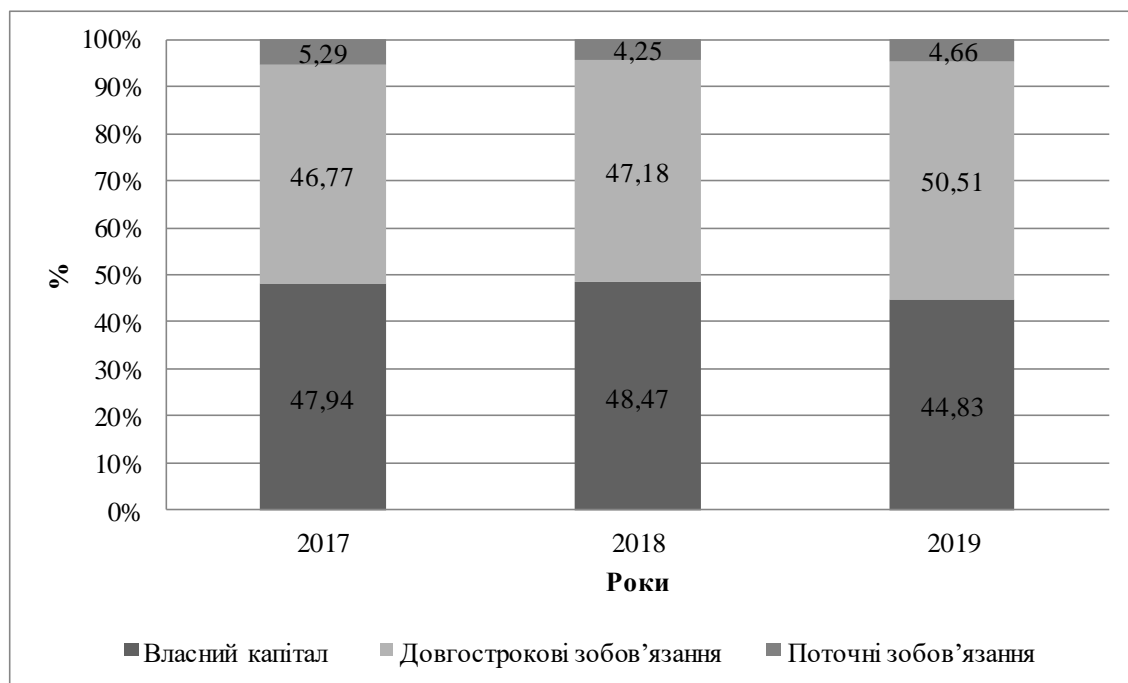

Рис. 2.6. Структура джерел фінансування ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр., %

Проведемо аналіз страхового портфеля за страховими преміями та виплатами страховика. Проаналізуємо динаміку страхових премій і виплат СК «Країна» за 2017-2019 рр. за формами страхування та представимо результати аналізу у табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка страхових премій та виплат ПАТ СК «Країна» за 2017-2019 рр., тис. грн.

Страхові премії				
2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2018р./2017р.	Відхилення 2019р./2018р.
306572	314033	431018	2,43%	37,3%
Страхові виплати				
156702	166854	211967	6,48%	27,0%

Протягом періоду, що досліджувався спостерігається зростання обсягу страхових премій на 37,3% (у 2019 році), що пояснюється зростанням надходжень від обов'язкового страхування на та добровільного. У 2018 р.

загальний обсяг отриманих премій зріс на 2,43% через зростання надходжень від обов'язкового страхування та добровільного.

Страхові виплати також зростають – у 2018 р. на 6,48%, у 2019 р., у порівнянні з 2018 р., на 27%. Загалом за весь аналізований період стрімкими темпами зросли виплати саме в 2019 році. Якщо ж співставити обсяги премій і виплат за 2017-2018 рр., то можна зазначити, що йде переважання темпу приросту виплат над преміями, що вказує на необхідність збільшення надходжень платежів з цієї форми страхування за рахунок перегляду тарифної та маркетингової політик страховика або зменшення виплат за умови більш ретельної перевірки обставин страхових випадків, однак в 2019 році ситуація покращується.

Далі проведемо аналіз страхових премій за галузями та видами страхування, який наведемо у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Динаміка страхових премій ПАТ СК «Країна» за 2017-2019 рр. за галузями та видами страхування, млн. грн.

Вид	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2018р./2017р.	Відхилення 2019р./2018р.
Майнове страхування					
КАСКО	47456,2	53440	65305	12,61	22,20
Страхування майно	-	-	-	-	-
Страхування від вогню	-	4424	4319	-	-2,37
Особисте страхування					
Добровільне медичне страхування	131265	125574	170898	-4,34	36,09
Страхування медичних витрат	1549	-	6264	-	-
Страхування відповідальності					
Зелена карта	-	-	-	-	-
ОСЦПВ	85882	85776	105218	-0,12	22,67

Таким чином, за 2017-2019 рр. СК «Країна» мала загальний приріст премій на 41%. У розрізі галузей страхування найбільший приріст за весь

період мало добровільне медичне страхування (36,09%). Щодо видів страхування, то найбільші темпи приросту мали КАСКО (+22,2%) та ОСЦПВ (+22,67).

Відповідно до даних приведених в табл. 2.10 наведемо аналіз страхових виплат СК «Країна» за 2017-2019 рр..

Таблиця 2.10

Динаміка виплат страхових сум та страхових відшкодувань з видів добровільного страхування, інших, ніж страхування життя ПАТ «СК «Країна» за 2017-2019 рр., тис. грн.

Види страхування	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Абсолютне відхилення (+,-)		Відносне відхилення, %	
				2018р./2017р.	2019р./2017р.	2018р./2017р.	2019р./2017р.
Страхування від нещасних випадків	209,5	-	1138	-	-	-	-
Медичне страхування	84258,4	89840	107379	5581,6	17539	6,62	19,52
Страхування здоров'я на випадок хвороб	262,5	427	13521	164,5	13094	62,67	3066,51
КАСКО	23488,99	26315	38774	2826,01	12459	12,03	47,35
Страхування вантажів та багажу	175,4	-	-	-	-	-	-
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	-	135	-	-	-	-	-
Страхування сільськогосподарської продукції	171,5	885	-	713,5	-	416,03	-

Виплати зі КАСКО у 2018 році зростають на 12,03% порівняно із 2017 роком та у 2019 році на 47,35% порівняно із 2018 роком. Виплати з медичного страхування у 2018 році збільшилися на 6,62% порівняно із 2017 роком, у 2019 році зростають на 19,52% в порівнянні із 2018 роком. Надзвичайно різко зростають виплати зі страхування здоров'я на випадок хвороб у 2018 році на 62,67% порівняно із 2017 роком, а у 2019 році +3066,51%. Така ж ситуація із

зростанням у 2018 році виплат зі страхування сільськогосподарської продукції (+416,03%).

Структура страхового потфеля СК «Країна» по страховим преміям за 2017- 2019 рр. відображена в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Структура страхового портфелю ПАТ «СК «Країна» по страховим преміям за 2017-2019 рр., %

Вид страхування	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019р./2017р.
ОСЦПВ	28,0	27,3	24,4	-3,6
КАСКО	15,5	17,0	15,2	-0,3
Добровільне медичне страхування	28,0	27,3	24,4	-3,6
ДСЦПВ	1,3	1,6	1,6	0,3
Інші види	27,2	26,8	34,4	7,2
Всього	100,0	100,0	100,0	

Таким чином, у структурі портфеля страховика переважають такі види страхування, як: ОСЦПВ, добровільне медичне страхування. Це вказує на недостатній рівень ризиковості даного портфелю через його незбалансованість та підвищену ризиковість даних видів страхування. Обсяг надходжень по ним складає 49% у загальному обсязі отриманих премій. Однак, за досліджуваний період ситуація дещо змінилась, а саме: знижуються частка ОСЦПВ у портфелі страховика на 3,6% у 2019 р., частка КАСКО зменшилась на 0,3% у 2019 р. порівняно з 2017 р. Загальна частка інших видів страхування у структурі портфеля по страховим преміям у 2019 р. збільшується на 7,2%. Отже, структура страхового портфеля СК «Країна» є ризиковою та потребує більшої диверсифікації.

Також, при оцінці фінансового стану і фінансового розвитку компаній існує необхідність застосування комплексного показника фінансового потенціалу розвитку, який може бути індикатором при прийнятті фінансових рішень щодо формування фінансового забезпечення страхової діяльності:

$$FDP = FE - MFN = (Ocap + IR) - (Ipaу + TC), \quad (2.1)$$

де FDP – фінансовий потенціал розвитку;

FE – фінансове забезпечення страховика;

MFN – поточні фінансові потреби;

Ocap – власний капітал;

IR – страхові резерви;

Ipaу – страхові виплати;

TC – загальні витрати.

Визначимо який фінансовий потенціал розвитку мала страхова компанія за вказаний період (табл. 2.12).

Таблица 2.12

Аналіз фінансового потенціалу розвитку ПАТ СК «Країна» за 2017-
2019 рр., тис. грн

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019р./ 2017р.
Власний капітал (Ocap)	114778	109957	111708	-2,67
Страхові резерви (IR)	111374	106480	125316	12,52
Страхові виплати (Ipaу)	156702	166854	211967	35,27
Загальні витрати (TC)	459761,34	275159	209165	-54,51
Фінансовий потенціал розвитку (FDP)	-390311	-225576,04	-184107,97	-52,83

Отже, у 2017 р. фінансовий потенціал становив -390311 тис. грн. Таке значення було зумовлено переважанням поточних фінансових потреб над фінансовим забезпеченням, що свідчить про переважання потреб страховика у фінансах над можливістю їх профінансувати, тобто фінансовий потенціал страхова компанія використовувала, а не накопичувала. Фінансові ресурси страхової компанії використовувались, у першу чергу, для викупу власних акцій у їх власників, а також для покриття страхових відшкодувань, витрат на

сплату податку на прибуток та інших надмірних 17 витрат страховика, що спричинило чистий збиток у 2017 р. та зменшення власного капіталу.

У 2018 р. ситуація покращилась, про що свідчить зростання фінансового потенціалу розвитку (225576,04 тис. грн.), порівняно зі значенням у 2017 р. воно зменшилось. У 2019 р. фінансовий потенціал становив -184107,97 тис.грн.. (-52,83% порівняно з 2017 роком). Збільшення обсягу фінансового потенціалу вказує як на можливість розвитку компанії у перспективі, так і на здатність виконати свої зобов'язання через достатньо сформоване фінансове забезпечення страховика. Для того, щоб мати цілісне уявлення про стан страхової компанії та наявні ризики у її діяльності, проаналізуємо фінансову стійкість СК «Країна» за 2017-2018 рр., використовуючи додатки В.1- В.3, та представимо отримані результати табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Динаміка показників фінансової стійкості ПАТ «СК «Країна» за 2017-2019 рр.

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019р. / 2017 р.
Коефіцієнт автономії	0,47	0,48	0,44	-0,03
Коефіцієнт фінансової залежності	0,53	0,52	0,56	0,03
Коефіцієнт маневреності капіталу	0,55	0,38	1,22	0,67
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,94	0,95	0,95	0,01
Співвідношення суми страхових премій та страхових резервів	2,75	2,95	3,44	0,69
Співвідношення оборотного та необоротного капіталу	2,93	2,42	2,17	-0,76

Можна зазначити, що з 2017 р. СК «Країна» на 47% забезпечувала свою діяльність за рахунок внутрішніх джерел фінансування і на 53% із зовнішніх джерел. Це вказувало на недостатність власних коштів для їх повного фінансування. У 2019 р. коефіцієнт автономії зменшився до 0,44 У 2017 р. спостерігалось збільшення маневреності використання капіталу на 1,22 через

переважаюче збільшення робочого капіталу компанії над темпом приросту власного капіталу. Розрахунковий коефіцієнт фінансової стійкості компанії підвищився на 0,01 структурну одиницю через те, що власний капітал компанії зростав меншими темпами, ніж позиковій. На збільшення обертів капіталу вплинув переважаючий темп зростання чистого доходу над зростанням загального значення валюти балансу. При цьому довіра страхувальників до страховика підвищувався про що свідчив переважаючий темп зростання страхових премій над зростанням страхових резервів. У 2018 р. зменшилось співвідношення між оборотним та необоротним капіталом за рахунок зростання об'ємів грошових коштів, дебіторської заборгованості та частки перестраховика у страхових резервах та зниженню довгострокової дебіторської заборгованості та фінансових інвестицій. Отже, зазначимо, що у компанії, відповідно до зроблених розрахунків, за 2017-2019 рр. підвищується ризик того, що вона не зможе виконати страхові зобов'язання у випадку впливу несприятливих чинників, також на це вказує недостатній рівень сформованих резервів страховика.

Таким чином, на основі проведеного аналізу можемо констатувати, що ПАТ СК «Країна» є досить успішною страховою компанією. Протягом 2017-2019 рр. проводить прибуткову діяльність. Водночас, розміри прибутки знижуються, зокрема за останні два роки вони знизилися з 2368 тис. грн. до 468 тис. грн. Також протягом останніх років значно зросла залежність страхової компанії від позикового капіталу. Зокрема, коефіцієнт автономії складає у 2019 р. – 0,44. Основним джерелом фінансування господарської діяльності ПАТ СК «Країна» виступають довгострокові зобов'язання, на які припадає більше 50 % усіх джерел фінансування. Тоді, які частка власного капіталу знижується. ПАТ СК «Країна» необхідно приділити увагу питанню зростання прибутковості та забезпечити підвищення фінансової самостійності.

Одним з факторів, який негативно вплинув на фінансові результати роботи страхової компанії є вразливість ПАТ СК «Країна» до різних ризиків, які супроводжують його усю діяльність. Адже, діяльність ПАТ СК «Країна» є

досить ризиковою, що спричинено специфікою роботи страховика, так і високим рівнем динамічності зовнішнього середовища та існування різного роду ризиків. Тому далі проведемо оцінку системи ризик менеджменту страхової компанії.

2.3. Оцінка системи ризик-менеджменту ПАТ СК «Країна»

Страхування є доволі специфічним родом господарської діяльності й передбачає високий рівень ризику. Саме страхування породжує низку ризиків для страховика. Оскільки, на відміну від інших видів діяльності, страховик страхує інших від різного роду ризиків, тим самим беручи на себе їх. У таких умовах для ПАТ СК «Країна» важливо мати налагоджену та ефективну систему ризик-менеджменту, яка дозволить оцінити наявний ризик, спрогнозувати з високою точністю можливі зміни та адекватно реагувати на них з метою недопущення найбільш песимістичного сценарію.

На ПАТ СК «Країна» систему ризик-менеджменту формують аналітики страхової компанії. Вони проводять постійно значну роботу по збору, аналізу інформації та розробляють комплекс рекомендації щодо захисту від ризиків. Звичайно на окремі ризики, такі як підвищення валюти, ПАТ СК «Країна» не має змоги впливати. Але система ризик-менеджменту здійснює прогнозування та передбачення цієї ситуації та готується до можливих різких змін. У таких умовах будь-які потрясіння, непередбачувані події легше пережити, коли ПАТ СК «Країна» готове до них.

У науковій літературі для здійснення оцінки системи ризик-менеджменту страховика рекомендують використовувати тести раннього попередження. Відповідно до них необхідний розрахунок показників капіталу, активів, резервів, дохідності, ліквідності та здійснюється оцінка результатів. У табл. 2.14 наведемо показники тесту раннього попередження.

Таблиця 2.14

Показники тесту раннього попередження

Показник	Формула розрахунку
Показник дебіторської заборгованості	$ПДЗ = 100\% \times \text{Дебіторська заборгованість} / \text{Капітал}$
Показник ліквідності активів (ПЛА)	$ПЛА = 100\% \times \text{Високоліквідні активи} / \text{Зобов'язання}$
Показник ризику страхування (ПРС)	$ПРС = 100\% \times \text{Сума чистих премій} / \text{Капітал}$
Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	$ЗПП = 100\% \times \text{Загальна сума зобов'язань} / \text{Капітал}$
Показник доходності (ПД)	$ПД = 100\% \times \text{Чистий прибуток} / \text{Капітал}$
Показник обсягів страхування (андерайтингу) (ПА)	$ПА = 100\% \times \text{Виплати і витрати} / \text{Сума чистих зароблених премій}$
Показник змін у капіталі (ПЗК)	$ПЗК = 100\% \times \text{Капітал (К)} / \text{Капітал (П)}$
Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	$ПЗЧП = 100\% \times \text{Сума чистих премій (К)} / \text{Сума чистих премій (П)}$
Показник незалежності від перестраховування (ПНП)	$ПНП = 100\% \times \text{Чиста сума премій} / (\text{Валова сума премій})$
Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	$ПВРК = 100\% \times \text{Чисті страхові резерви} / \text{Капітал}$
Показник доходності інвестицій (ПДІ)	$ПДІ = 100\% \times \text{Прибуток від фінансової діяльності} / \text{Середній обсяг фінансових інвестицій}$

Основним завданням моделювання раннього попередження нестабільності страхової компанії є проведення попереджувальних тестів щодо фінансової діяльності ПАТ СК «Країна» та перевірка цими тестами страхової компанії щодо її стабільності. Користуючись фінансовою звітністю досліджуваної страхової компанії доцільно провести розрахунок усіх показників тесту раннього попередження. Це дозволить визначити рівень захищеності ПАТ СК «Країна» від ризиків та стабільність діяльності самої страхової компанії.

У табл. 2.15 наведемо розраховані показники тесту раннього попередження ПАТ СК «Країна» з метою визначення рівня захищеності страхової компанії від різного роду ризиків.

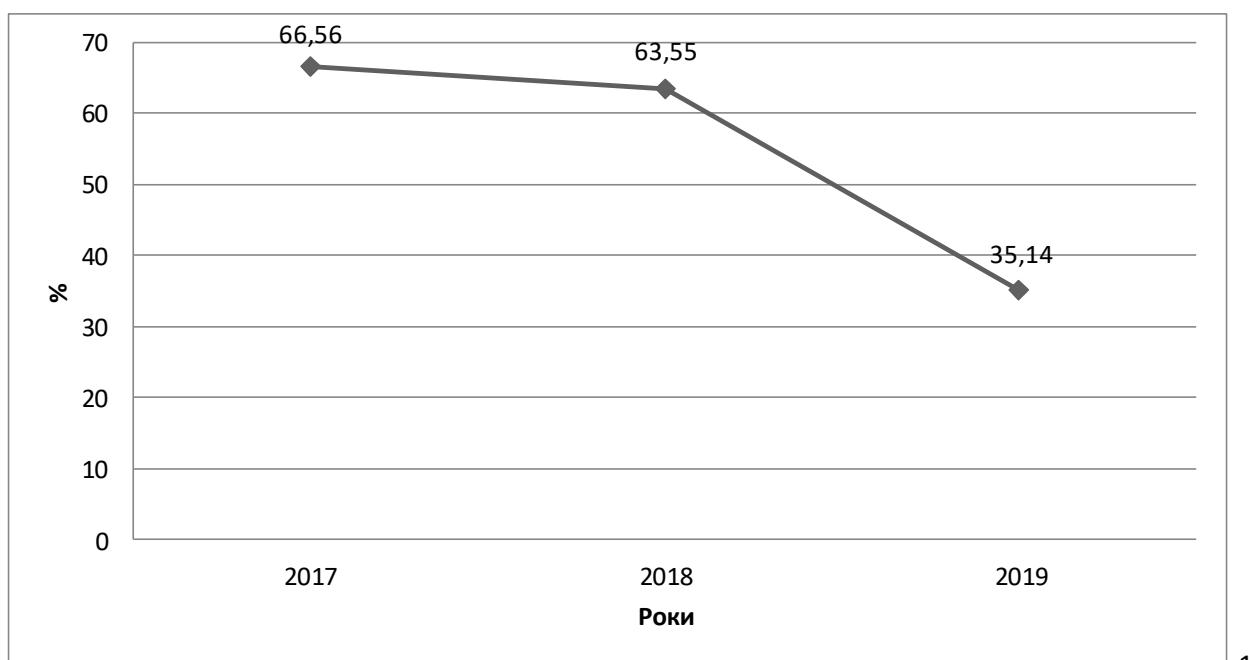
Таблиця 2.15

Показники тесту раннього попередження ПАТ СК «Країна»

Показник	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2018 р./ 2017 р.	Відхилення 2019 р./ 2018 р.
Показник дебіторської заборгованості	20,19	15,01	19,12	-5,18	4,11
Показник ліквідності активів (ПЛА)	66,56	63,55	35,14	-3,01	-28,41
Показник ризику страхування (ПРС)	121,44	127,48	163,03	6,04	35,55
Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	52,06	51,53	55,17	-0,53	3,64
Показник доходності (ПД)	0,54	1,04	0,19	0,5	-0,85
Показник обсягів страхування (андерайтингу) (ПА)	90,91	96,69	106,76	5,78	10,07
Показник змін у капіталі (ПЗК)	99,48	94,74	109,85	-4,74	15,11
Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	108,62	99,46	140,48	-9,16	41,02
Показник незалежності від перестраховання (ПНП)	94,84	92,08	94,25	-2,76	2,17
Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	46,52	46,94	50,29	0,42	3,35
Показник доходності інвестицій (ПДІ)	-13,26	1,59	-19,16	14,85	-20,75

Слід звернути увагу на від'ємне значення показника доходності інвестицій у 2017 р. та 2019 р. Така ситуація зумовлена наявністю збитку ПАТ СК «Країна» від фінансової діяльності. Лише у 2018 р. страхова компанія отримала прибуток від фінансової діяльності й відповідно показник доходності інвестицій склав 1,59 %.

Негативну динаміку також має показник ліквідності активів, який протягом 2017-2019 рр. скоротився з 66,56 % до 35,14 %. Така тенденція зумовлена зменшенням високоліквідних активів у структурі капіталу ПАТ СК «Країна». На рис. 2.7 наведемо динаміку показника ліквідності активів досліджуваної страхової компанії.

1

Рис. 2.7. Динаміка показника ліквідності активів ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр., %

Показник дебіторської заборгованості має синусоїдну динаміку щодо змін. Так, у 2017 р. складає 20,19 %, у наступному році зменшується на 5,18 %, а у 2019 р. зростає на 4,11 %. У звітному році відбувається зростання частки дебіторської заборгованості у структурі капіталу ПАТ СК «Країна».

Критично низькі значення має показник доходності. Лише у 2018 р. він перевищує одиницю та складає 1,04 %. Тоді, як протягом 2017 та 2019 р. даний показник складав 0,54 % та 0,19 % відповідно. Зазначене свідчить про низький рівень отриманих прибутків ПАТ СК «Країна».

Негативною також є динаміка змін показника ризику страхування, який щорічно зростає. Так, у 2017 р. його значення складає 121,44 %, у 2018 р. зростає на 6,04 %, а у 2019 р. збільшується на 35,55 %. Це свідчить про те, що ПАТ СК «Країна» проводить досить ризикову страхову діяльність. На рис. 2.8 відобразимо графічно динаміку показника ризику страхування ПАТ СК «Країна».

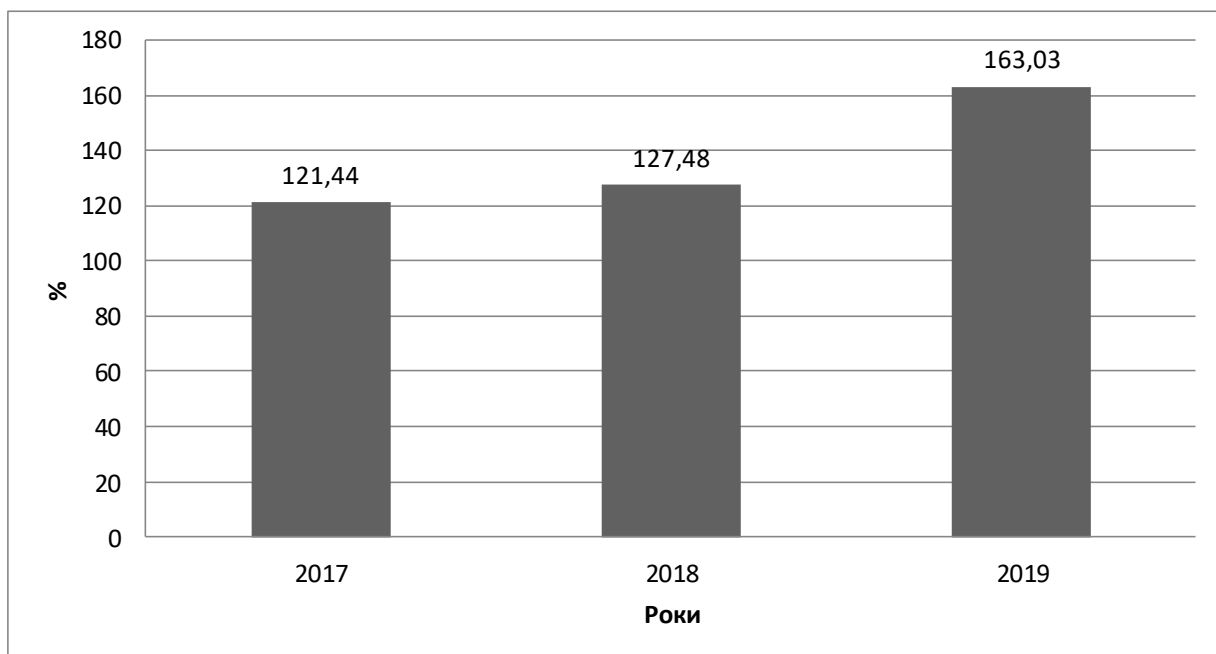

Рис. 2.8. Динаміка показника ліквідності активів ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр., %

Слід зазначити, що для формулювання остаточного висновку щодо стану системи ризик менеджменту ПАТ СК «Країна» необхідно отримані значення показників, порівняти з встановленими діапазонами, та виставити оцінки по 4-бальній шкалі:

«4» – стійкий показник означає, що фінансові показники знаходяться на високому рівні;

«3» – задовільна оцінка свідчить про відсутність суттєвих проблем, тобто фінансові показники знаходяться на середньому рівні;

«2» – при граничній оцінці фінансовий стан викликає побоювання, фінансові показники знаходяться на рівні значно нижчому за середній;

«1» – незадовільна оцінка вважається неприпустимою, тому що фінансовий стан є дуже нестабільним.

Відповідно до цього у табл. 2.16 наведемо оціночну шкалу показників тесту раннього попередження ПАТ СК «Країна».

Таблиця 2.16

Оціночна шкала показників тесту раннього попередження ПАТ СК «Країна»

Показник	Оціночна шкала	Вага коефіцієнта
Показник дебіторської заборгованості	4 – $0 \leq \text{ПДЗ} < 50$; 3 – $50 \leq \text{ПДЗ} < 75$; 2 – $75 \leq \text{ПДЗ} < 100$; 1 – $100 \leq \text{ПДЗ}$.	0,04
Показник ліквідності активів (ПЛА)	4 – $95 \leq \text{ПЛА}$; 3 – $80 \leq \text{ПЛА} < 95$; 2 – $65 \leq \text{ПЛА} < 80$; 1 – $\text{ПЛА} < 65$	0,1
Показник ризику страхування (ПРС)	4 – $\text{ПРС} \leq 100$; 3 – $100 < \text{ПРС} \leq 200$; 2 – $200 < \text{ПРС} \leq 300$; 1 – $300 < \text{ПРС}$	0,06
Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	4 – $0 < \text{ЗПП} \leq 20$; 3 – $20 < \text{ЗПП} \leq 50$; 2 – $50 < \text{ЗПП} \leq 75$; 1 – $75 < 0$	0,18
Показник доходності (ПД)	4 – $50 < \text{ПД}$; 3 – $25 \leq 50$; 2 – $\leq \text{ПД} \leq 25$; 1 – $\text{ПД} < 0$	0,06
Показник обсягів страхування (андерайтингу) (ПА)	4 – $\text{ПА} \leq 50$; 3 – $50 < \text{ПА} \leq 100$; 2 – $100 < \text{ПА} \leq 110$; 1 – $110 < \text{ПА}$	0,06
Показник змін у капіталі (ПЗК)	4 – $10 < \text{ПЗК}$; 3 – $5 < \text{ПЗК} \leq 10$; 2 – $0 < \text{ПЗК} \leq 5$; 1 – $\text{ПЗК} \leq 0$	0,06
Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	4 – $40 \leq \text{ПЗЧП}$; 3 – $33 \leq \text{ГЗЧП} < 40$; 2 – $10 \leq \text{ГЗЧП} < 33$; 1 – $\text{ПЗЧП} < 10$	0,06
Показник незалежності від перестраховання (ПНП)	4 – $50 \leq \text{ПНП}$; 3 – $40 \leq \text{ПНП} \leq 50$; 2 – $30 \leq \text{ПНП} < 40$; 1 – $\text{ПНП} < 30, 85 \leq \text{ПНП}$	0,18
Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	4 – $0 < \text{ПВРК} \leq 50$; 3 – $50 < \text{ПВРК} \leq 75$; 2 – $75 < \text{ПВРК} \leq 100$; 1 – $100 < \text{ПВРК}, \text{ПВРК} \leq 0$	0,16
Показник доходності інвестицій (ПДІ)	4 – $10 \leq \text{ПДІ}$; 3 – $5 \leq \text{ПДІ} < 10$; 2 – $0 \leq \text{ПДІ} < 5$; 1 – $\text{ПДІ} < 0$	0,04

Відповідно дивлячись у якому діапазоні знаходиться результативне значення ПАТ СК «Країна» присвоюємо йому бал від 1 до 4. Потім отримані значення множимо на вагу кожного коефіцієнта. Визначаємо рівень нестабільності страхової компанії (R) за формулою:

$$R = \sum_{i=1}^{11} M_{dn} \times k_i \quad (2.2)$$

де M_{dn} – оцінка на основі підходу визначення динамічного нормативу;

k_i – вагові коефіцієнти.

На основі результатів проведених розрахунків далі будемо користуватися запропонованою шкалою бажаності Харрінгтона, яка представлена у табл. 2.17.

Таблиця 2.17

Шкала бажаності Харрінгтона для інтегрального показника тесту раннього попередження

Кількісне значення інтегрального показника	Характеристика показника тесту раннього попередження
0 – 2,0	Повна нестабільність страхової компанії, ризик-менеджмент здійснюється не ефективно
2,1 – 3,0	Висока нестабільність страхової компанії, ризик-менеджмент здійснюється на незадовільному рівні
3,1 – 4,0	Середня ймовірність нестабільності страхової компанії, ризик-менеджмент здійснюється на задовільному рівні
4,1 – 5	Мала ймовірність нестабільності страхової компанії, ризик-менеджмент здійснюється на високому рівні

Зазначеною шкалою будемо користуватися для отримання остаточних висновків після розрахунку інтегрального показника тесту раннього попередження. Останній показник розрахуємо у табл. 2.18.

Таблиця 2.18

Розрахунок інтегрального показника тесту раннього попередження

ПАТ СК «Країна»

Показник	Динамічна оцінка показника			Ваговий коефіцієнт	У перерахунку на ваговий коефіцієнт		
	2017 р.	2018 р.	2019 р.		2017 р.	2018 р.	2019 р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Показник дебіторської заборгованості	4	4	4	0,04	0,16	0,16	0,16
Показник ліквідності активів (ПЛА)	2	1	1	0,1	0,2	0,1	0,1
Показник ризику страхування (ПРС)	3	3	3	0,06	0,18	0,18	0,18
Зворотний показник платоспроможності (ЗПП)	2	2	2	0,18	0,36	0,36	0,36
Показник доходності (ПД)	2	2	2	0,06	0,12	0,12	0,12
Показник обсягів страхування (андерайтингу) (ПА)	3	3	2	0,06	0,18	0,18	0,12

Продовження табл. 2.18

1	2	3	4	5	6	7	8
Показник змін у капіталі (ПЗК)	1	1	2	0,06	0,06	0,06	0,12
Показник змін у сумі чистих премій за всіма полісами (ПЗЧП)	2	1	3	0,06	0,12	0,06	0,18
Показник незалежності від перестраховування (ПНП)	4	4	4	0,18	0,72	0,72	0,72
Показник відношення чистих страхових резервів та капіталу (ПВРК)	4	4	3	0,16	0,64	0,64	0,48
Показник доходності інвестицій (ПДІ)	1	2	1	0,04	0,04	0,08	0,04
Загальна оцінка	-	-	-	1	2,78	2,66	2,58

З проведених розрахунків можемо констатувати, що тест раннього попередження ПАТ СК «Країна» має динаміку щодо зниження. Це свідчить про високу нестабільність страхової компанії, ризик-менеджмент ПАТ СК «Країна» здійснюється на незадовільному рівні. Щороку зростає нестабільність функціонування ПАТ СК «Країна». Внаслідок цього страхова компанія не може стабільно розвиватися. На рис. 2.8 наведемо динаміку загальної оцінки тесту раннього попередження ПАТ СК «Країна».

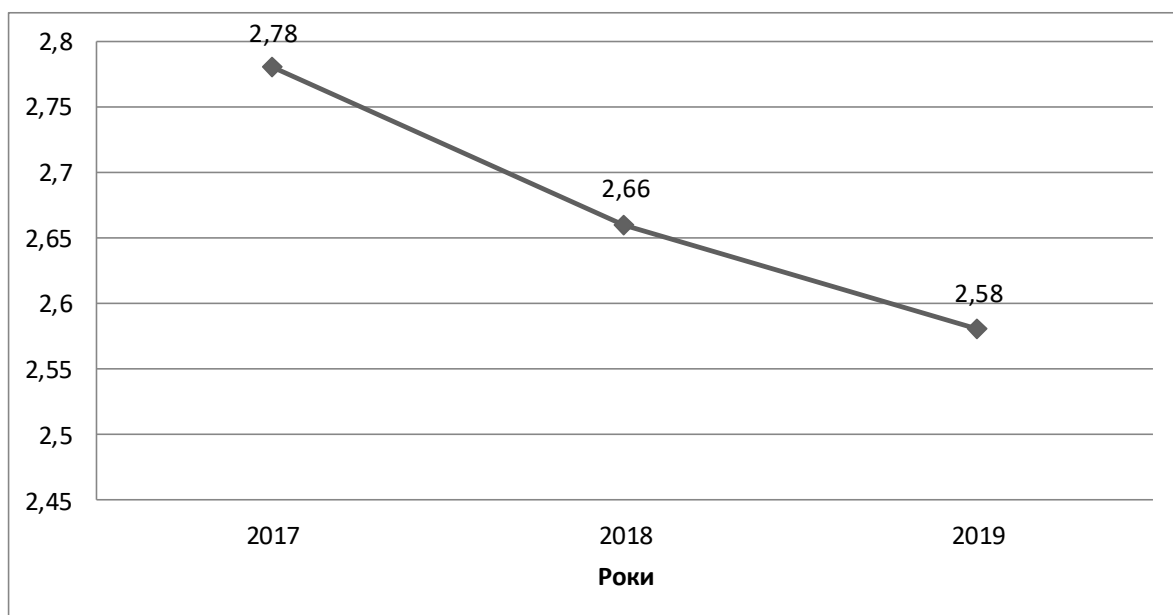

Рис. 2.8. Загальна оцінка тесту раннього попередження ПАТ СК «Країна» у 2017-2019 рр.

ПАТ СК «Країна» відповідно до проведених розрахунків є нестабільним. Система ризик-менеджменту є неефективною. Тому досліджуваній страховій компанії необхідно її удосконалювати, покращувати процес управління ризиками.

ПАТ СК «Країна» повинна переглянути, по-перше, свою структуру капіталу. Адже хоч перевищення зобов'язань страховиків над власними ресурсами є специфічною особливістю страхової діяльності в цілому, проте їх співвідношення повинно бути обґрунтованим. По-друге, перестраховання – є одним із методів забезпечення фінансової стійкості страховика, однак, як ми бачимо, ПАТ СК «Країна» застосовує даний механізм досить обмежено, а тому цей момент потребує доопрацювання.

У процесі дослідження та опитування працівників ПАТ СК «Країна», його вищого менеджменту встановлено, що страхова компанія найчастіше зустрічається з такими ризиками як:

інформаційний ризик – ризик надходження інформації, що не відповідає дійсності, викривлення інформації та її відтоку, замовчування помилок;

- ризик девальвація гривні;
- ризик недостатності резервів;
- ризик кваліфікації персоналу, помилок персоналу;
- ризик недоброякісної конкуренції;
- ризик втрати клієнтів.

При оцінці ризиків варто пам'ятати, що не можна ігнорувати будь-які варіанти, пов'язані з кожним фактором ризику, оскільки це може призвести до зниження конкурентоспроможності товариства в умовах ринкової економіки. Тому на підставі виконаних досліджень визначимо ймовірність настання кожного з ризиків для ПАТ СК «Країна» за 100-бальною шкалою (табл. 2.19).

Таблиця 2.19

Градація ризику на ПАТ СК «Країна»

Градація балів	Характеристика
0 балів	ризик відсутній
0-25 балів	мінімальний ризик
25-50 балів	підвищений ризик, але про настання події впевнено сказати не можна
50-75 балів	критичний ризик для страхової компанії, який швидше за все настане і негативно вплине на його діяльність
75-100 балів	недопустимий для страхової компанії ризик

Результати моніторингу ризиків за основними групами на ПАТ СК «Країна» наведені у табл. 2.20 та на рис. 2.9.

Таблиця 2.20

Оцінка ризиків на ПАТ СК «Країна»

Вид ризику	Значення	Шкала ризику
Ризик девальвації гривні	32,5	Область підвищеного ризику
Ризик недоброякісної конкуренції	21,5	Область мінімального ризику
Ризик кваліфікації персоналу, помилок персоналу	38,5	Область підвищеного ризику
Ризик втрати клієнтів	28,5	Область підвищеного ризику
Ризик недостатності резервів	26	Область підвищеного ризику
Інформаційний ризик	62,5	Область критичного ризику
Сумарний ризик страхувальника	34,91	Область підвищеного ризику

У результаті оцінювання виявлено, що загальний показник ризикованості діяльності ПАТ СК «Країна» становить близько 32 балів, тобто це область підвищеного ризику. В області підвищеного ризику знаходяться усі види страхових ризиків, лише ризики недоброякісної конкуренції знаходяться в області мінімального ризику.

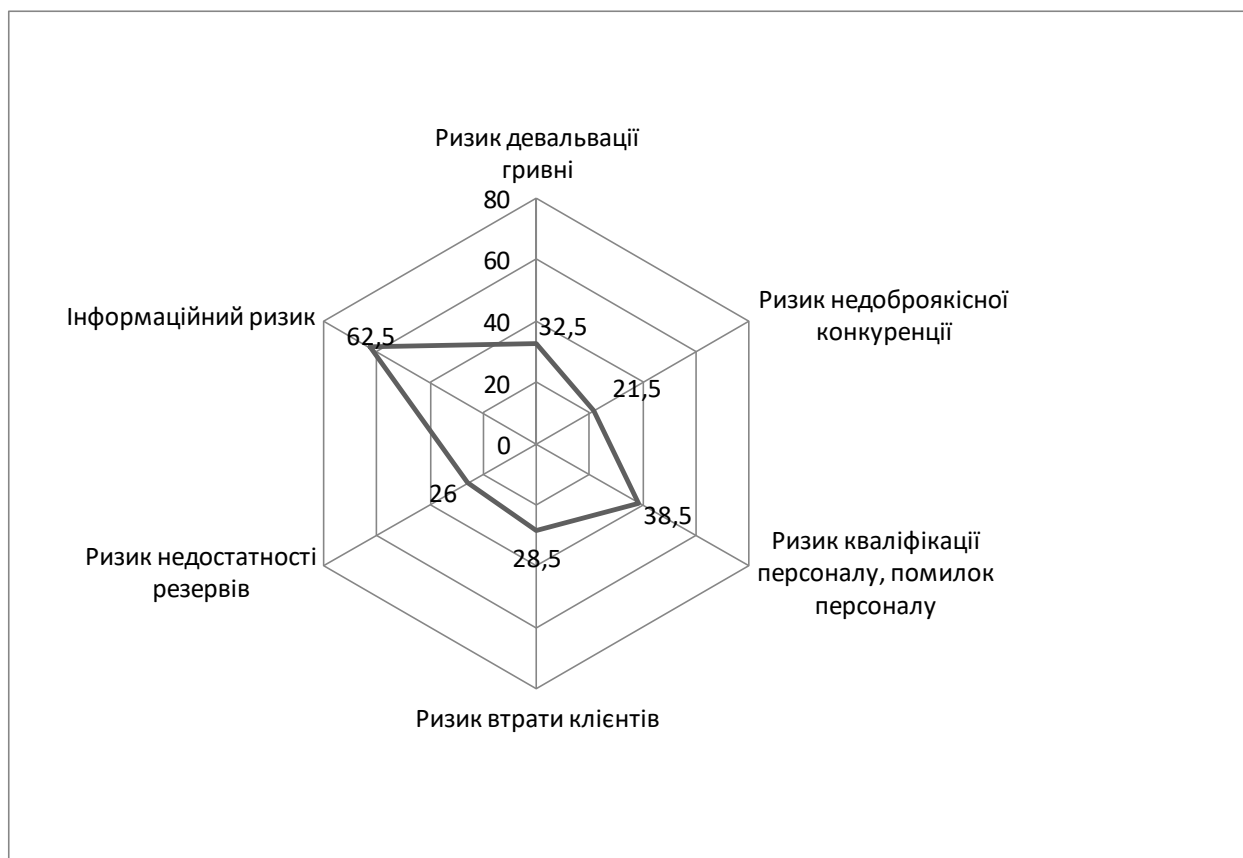

Рис. 2.9. Оцінка ризиків діяльності ПАТ СК «Країна»

Як видно з рис. 2.9 найвищим є інформаційний ризик, який становить 62,5. Це обумовлено тим, що сьогодні зміни господарювання змінюються з високою швидкістю. Для прийняття адекватних рішень, пристосування до мінливого середовища необхідна своєчасна та достовірна інформація. У свою чергу на ПАТ СК «Країна» вона доходить досить часто із затримкою та спотвореною. В результаті ефективність прийнятих рішень знижується, існує висока ймовірність неправильного реагування на події.

Таким чином, у результаті проведеного аналізу встановлено, що система ризик-менеджменту ПАТ СК «Країна» є не досить ефективною, а сама страхова компанія нестабільною. За допомогою розрахунку показників тесту раннього попередження ПАТ СК «Країна» встановлено, що протягом 2017-2019 рр. щороку зростає нестабільність функціонування страхової компанії. Внаслідок цього страхова компанія не може стабільно розвиватися. Головними ризиками ПАТ СК «Країна» є інформаційний ризик, який полягає у надходженні

інформації, що не відповідає дійсності, викривлення інформації та її відтоку, замовчування помилок. Внаслідок цього існує висока ймовірність неадекватного реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі та як наслідок прийняття не вірних управлінських рішень.

Висновки до розділу 2

У другому розділі дипломної роботи проведено аналіз управління страховими ризиками страховика на ПАТ СК «Країна». За результатами проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки.

1. Надано загальну організаційну та управлінську структуру ПАТ СК «Країна». З'ясовано, що ПАТ СК «Країна» є вітчизняним підприємством, яке функціонує у сфері страхування. Своїм клієнтам ПАТ СК «Країна» пропонує широкий набір програм та послуг. Клієнтами страхової компанії є як фізичні, так і юридичні особи. ПАТ СК «Країна» має ліцензії, які дозволяють йому здійснювати по 27 видам страхування. На кінець 2019 р. страхова компанія мала більше 350 тис. клієнтів, 96 % з яких є постійними. Ключовими напрямками страхування ПАТ СК «Країна» є такі: добровільне медичне страхування, корпоративне страхування КАСКО, страхування майна, страхування відповідальності, а також аграрне страхування. Проведений SWOT-аналіз показав, що ПАТ СК «Країна» має велику кількість сильних сторін, але зовнішнє середовище його функціонування є нестабільним та носить у собі багато різних ризиків. З урахуванням зазначеного для ПАТ СК «Країна» рекомендована стратегія обмеженого зростання.

2. Проведено аналіз фінансово-економічних показників діяльності ПАТ СК «Країна». Встановлено, що ПАТ СК «Країна» є досить успішною страховою компанією. Протягом 2017-2019 рр. проводить прибуткову діяльність. Водночас, розміри прибутки знижуються, зокрема за останні два роки вони знизилися з 2368 тис. грн. до 468 тис. грн. Також протягом останніх років значно зросла залежність страхової компанії від позикового капіталу.

Зокрема, коефіцієнт автономії складає у 2019 р. – 0,44. Основним джерелом фінансування господарської діяльності ПАТ СК «Країна» виступають довгострокові зобов'язання, на які припадає більше 50 % усіх джерел фінансування. Тоді, які частка власного капіталу знижується. ПАТ СК «Країна» необхідно приділити увагу питанню зростання прибутковості та забезпечити підвищення фінансової самостійності.

3. Здійснено оцінку системи ризик-менеджменту ПАТ СК «Країна». У результатів проведеного аналізу встановлено, що система ризик-менеджменту ПАТ СК «Країна» є не досить ефективною, а сама страхова компанія нестабільною. За допомогою розрахунку показників тесту раннього попередження ПАТ СК «Країна» встановлено, що протягом 2017-2019 рр. щороку зростає нестабільність функціонування страхової компанії. Внаслідок цього страхова компанія не може стабільно розвиватися. Головними ризиками ПАТ СК «Країна» є інформаційний ризик, який полягає у надходженні інформації, що не відповідає дійсності, викривлення інформації та її відтоку, замовчування помилок. Внаслідок цього існує висока ймовірність неадекватного реагування на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі та як наслідок прийняття не вірних управлінських рішень.

РОЗДІЛ 3

СПОСОБИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ СТРАХОВИМИ РИЗИКАМИ СТРАХОВИКА

3.1. Проблеми управління страховими ризиками ПАТ СК «Країна»

Наявність великої кількості ризиків значно перешкоджає функціонуванню та розвитку ПАТ СК «Країна». Саме підвищений ризик є головним стримуючим фактором розвитку досліджуваної страхової компанії. Доцільно скористатися економіко-математичним моделюванням для визначення прогнозу банкрутства в залежності від ризику страховика, в разі відсутності відчутних дій з боку фахівців ПАТ СК «Країна» щодо управління ризиками.

Так, використання економіко-математичних моделей управління ризиками страховиків має забезпечувати підвищення ефективності управлінських рішень шляхом забезпечення релевантною інформацією про стан компанії, а також можливі чинники розвитку кризових явищ. Це можливо за рахунок фінансового планування та прогнозування, що дозволяють виявити перші симптоми кризи та вжити необхідні заходи. Зважаючи на це, з метою підвищення ефективності управління ризиками, доцільно здійснювати прогнозування показників антикризової діяльності на основі імітаційного моделювання.

Цей метод об'єднує аналіз чутливості і аналіз розподілу ймовірностей вхідних змінних. Використання методу передбачає кілька етапів:

- визначається модель або алгоритм, які в найбільшій мірі відображують поведінку досліджуваної системи;
- модель тестується кілька разів, використовуючи випадкові числа, щоб отримати вихідні дані моделі (значення вхідних даних беруться з відповідних розподілів ймовірності, які відображають характер невизначеності параметрів);

– модель прораховується велику кількість разів з різними вхідними даними для отримання сукупності результатів.

Розраховані дані застосовуються для побудови щільності розподілу величини коефіцієнту зі своїм власним математичним очікуванням і стандартним відхиленням. Визначено, що найбільш прогнозованими є такі показники страхової компанії як розмір власного капіталу, вартість оборотних активів та загальних фінансових ресурсів. Враховуючи взаємозв'язки показників зі значно можна спрогнозувати обсяги страхових резервів та платежів, а також чистий прибуток та показник прогнозу банкрутства. Було виділено ключові параметри для управління ризиками ПАТ СК «Країна»:

- власний капітал (ВК);
- страхові резерви (СР);
- оборотні активи (ОА);
- загальні фінансові ресурси (ЗФР);
- поточні зобов'язання (ПЗ);
- чистий прибуток (ЧП);
- коефіцієнт прогнозу банкрутства ($KПБ = (ОА - ПЗ) / ЗФР$)).

Вихідні дані ПАТ СК «Країна» щодо економіко-математичного моделювання наведемо у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Вихідні дані ПАТ СК «Країна» для економіко-математичного моделювання

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Власний капітал	116765	122951	114778	109957	111708
Страхові резерви	101235	109458	111374	106480	125316
Оборотні активи	175600	179020	178648	160624	170801
Загальні фінансові ресурси	235655	240902	239426	226836	249185
Поточні зобов'язання	6540	7700	12675	9859	11603
Чистий прибуток	158	540	1289	2368	468
Коефіцієнт прогнозу банкрутства	0,72	0,71	0,69	0,66	0,64

Визначимо мінімальні та максимальні межі вихідних параметрів, виходячи із статистичних даних діяльності ПАТ СК «Країна» за 2015-2019 рр. За допомогою електронних таблиць Excel для кожної невизначеної змінної вибираємо випадкові значення. Задаючи такі параметри як середнє значення, відхилення та коефіцієнт варіації будуємо безперервні розподіли. Аналізуємо та виділяємо взаємозв'язок між вихідними даними та результуючими показниками. По процедурі імітаційного моделювання виконуємо 500 сценаріїв методом Монте-Карло (табл. 3.2)

Таблиця 3.2

Результати аналізу прогнозування показників за методом Монте-Карло

Показники	ВК, млн. грн.	СР, млн. грн.	ОА, млн. грн.	ЗФР, млн. грн.	ПЗ, млн. грн.	ЧП, млн. грн.	КПБ, %
Вибіркове середнє	115231,8	110772,6	172938,6	238401	9675,4	964,6	0,684
Середнє відхилення	3700,9	6057,9	5780,8	5724,2	2044,3	691,1	0,027
Стандартне відхилення	5059,2	8985,9	7630,2	8137,7	2572,931	887,7	0,034
Коефіцієнт варіації	0,04	0,08	0,04	0,03	0,27	0,92	0,05
Мінімум	109957	101235	160624	226836	6540	158	0,64
Максимум	122951	125316	179020	249185	12675	2368	0,72

Метод Монте-Карло, який дозволяє визначати результуючий показник на підставі імітації можливих сценаріїв ринкової ситуації за допомогою генерації випадкових величин. Застосування комп'ютерної техніки дозволяє здійснювати моделювання на підставі великої кількості можливих сценаріїв, враховувати та прогнозувати кореляційні залежності між окремими параметрами, які аналізуються. Основним недоліком цього методу є складність визначення функції щільності ймовірності змінних параметрів, яку доцільно будувати на підставі аналізу існуючих трендів.

Результати моделювання за методом Монте-Карло дозволило визначити у вищенаведеній таблиці ряд показників в залежності від змін різних ситуацій, зокрема по усім ключовим показникам визначено вибіркове середнє значення,

середнє відхилення, стандартне відхилення, коефіцієнт варіації, а також мінімальне та максимальне значення показників за 2015-2019 рр.

Проаналізувавши результати імітаційного моделювання, побудуємо три сценарії для планування антикризового управління: песимістичний, оптимістичний та найбільш ймовірний (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Сценарний підхід до планування параметрів антикризового управління
ПАТ СК «Країна»

Показники	Сценарії		
	песимістичний	оптимістичний	найбільш ймовірний
Власний капітал, млн. грн.	109957	122951	131574,19
Страхові резерви, млн. грн.	101235	125316	103384,58
Оборотні активи, млн. грн.	160624	179020	154586,07
Загальні фінансові ресурси, млн. грн.	226836	249185	225498,49
Поточні зобов'язання, млн. грн.	6540	12675	7594,74
Чистий прибуток, млн. грн.	158	2368	1639,62
Коефіцієнт прогнозу банкрутства, %	0,64	0,72	0,70

Проведений аналіз дозволяє розглянути варіанти для попередження несприятливих умов та кризи у ПАТ СК «Країна». Також проведене дослідження дає змогу коригувати програму управління ризиками та вносити зміни, впроваджувати заходи заради запобігання банкрутства. За даними аналізу видно, що компанія має резерви до збільшення чистого прибутку. Водночас все ж таки можливе зниження коефіцієнту прогнозу банкрутства, зокрема за песимістичним прогнозом коефіцієнт банкрутства складає 0,64. Тоді, як позитивним є значення наближені до одиниці або 100 %.

Далі будемо використовувати метод екстраполяції тренду, щоб визначити тенденцію показника ефективності антикризової діяльності.

Спостерігаючи динаміку показника, визначимо тенденцію його розвитку і продовження для майбутнього періоду. Такий підхід прогнозування передбачає, що розмір показника, який характеризує явище, формується під впливом багатьох чинників. Тому будемо пов'язувати хід розвитку не з конкретними факторами, а з плином часу. Визначимо рівняння тренду, ступінь апроксимації кожної змінної до динаміки коефіцієнту прогнозу банкрутства, щоб вибрати необхідну функцію (рис. 3.1).

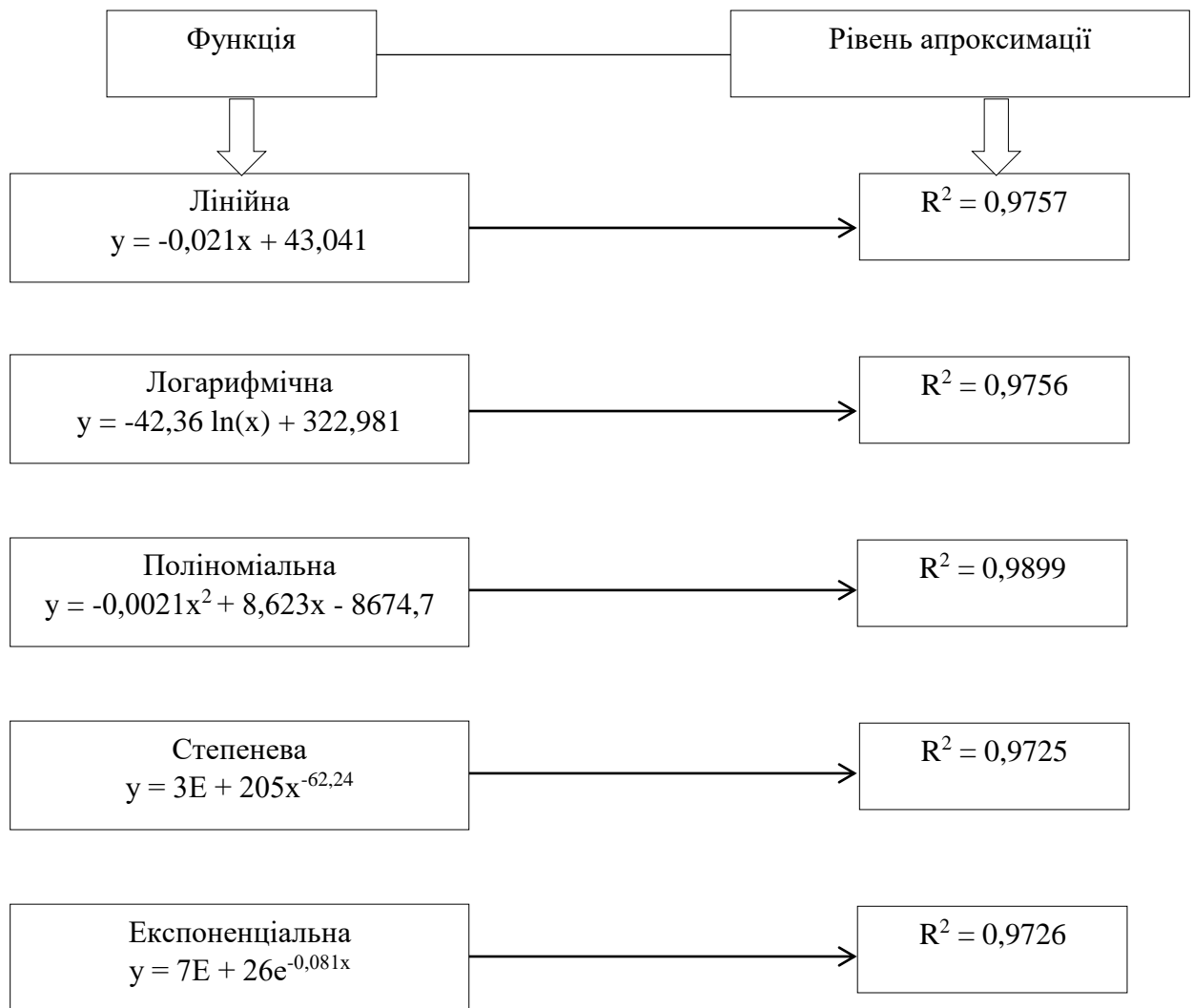

Рис. 3.1. Функції для прогнозування коефіцієнту прогнозу банкрутства ПАТ СК «Країна»

Найточніше значення тенденції зміни показника прогнозу банкрутства надає поліноміальна функція другого ступеня, бо саме в неї найбільший рівень апроксимації $R^2 = 0,9899$.

На рис. 3.2 покажемо прогнозну динаміку ефективного антикризового управління.

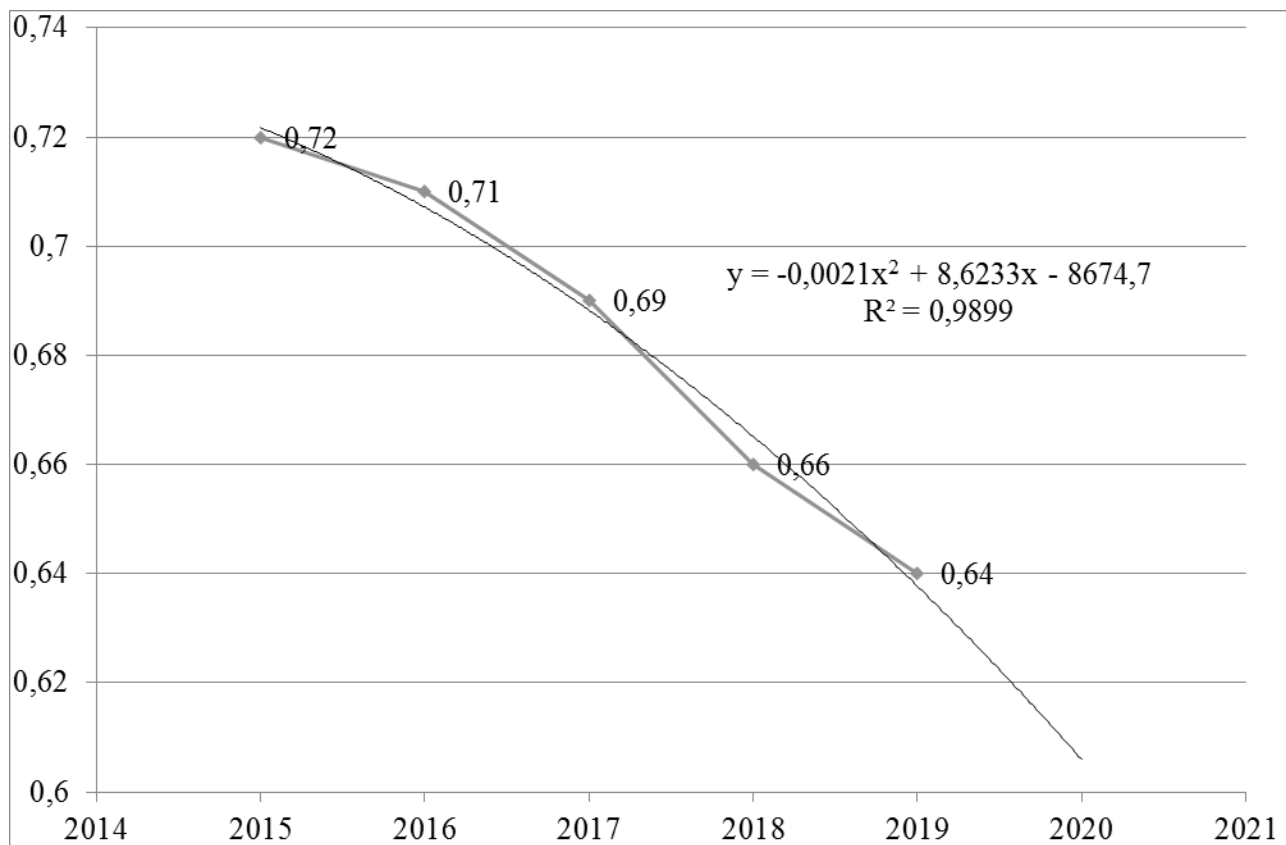

Рис. 3.2. Динаміка прогнозування коефіцієнту прогнозу банкрутства ПАТ СК «Країна»

Підсумовуючи результати методу імітаційного моделювання Монте-Карло ПАТ СК «Країна» має резерв до зростання коефіцієнту прогнозу банкрутства та збільшення обсягу чистого прибутку. Водночас фінансовий стан страховика по прогнозу на 2020 рік буде покращуватися, про що свідчать трендовий аналіз показника прогнозу банкрутства, який очікується на рівні 0,61.

Відповідно до побудованої економіко-математичної моделі встановлено, що існує значний ризик загрози стабільному функціонуванню ПАТ СК «Країна».

Адже, за прогнозом, в разі повторення ситуації та відсутності дієвих з боку вищого керівництва страхової компанії заходів щодо управління ризиками уже в наступному році ризик банкрутства знизиться з 0,72 до 0,61. Зниження відбудеться за рік одночасно на 0,11, тоді як позитивним є зростання даного коефіцієнта. Адже, зниження цього показника може сигналізувати про негативні можливі зміни.

Вищому керівництву ПАТ СК «Країна» економіко-математичне моделювання за методом Монте-Карло слід використовувати для оцінки ризиків у своїй діяльності. Даний метод дозволить спрогнозувати велику кількість можливих сценаріїв в залежності від зміни стану внутрішнього та зовнішнього середовища. Звичайно, економіко-математичне моделювання на 100 % не може надати гарантії отримання достовірних наданих. Водночас їх використання дозволяє з високим рівнем ймовірності спрогнозувати окремі показники діяльності ПАТ СК «Країна» покладаючись на попередні результати його діяльності.

Відповідно з урахуванням результатів роботи ПАТ СК «Країна» встановлено, що згідно прогнозів у подальших роках розмір чистого прибутку страхової компанії буде знижуватися, а ймовірність банкрутства зростати. Існує великий ризик погіршення фінансових результатів роботи ПАТ СК «Країна». У першу чергу це зумовлено високою динамічністю зовнішнього середовища функціонування страхової компанії, а також не дієздатності наявної її системи ризик-менеджменту.

ПАТ СК «Країна» при збереженні нинішньої ситуації може реально суттєво знизити рівень своєї прибутковості та взагалі вийти на збитковий рівень. Тому актуальним завданням вищого керівництва є підвищення ефективності системи ризик-менеджменту. Саме в цьому вбачаються основні резерви щодо підвищення ефективності функціонування ПАТ СК «Країна».

Наявна система ризик-менеджменту ПАТ СК «Країна» є неефективною. Проведений аналіз дозволив виокремити основні проблеми у сфері управління ризиками ПАТ СК «Країна», їх наведемо на рис. 3.3.

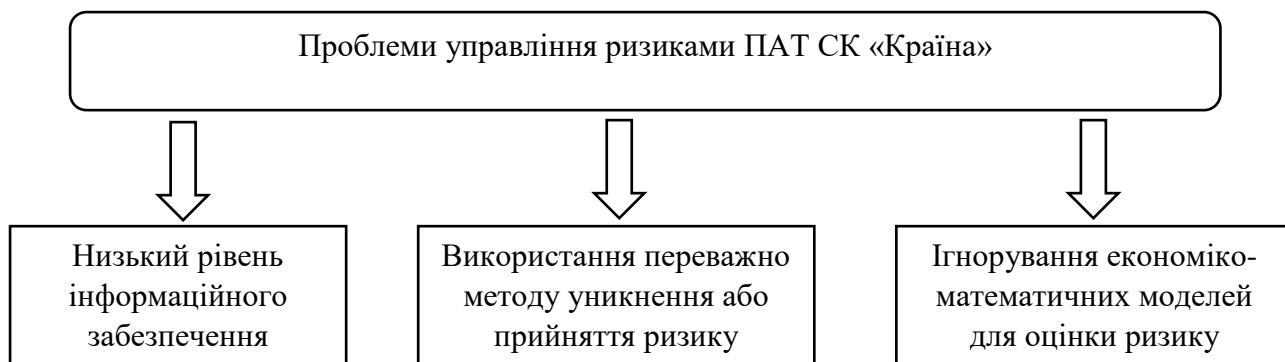

Рис. 3.3. Проблеми управління ризиками ПАТ СК «Країна»

Управлінські підрозділи ПАТ СК «Країна» повинні досліджувати причини й наслідки негативних явищ в економіці, формуючи при цьому коротко- та довгострокові стратегії антикризових заходів. На ранніх стадіях дестабілізації як страхового, так і інших суміжних ринків фінансових послуг, розроблений комплекс заходів дасть змогу страховій компанії вийти з кризи в прискореному режимі та з мінімальними втратами.

Оскільки страхові компанії розвинутих країн підходять до організації страхової діяльності з різних сторін і мають певний досвід, відмінний від вітчизняного, то його переймання буде чинити позитивний вплив для підвищення ефективності роботи ПАТ СК «Країна».

Фінансова стійкість страховика безпосередньо залежить від урівноваженості його тарифної політики. Зниження страхових тарифів сприятиме зменшенню суми надходжень страхових платежів за укладеними договорами. Це, в свою чергу, негативно впливатиме на розмір страхових резервів і може призвести до ускладнення або неможливості виконання компанією своїх зобов'язань. У випадку, коли страхові тарифи навпаки завищені, відбудуватиметься зменшення кількості страхувальників та звуження страхового поля, сума страхових платежів йтиме на спад разом із конкурентоздатністю страховика. Таким чином, відхилення страхових тарифів від об'єктивних обґрунтувань може негативно сказатися на фінансовому стані страхової компанії і потребує уважного розгляду при їх встановленні.

Таким чином, скориставшись прийомами економіко-математичного моделювання, а також методом Монте-Карло у середовищі MS Excel нами змодельовано різні ситуації та визначено можливі зміни основних фінансових показників діяльності ПАТ СК «Країна». Так, визначено три сценарії: песимістичний, оптимістичний, а також найбільш ймовірний та встановлено, що діяльність ПАТ СК «Країна» є досить ризиковою. Проведені розрахунки вказують на те, що при збереженні минулих тенденцій існує реальна загроза зменшення розмірів прибутку та підвищення ймовірності банкрутства ПАТ СК «Країна». З цієї позиції актуальним та досить важливим вбачається покращення процесу управління ризиками. Оскільки наявна ситуація не приносить ПАТ СК «Країна» бажаних результатів. Основними проблемами ПАТ СК «Країна» у сфері управління ризиками є такі: низький рівень інформаційного забезпечення, використання переважно методу уникнення або прийняття ризику, а також ігнорування економіко-математичних моделей для оцінки ризику. У наступному підрозділі роботи запропонуємо шляхи удосконалення управління страховими ризиками ПАТ СК «Країна».

3.2. Шляхи удосконалення управління страховими ризиками ПАТ СК «Країна»

Головною проблемою для ПАТ СК «Країна» у сфері управління ризиками є низький рівень інформаційного забезпечення. Внаслідок цього страхова компанія є досить вразливою від різних потрясінь у зовнішньому середовищі. Сучасний етап розвитку супроводжується активним впровадженням підприємствами у свою діяльність нових інформаційних технологій, які є основою конкурентоспроможності. Інформація в сучасних умовах є одним з головних факторів успіху підприємства на ринку. У той же час, інформація є швидкоплинною та видозмінною. Тому важливо, щоб інформація на підприємство надходила достовірна, а її аналіз та інтерпретація проходила досить швидко. Лише за таких умов можна домогтись прийняття ефективних

управлінських рішень та відповідно забезпечити більш ефективний процес управління ризиками ПАТ СК «Країна».

З урахуванням зазначеного, ПАТ СК «Країна» для того, щоб не поступатись своїм конкурентам та підвищувати ефективність власної діяльності, необхідне впровадження сучасних інформаційних технологій. Їх впровадження повинно забезпечити більш ефективне управління ризиками, що є основною умовою підвищення рівня прибутковості.

Особливо важливим є впровадження сучасних інформаційних технологій у діяльність ПАТ СК «Країна» з урахуванням відсутності належного програмного забезпечення. Через це, ефективність управління ризиками ПАТ СК «Країна» перебуває на низькому рівні, прийняті рішення доводяться до виконавців із затримкою, реагування на зміни в зовнішньому середовищі відбуваються із запізненням. Все це не сприяє розвитку та стабільному функціонуванню ПАТ СК «Країна».

Для того, що впровадити сучасну інформаційну технологію в діяльність ПАТ СК «Країна» необхідно її обрати з великої кількості, яка існує на сьогодні. Так, рівень розвитку ІТ сьогодні набув небувалого раніше розвитку. На ринку ІТ представлено велике розмаїття програм, яка значно полегшують роботу працівників та автоматизують процеси пов'язані з інформаційною роботою підприємства.

Так, сучасний ринок ІТ представлений такими інформаційними продуктами, які можуть бути впроваджені у діяльність ПАТ СК «Країна»: MRP- і SCM-технології, BPR- і ERP-технології, MIS- і BI-технології та інші. Проведений детальний аналіз наявних інформаційних технологій показав, що першочергово на ПАТ СК «Країна» потрібно впровадити BI-технології. Саме технології даного класу є найбільш інноваційними, тому впровадження їх дозволить ПАТ СК «Країна» більш якісніше управляти ризиками.

У вузькому розумінні Business Intelligence (BI-технологія) надає вищому менеджменту ПАТ СК «Країна» аналітичну інформацію, яка необхідна для прийняття управлінських рішень. Схема робот BI-технології наведено на

рис. 3.4.

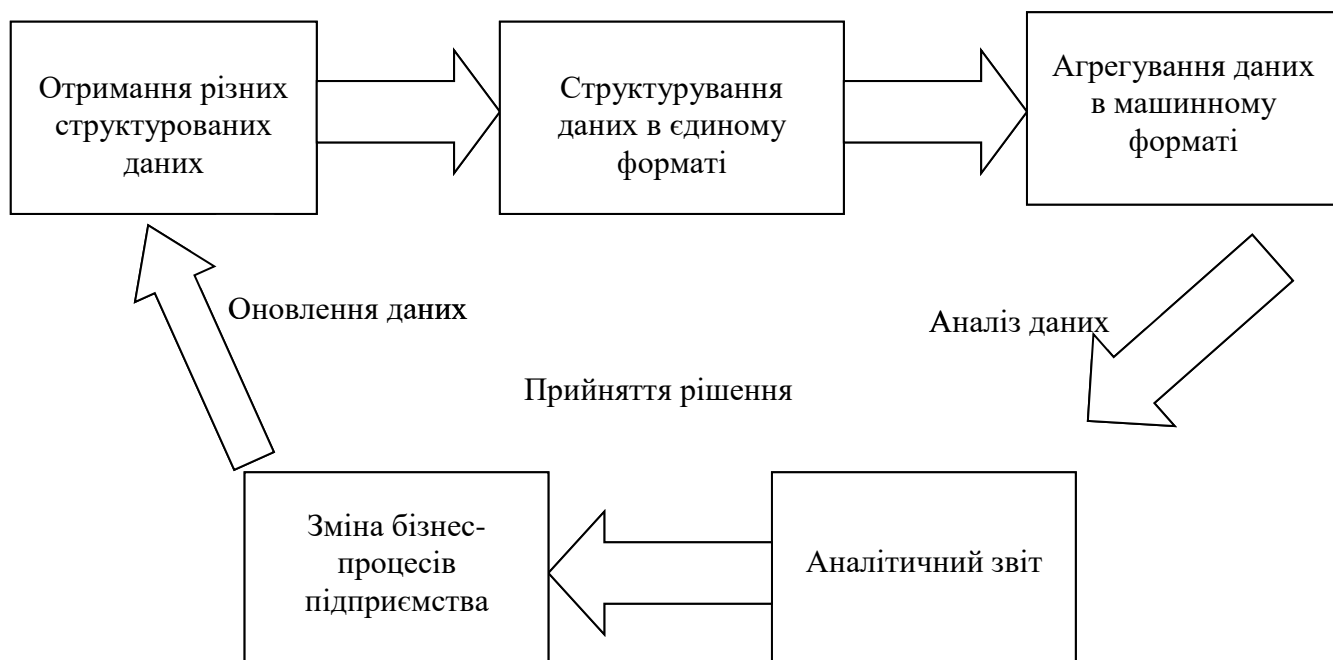

Рис. 3.4. Схема роботи ВІ-технології

Виходячи з наведеної вище схеми можна зробити висновок, що робота ВІ-технології ґрунтується на отриманні інформації з подальшою її обробкою та аналізом. Кінцевим результатом даної технології є отриманням вищим керівництвом ПАТ СК «Країна» у зручному для сприйняття звіту про стан зовнішнього та внутрішнього середовища. На основі такої інформації вищий менеджмент ПАТ СК «Країна» зможе швидко прийняти найбільш оптимальне рішення.

Окрім цього, ВІ-технології мають можливість прогнозування подій. Дана здатність вирізняє дану технологію з-поміж інших. Особливістю такого прогнозування є можливість вищого керівництва ПАТ СК «Країна» визначити можливий вплив прийнятого рішення на кінцевий результат підприємства. За таких умов з великою точністю буде відомий результат прийняття того чи іншого рішення вищим керівництвом ПАТ СК «Країна». Звичайно, що за таких умов значно зростає ймовірність прийняття найбільш ефективного управлінського рішення. Також керівництво ПАТ СК «Країна» з

впровадженням такої технології позбавляється від виконання безлічі рутинних операцій, таких як вирахування можливих витрат і прибутку, визначення можливого ризику виконання певної операції тощо.

ВІ-технологія в автоматичному режимі буде вираховувати прогнози від прийнятого рішення та ймовірність настання певної ситуації. Все це базується на аналізі безлічі інформації та даних, що збираються протягом тривалого часу. Головною специфікою роботи даної технології є те, що вона базується на врахування минулих тенденцій.

В загальному з впровадженням ВІ-технологій інформація за великий проміжок часу буде зберігатись в базі сховища. У подальшому вона використовуватиметься для прогнозування майбутніх тенденцій. Особливо корисним це є для прогнозування можливих змін у зовнішньому середовищі, можливих обсягів збуту послуг ПАТ СК «Країна» тощо. Все це значно спрощує інформаційну роботу ПАТ СК «Країна» та робить його більш захищеним від ризиків.

Наведемо основні переваги ВІ-технології в порівнянні з іншими інформаційними технологіями:

- значна швидкість роботи з великими масивами даних та інформації;
- автоматичне оновлення версії у відповідності до нових розробок;
- передбачає користування нею з будь-якого комп'ютера, а також має можливість використання планшетом чи смартфоном;
- відсутній «людський фактор» впливу на результати роботи даної технології;
- зручність у використанні;
- просто у використанні та освоєнні;
- наявність великої кількості функцій для користування;
- спроможність до прогнозування на основі статистичних даних з урахуванням минулих тенденцій;
- визначення можливого ризику при прийнятті того чи іншого рішення.

Також застосування ВІ-технології в діяльності ПАТ СК «Країна» підвищить ефективність управління ризиками та збільшить націленість персоналу на отримання позитивного результату. В умовах великої кількості інформації та змін в зовнішньому середовищі впровадження ВІ-технології є єдиним правильним рішенням для керівництва ПАТ СК «Країна». Лише із застосуванням ВІ-технології можна добитися високих результатів господарської діяльності. На рис. 3.5 наведемо основні можливості ВІ-технології.

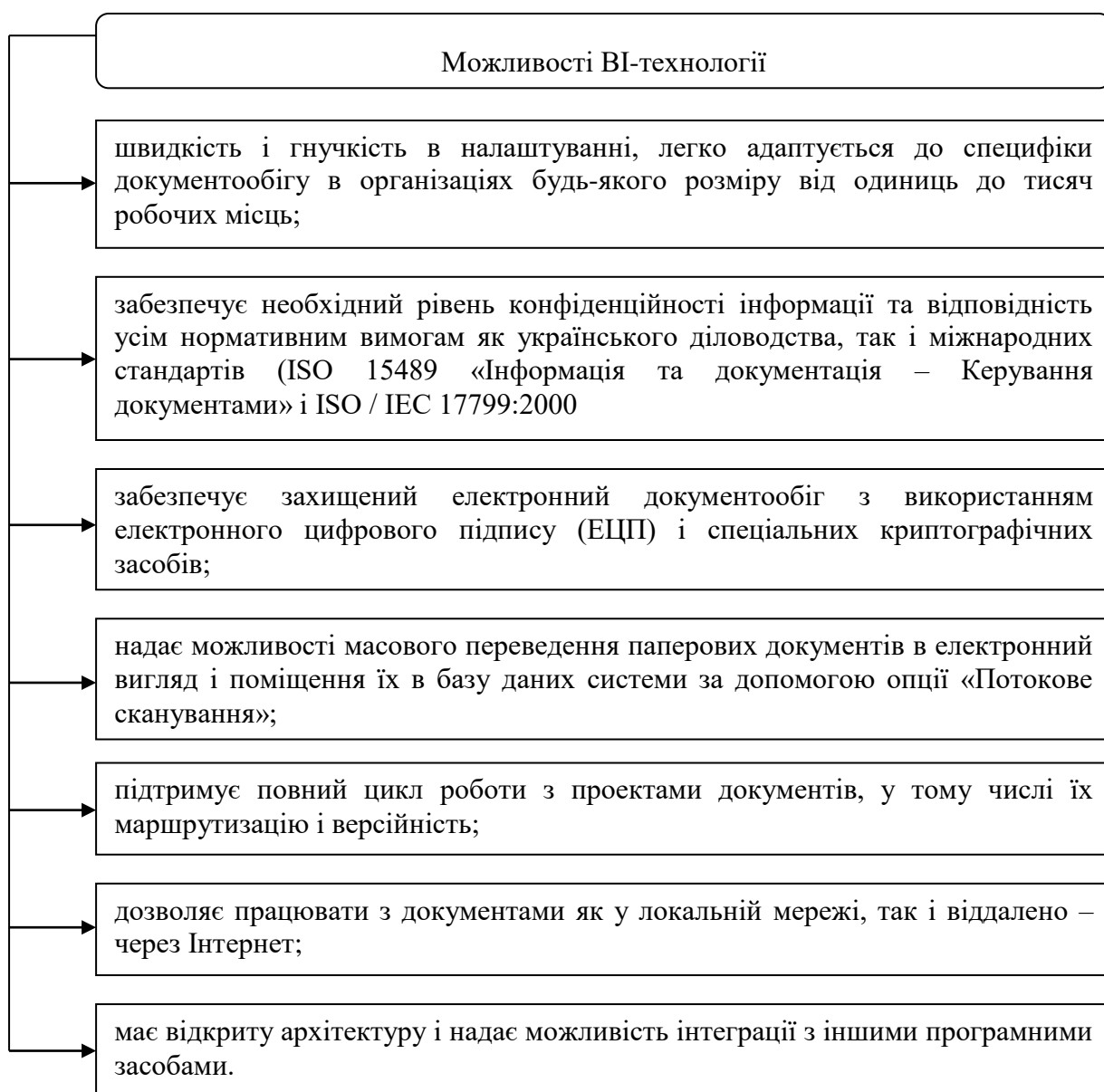

Рис. 3.5. Можливості ВІ-технології

Головним є те, що впровадження та використання у своїй діяльності ВІ-технології забезпечить перехід ПАТ СК «Країна» від паперового

документообігу до електронного. Також впровадження ВІ-технології дасть можливість підвищити ефективність усіх складових процесу прийняття управлінських рішень на ПАТ СК «Країна».

Експлуатація ВІ-технології дозволить виключити на ПАТ СК «Країна» наступні ризики:

- несвоєчасної доставки інформації;
- невиконання або несвоєчасного виконання співробітниками виданих керівництвом доручень;
- втрати інформації при її передаванні та зберіганні;
- тривалого узгодження проектів документів, і, відповідно, неприпустимо повільного реагування на зміни зовнішнього бізнес-середовища;
- несвоєчасного виконання ділових зобов'язань.

Варто наголосити, що ВІ-технологія створювалася в суворій відповідності з державними стандартами в області інформаційного управління і відповідає вимогам діючої державної нормативної бази, що підтверджено сертифікатами якості ISO 9001-2001.

Саме підвищення рівня організації та ефективності управлінської праці багато в чому залежить від того, наскільки раціонально поставлена робота з інформацією на ПАТ СК «Країна». Інформацією на ПАТ СК «Країна» повинна мати настільки відпрацьований порядок, щоб не відволікати працівників від головних цілей підприємства та виконання своїх обов'язків. Раціональна організація роботи з інформацією – це одне з основних умов ефективного функціонування ПАТ СК «Країна».

Слід зазначити, що ВІ-технологія контролює виконання завдань працівникам у суворо визначений термін. У ВІ-технології організовано два журнали документів. Інтерфейс виконаний з колірним попередженням: прострочені завдання виділяються червоним кольором; завдання з терміном, що наближається до терміну виконання, виділяються жовтим кольором. Виконані завдання автоматично переносяться в розділ «виконані». При впровадженні та

використанні ВІ-технології надасть ряд можливостей як вищому керівництву, так й іншим працівникам (виконавцям) ПАТ СК «Країна» (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Основні можливості, які надасть ВІ-технології для керівників та виконавців
ПАТ СК «Країна»

ОСНОВНІ МОЖЛИВОСТІ ВІ-ТЕХНОЛОГІЇ	
Керівникам	Виконавцям
1)швидкий пошук інфорації; 2)відстеження руху документа на всіх етапах його життєвого циклу; 3)ефективний контроль і звітність по виконанню завдань; 4)скорочення термінів підготовки та узгодження документів; 5)зручна робота над проектами документів; 6)отримання зведених звітів і журналів; 7)контролювати зведений стан поточних доручень по всім виконавцям і статистику виконавської дисципліни; 8)контролювати хід виконання конкретних доручень з будь-якого з виконавців; 9)здійснювати текстовий обмін інформацією з виконавцями по ходу виконання доручень; 10)фіксувати факт виконання доручень («закривати» доручення); 11)здійснювати пошук доручень за різними критеріями; 12)переглядати архів виконаних і закритих доручень; 13)виводити на друк, експортувати в MS Word і MS Excel списки доручень за різними критеріями.	1)швидка і зручна реєстрація документів за допомогою розгорнутої системи різних довідників; 2)відстеження ходу виконання резолюцій; 3)зручний і швидкий пошук по будь-яких реквізитах реєстраційної картки (РК) як документів, так і проектів; 4)журнал передачі документів, внутрішні та зовнішні реєстри відправлення; 5)отримувати нові доручення від керівництва; 6)контролювати зведений стан своїх поточних доручень; 7)здійснювати текстовий обмін інформацією з керівництвом та співвиконавцями по ходу виконання доручень, включно з підтвердженням отримання нового доручення; 8)фіксувати факт виконання доручень (для відповідального виконавця); 9)здійснювати пошук своїх доручень за різними критеріями; 10)формування звітності.

Варто зазначити, що ВІ-технології у діяльності ПАТ СК «Країна» буде використовуватися переважно для автоматизації наступних завдань:

- управління підприємством;
- ведення фінансового планування та бухгалтерського обліку;
- облік матеріально-технічної бази;
- управління персоналом;
- формування електронного навчального середовища;

- електронний документообіг;
- підготовка оперативної та зовнішньої звітності.

Отже, саме ВІ-технології здатні забезпечити високу ефективність стратегічного управління. Адже, впровадження інформаційних технологій підвищить рівень інформаційного забезпечення, яке відіграє головну роль в стратегічному управлінні. З сучасними інформаційними технологіями процес управління ризиками на ПАТ СК «Країна» перейде на більш вищий рівень.

Зокрема, вищий менеджмент при використанні сучасних інформаційних технологій позбавляються від виконання рутинних операцій при зборі, аналізі та обробці інформації. Згідно європейської практики, лише на роботу з документацією керівники підприємства витрачають до 60 % свого робочого часу. Від так з впровадженням інформаційних технологій вищий менеджмент ПАТ СК «Країна» матиме більше часу на виконання більш важливих стратегічних завдань та прийняття важливих управлінських рішень. При цьому якість інформації значно зрости. Тобто підвищиться рівень якості прийнятих управлінських рішень.

Тому керівництву ПАТ СК «Країна» необхідне прийняття рішення про впровадження ВІ-технології, які значно підвищать якість інформаційного забезпечення. Це у свою чергу забезпечить ефективність управління ризиками ПАТ СК «Країна».

Вищерозглянута інформаційна технологія сприяє координації впровадженню інновацій, зведення до мінімуму ризиків, підвищення адаптованості та гнучкості управління, зниженню витрат, а також підвищенню продуктивності праці. У загальному впровадження ВІ-технології підвищує ефективність управління і відповідно економічну безпеку ПАТ СК «Країна».

Основним результатом від впровадження ВІ-технології на ПАТ СК «Країна» буде полягати у більш ефективному процесу прийняття управлінських рішень, які є основою управління досліджуваного підприємства. На основі ВІ-технології, а тобто удосконалення інформаційного забезпечення діяльності ПАТ СК «Країна».

Використання ВІ-технології дозволить на ПАТ СК «Країна» оперативно і більш точно відслідковувати існуючий стан справ та зміни у діяльності підприємства, робити аналіз тенденцій та приймати на основі узагальнених даних виважені рішення вищим менеджментом ПАТ СК «Країна» з врахуванням можливих ризиків. Сучасні ВІ-технології мінімізують ризики помилки на ПАТ СК «Країна» під час прийняття управлінських рішень, планування діяльності страхової компанії тощо.

Сучасний розвиток перейшов на більш прогресуючий рівень, тому впровадження ВІ-технології у діяльність ПАТ СК «Країна» стало не від'ємним елементом їх успішності. Особливо гостро дане питання стоїть в сучасних умовах, які характеризуються високим рівнем невизначеності зовнішнього середовища, політико-економічної кризою, загрозою військових дій на території України тощо. Тому наявність сучасних інформаційних технологій, які дозволять у повній мірі здійснювати збір та аналіз інформації є важливою конкурентною перевагою ПАТ СК «Країна». Шлях до інформатизації підприємства є правильним напрямком для ПАТ СК «Країна».

Узагальнюючим є те, що при впровадженні ВІ-технології значно підвищиться інформаційне забезпечення підприємства, яке вкрай необхідне при управлінні. Оскільки високий рівень інформаційного забезпечення є запорукою ефективного управління ризиками ПАТ СК «Країна».

Необхідно відзначити, що завдяки запропонованій інформаційній технології ПАТ СК «Країна» отримує не окрему програму, що закриває одне завдання, а готове комплексне рішення, яке з легкістю може бути інтегроване у вже наявну інформаційну систему підприємства. Це дає миттєве реагування на ситуації за завданнями, розподілу їх за відповідальними співробітниками і групами, швидке підключення керівництва до вирішення складних або проблемних завдань. Найголовнішим є те, що підвищиться ефективність управлінських рішень, що є головним інструментом управління ризиками ПАТ СК «Країна».

Що стосується інформаційних технологій, то вони повинні бути спрямовані на зручність, надійність, економію часу та оперативне вирішення проблем. Таким, на нашу думку, може стати створення чат-бота на сайті страхової компанії для проведення консультацій постійних клієнтів і потенційних покупців, або ж запровадження мобільного додатку з персональним кабінетом для кожного клієнта, де б чітко відображалася його історія страхування, новини та акції ПАТ СК «Країна», а також онлайн-нагадування про закінчення дії страхового договору. Слід також виокремити необхідність підвищення рівня довіри до ПАТ СК «Країна» та страхової культури в цілому. Активізація компанії щодо розповсюдження страхових знань є досить важливим заходом в умовах складної економічно-політичної ситуації в Україні та під час зниження реальної купівельної спроможності населення.

Необхідно зробити акцент не лише на інтенсивності роз'яснювальних робіт, але й на їх безпосередній якості, оскільки якість продукту та якість підготовки консультантів нерозривно пов'язані між собою і доповнюють друг друга.

Необхідною умовою досягнення успіхів у страховому бізнесі ПАТ СК «Країна», яке характеризується підвищеною ризикованістю, є вдосконалення процесу організації ризик-менеджменту в системі управління ризиками страхової компанії, що дозволить виявити, оцінити, локалізувати та проконтролювати ризики. Механізм прийняття рішень на ПАТ СК «Країна» повинен не тільки ідентифікувати ризик, але й дозволити оцінити, які саме ризики і якою мірою може брати на себе ПАТ СК «Країна», а також визначати, чи виправдає очікувана дохідність відповідний ризик. Виправданий або допустимий ризик – необхідна складова ефективного ризик-менеджменту на ПАТ СК «Країна».

На нашу думку, з метою підвищення ефективності ризик-менеджменту на ПАТ СК «Країна» необхідно слідувати наступним правилам, які наведені на рис. 3.6.

Рис. 3.6. Правила, яким необхідно слідувати з метою підвищення ефективності ризик-менеджменту на ПАТ СК «Країна»

Розглянемо детально кожен із запропонованих нами правил.

Правило оптимальності – недоцільно ризикувати більше, ніж це може дозволити власний капітал. Перш ніж прийняти рішення в умовах ризику, керівник повинен: визначити максимально можливий обсяг збитків у випадку настання ризикової події; порівняти його з обсягом вкладеного капіталу і власних фінансових ресурсів, щоб визначити, чи не приведуть ці збитки до банкрутства підприємства.

Правило ефективності – недоцільно ризикувати більшим заради меншого. З метою прийняття виваженого рішення необхідно визначити ймовірність

страхового ризику. Керівник, знаючи максимально можливу величину збитку, повинен визначити до чого він може призвести.

Правило варіантності – не буває безвихідних ситуацій, завжди є безліч рішень – головне вміти їх визначити. Правило варіантності проявляється в розробці не єдиного, а кількох різних варіантів рішення проблеми. Менеджеру з управління ризиками ПАТ СК «Країна» необхідно розробляти всі можливі варіанти розв’язання тієї чи іншої ситуації. Кожен з таких варіантів може і повинен бути у фокусі уваги дослідження. Також варіантність може проявлятися і у виборі заходів та методів зниження страхового ризику.

Правило прогнозування – необхідно прогнозувати наслідки ризику через порівняння очікуваного результату з можливими витратами, яких зазнає ПАТ СК «Країна» у випадку настання ризикової події. Тільки при прийнятному для ПАТ СК «Країна» співвідношенні віддачі і можливих втрат слід приймати рішення про прийняття ризику. При цьому важливо встановити, як впливає на результати діяльності конкретний вид ризику, однак спочатку потрібно оцінити ймовірність того, що певна подія відбудеться, а потім, якими будуть її наслідки на успішність діяльності ПАТ СК «Країна».

Правило доведеності – позитивне рішення приймається лише при відсутності сумнівів. Водночас слід відмітити, що ефективні рішення повинні прийматися не лише на основі інтуїції, а повинні бути виважені та прийняті на основі якісного і кількісного аналізу ризиків.

Правило безперервності – не можна здійснювати процес управління ризиками фрагментарно. Управління ризиками ПАТ СК «Країна» необхідно здійснювати на всіх етапах свого функціонування, а не лише при появі ризику.

У табл. 3.5 наведемо основні переваги, які отримає ПАТ СК «Країна» від організації дієвого ризик-менеджменту.

Таблиця 3.5

Основні переваги, які отримає ПАТ СК «Країна» від організації дієвого ризик-менеджменту

Перевага	Характеристика
Зниження фактору невизначеності при здійсненні страхової діяльності	Конкретні дії щодо зменшення ймовірності виникнення ризиків та зниження їх впливу. Навіть при настанні небажаних подій страхова компанія може досягти необхідного ступеня стійкості завдяки ефективній організації дієвого ризик-менеджменту.
Удосконалення процесу планування та визначення перспективних напрямів страхової діяльності	Удосконалення процесу планування та визначення перспективних напрямів страхової діяльності страховика дає можливість підвищити здатність ПАТ СК «Країна» використовувати сприятливі перспективи, скорочувати негативні наслідки і домагатися поліпшення діяльності в цілому.
Економія ресурсів	Особлива увага приділяється питанням економічної доцільності здійснення страхової діяльності. Облік обсягу існуючих ресурсів, підвищення ліквідності активів дозволяє не тільки уникати помилок, але і домагатися підвищення прибутку від здійснення страхової діяльності.
Підвищення якості інформації для прийняття обґрунтованих рішень	Застосування ризик-менеджменту підвищує якість інформаційної бази, необхідною для прийняття стратегічних рішень на різних рівнях управління.
Зростання ділової репутації	Інвестори, кредитори, страхові компанії, постачальники і клієнти охочіше працюють з страховиками, які зарекомендували себе як надійні партнери на ринку, в результаті організації дієвого ризик-менеджменту.
Підтримка з боку засновників	Якісне управління ризиками забезпечує авторитет керівництва з боку засновників ПАТ СК «Країна» в результаті підвищення ефективності діяльності страхової компанії і, як наслідок – зростання отримуваних прибутків.

Як видно з табл. 3.5 досліджуване товариство отримає безліч переваг від організації дієвого ризик-менеджменту в системі управління ризиками ПАТ СК «Країна».

Таким чином, беззаперечною умовою ефективної діяльності ПАТ СК «Країна» має стати організація процесу ризик-менеджменту в системі управління ризиками. Оптимальним підходом щодо організації ризик-менеджменту на ПАТ СК «Країна» є впровадження сучасних інформаційних технологій. Зокрема, вони здатні значно підвищити рівень інформаційного забезпечення, що дозволить вищому керівництву

ПАТ СК «Країна» бути більш обізнаними про стан зовнішнього та внутрішнього середовища й відповідно зможу приймати більш ефективні рішення. Важливим стратегічним напрямом удосконалення процесу організації ризик-менеджменту в системі управління ризиками ПАТ СК «Країна» є формування якісної інформаційної бази. У процесі управління ризиками на ПАТ СК «Країна» слід дотримуватися наступних правил: оптимальності, ефективності, варіантності, прогнозування, доведеності та безперервності. Створення дієвого ризик-менеджменту дозволить ПАТ СК «Країна» більш ефективніше здійснювати свою діяльність.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі дипломної роботи запропоновано способи удосконалення ефективності управління страховими ризиками ПАТ СК «Країна». За результатами проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки.

1. Виявлено проблеми управління страховими ризиками ПАТ СК «Країна». Скориставшись прийомами економіко-математичного моделювання, а також методом Монте-Карло у середовищі MS Excel нами змодельовано різні ситуації та визначено можливі зміни основних фінансових показників діяльності ПАТ СК «Країна». Так, визначено три сценарії: песимістичний, оптимістичний, а також найбільш ймовірний та встановлено, що діяльність ПАТ СК «Країна» є досить ризиковою. Проведені розрахунки вказують на те, що при збереженні минулих тенденцій існує реальна загроза зменшення розмірів прибутку та підвищення ймовірності банкрутства ПАТ СК «Країна». З цієї позиції актуальним та досить важливим вбачається покращення процесу управління ризиками. Оскільки наявна ситуація не приносить ПАТ СК «Країна» бажаних результатів. Основними проблемами ПАТ СК «Країна» у сфері управління ризиками є такі: низький рівень

інформаційного забезпечення, використання переважно методу уникнення або прийняття ризику, а також ігнорування економіко-математичних моделей для оцінки ризику.

2. Запропоновано шляхи удосконалення управління страховими ризиками ПАТ СК «Країна». Встановлено, що беззаперечною умовою ефективної діяльності ПАТ СК «Країна» має стати організація процесу ризик-менеджменту в системі управління ризиками. Оптимальним підходом щодо організації ризик-менеджменту на ПАТ СК «Країна» є впровадження сучасних інформаційних технологій. Зокрема, вони здатні значно підвищити рівень інформаційного забезпечення, що дозволить вищому керівництву ПАТ СК «Країна» бути більш обізнаними про стан зовнішнього та внутрішнього середовища й відповідно зможу приймати більш ефективні рішення. Важливим стратегічним напрямом удосконалення процесу організації ризик-менеджменту в системі управління ризиками ПАТ СК «Країна» є формування якісної інформаційної бази. У процесі управління ризиками на ПАТ СК «Країна» слід дотримуватися наступних правил: оптимальності, ефективності, варіантності, прогнозування, доведеності та безперервності. Створення дієвого ризик-менеджменту дозволить ПАТ СК «Країна» більш ефективно здійснювати свою діяльність.

ВИСНОВКИ

Управління ризиками у страхуванні відрізняється від управління ризиками в інших сферах бізнесу, що зумовлено специфічністю самого страхування. Страхова компанія має постійно слідкувати за зміною ризику в тих чи інших галузях (сферах), вести відповідний статистичний облік, аналізувати й обробляти інформацію. З цією метою страхові компанії використовують систему управління ризиками, яка включає низку різноманітних заходів організаційно-фінансового характеру, що дозволяє певною мірою передбачити їхні наслідки та розмір збитку, який потрібно відшкодувати.

В процесі написання дипломної роботи були вивчені роботи як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, присвячені діяльності страхових компаній, їх фінансової стійкості та ризик-менеджменту. У даній роботі розглянуті ризики і їх вплив на страхові компанії, фактори, що забезпечують фінансову стійкість страховика, основні теоретичні аспекти ризик-менеджменту і модернізовані існуючі зарубіжні методи ризик-менеджменту для страхових компаній.

У зв'язку зі зростанням рівня ризиків, що впливають на страхові компанії, виявлено помітне збільшення інтересу в ризик-менеджменті з боку керівництва компаній останнім часом. Як ми вже відзначали, страхові компанії, будучи одночасно і суб'єктом і об'єктом управління ризиком, знаходяться під впливом двох видів ризиків: як ризиків, що виникають безпосередньо з діяльності страхової організації як об'єкта господарської діяльності, так і ризиків, прийнятих від страхувальників. Тому без ефективної системи управління ризиками практично неможливо забезпечити надійність і фінансову стійкість страхової компанії.

Управління ризиком охоплює такі етапи:

1) Ідентифікація ризиків (встановлення ризику) - систематичне виявлення джерел ризику, визначення факторів ризику, їхньої класифікації та попередньої оцінки значущості кожного з цих факторів. Ідентифікація ризиків є найбільш

ускладненим процесом у страхуванні, що обумовлено значною різноманітністю об'єктів страхування та переліком ризиків, під які можуть підпадати ці об'єкти. Страхова компанія проводить відповідний статистичний облік та обробку зібраної інформації, на основі якої визначає всі ризикові обставини, що характеризують параметри ризику. Результатом є прийняття рішення, до якої ризикової групи слід віднести той чи інший об'єкт. Середня величина ризикових обставин - це середній ризиковий тип групи, яка використовується як міра порівняння.

2) Аналіз ризику - комплексна діагностика ризиків за допомогою різних методів: емпіричного, статистичного, спостереження, документального обліку та ін. Він дозволяє визначити потенційний вплив ризику на об'єкт страхування, а також: теоретичну ймовірність того, що небезпека реалізується. Оцінка ризиків здійснюється за допомогою актуарних розрахунків, які передбачають застосування статистичних і математичних методів. Методів оцінки ризику є багато, але серед них виділяють три основних:

- метод середніх величин, який полягає в тому, що окремі ризикові групи поділяються на декілька підгруп, щоб створити аналітичну базу для визначення ризику за ризиковими ознаками;

- метод відсотків, що виражає сукупність знижок і надбавок до тієї аналітичної бази, яку вже створено, залежно від можливих позитивних і негативних відхилень від середнього ризикового типу;

- метод індивідуальних оцінок, який використовується тоді, коли ризик не можна зіставити з відомим середнім типом ризиків. Страховик здійснює довільну оцінку, що впливає з його професійної підготовки, досвіду та суб'єктивного погляду.

3) Контроль за ризиком призначений для часткового або повного усунення ризиків при оптимальному співвідношенні різних способів: усунення ризику, зменшення, локалізації або поділу. Ризик можна контролювати ще до самої події. Фінансування ризику проводиться за рахунок створення страхових фондів, що формуються для здійснення виплат при настанні страхових

випадків. Наслідки останніх виступають як знищення або часткове пошкодження об'єкта страхування. Через це головним завданням страхової компанії є сформувати страховий фонд, який був би достатнім для виплати страхових сум і страхового відшкодування.

Теоретична частина була присвячена ретельному вивченню поняття «ризик», розглянуто класифікацію та характеристику ризику, систему управління страховими ризиками страховика. Також було встановлено, що найбільш повно оцінити величину і ймовірність можливих збитків, а також приймати ефективні рішення з управління ризиками можна тільки за умови використання комплексного підходу та повного аналізу досліджуваного підприємства.

Практична частина роботи була присвячена оцінці ризик-менеджменту на прикладі страхової компанії «Країна». Перед аналізом фінансового стану було досліджено її позицію на страховому ринку за ряд років, проаналізовано фінансово-економічні показники ПАТ СК «Країна». Далі була оцінена діяльність компанії. Аналіз фінансової стійкості включає вивчення основних показників і коефіцієнтів, сукупність яких відображає фінансовий стан страхової компанії. Проведений аналіз показує, що ПАТ СК «Країна» є досить успішною страховою компанією та протягом 2017-2019 рр. веде прибуткову діяльність. Страхова компанія «Країна» протягом аналізованого періоду показала значну залежність від позикового капіталу. За результатами аналізу оцінки управління страховими ризиками страховика способом дослідження системою ризик-менеджменту, було виявлено, що ця система ПАТ СК «Країна», є не досить ефективною, а сама страхова компанія є нестабільною.

У третьому розділі було запропоновано шляхи вдосконалення управління ризиками компанії «Країна» на основі проведеного аналізу. Оптимальним підходом щодо організації ризик-менеджменту на ПАТ СК «Країна» є впровадження сучасних інформаційних технологій, адже вони значно підвищать рівень інформаційного забезпечення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

2. Про затвердження Вимог до організації і функціонування системи управління ризиками у страховика від 04.02.2014 р. № 295 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0344-14>.

3. Про затвердження Вимог щодо регулярного проведення стрес-тестування страховиками та розкриття інформації щодо ключових ризиків та результатів проведених стрес-тестів: розпорядження Нацкомфінпослуг № 484 від 13.02.2014.

4. Аберніхіна І.Г. Комплексний підхід до виокремлення і систематизації ризиків діяльності страхових організацій / І.Г. Аберніхіна, І.Г. Сокиринська // Економічний простір. – 2016. – № 109. – С. 121–134.

5. Александрова М. М. Страхування: навчальний посібник. - К.: ЦУЛ, 2015. - 208 с.

6. Баранов А.Л. Методологічні основи управління ризиками страхової компанії / А.Л. Баранов // Фінанси, облік і аудит. – 2014. – № 1. – С. 22–34.

7. Братюк В.П. Особливості процесу управління ризиками, прийнятими на страхування / В.П. Братюк, К.Ю. Байса // Економічний аналіз. – 2014. – Том 17. – № 1. – С. 112–119.

8. Вербіцька І.І. Ризик-менеджмент як сучасна система управління ризиками підприємницьких структур. Сталий розвиток економіки. 2019. № 5(22). С. 282–289.

9. Ваніна Д. А. Методи управління ризиками в страхових організаціях Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]. 2015. № 3.– С. 16-28.

10. Ваніна Д.А. Класифікація фінансових ризиків страхових організацій [Електронний ресурс] / Д.А. Ваніна. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2319/1/>.

11. Василюшин Р.Д., Кашенко О.Л., Борисова В.А. Економічні основи страхування. — Суми: Довкілля, 2017. — 412 с.

12. Водолазська О. Систематизація видів андеррайтингу в страхуванні / О. Водолазська // Світ фінансів. – 2015. – № 2. – С. 94–104.

13. Гаманкова О. О. Страховий ринок України у глобальному страховому просторі / О. О. Гаманкова, В. К. Хлівний // Фінанси України. – 2016. – № 5. – С. 58–67

14. Герасименко О.В. Особливості фінансового менеджменту страхових компаній / О.В. Герасименко // Матеріали V Міжнародного наукового семінару «Страховий ринок: сучасні виклики в умовах глобалізації». – 2017. – С. 39–41.

15. Герасимова І.Ю. Управління фінансовими ризиками страхових компаній з метою забезпечення економічної безпеки / І.Ю. Герасимова // Економічний простір. – 2016. – № 115. – С. 112–125. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ir.nmu.org.ua/>.

16. Говорушко Т. А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку. монографія/ Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк, О.Ю. Толстенко- К.: «Центр учбової літератури», 2016.-168с.

17. Гончаренко О.М., Ненно І.М., Світлична О.С. та ін. Оцінювання фінансово-економічної діяльності страхових компаній: адаптивність зарубіжного та вітчизняного досвіду : [монографія]. Одеса, 2015. 208 с

18. Диба М.І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства / М.І. Диба // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». – 2018. – № 635. – С. 22–28.

19. Директива 2009/138/ЄС Solvency II Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufu.org.ua/files/zakon/EU/Solvency%20II_ukr.doc.

20. Достатність капіталу страховиків та ризик-менеджмент // Страхова справа. – 2016. – № 2. – С. 43–46

21. Дубіщев В.П. Математичне моделювання процесу формування ринку ризикового страхування на регіональному рівні в Україні / В.П. Дубіщев, О.Л. Ляхов, І.В. Фисун // Економіка і регіон : наук. вісн. – Полтава : ПолтНТУ, 2016. – № 4 (11).

22. Єрмошенко А.М. Методичний підхід до аналізу стресостійкості страхових компаній. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 7. С. 369–377. 2. Кнейслер О. Прагматизм фінансової стійкості страховика. Світ фінансів. 2009. № 4. С. 191–197.

23. Житар М. Методичні аспекти управління ризиками страхових компаній Схід. 2016. № 1. С. 13-17

24. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків: Монографія / М. С. Клапків. – Тернопіль : Економічна думка, Карт-Бланш, 2015. – 570 с.

25. Клепікова О.А. Розробка моделей оцінки економічної спроможності страхової компанії з використанням сучасних технологій імітаційного моделювання. Вісник соціально-економічних досліджень. 2015. № 2 (49). С. 32–39

26. Клименко С. М. Особливості управління ризиками розвитку підприємства. Стратегія економічного розвитку України. 2016. № 32. С. 24-29.

27. Козьменко О.В. Структуризація інвестиційних ризиків страхових компаній / О.В. Козьменко, В.В. Роєнко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_gum/VUABS/2012_2/33_04_01.pdf

28. Коленда Н. В. Поняття системи ризик-менеджменту підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 22. С. 398–401

29. Колотило О.Д. Проблеми моніторингу ризику в умовах вітчизняного ринку страхування // Фінанси України. – 2016. – №10. – С. 135–138.

30. Костриченко В.М. Економічний ризик та методи його вимірювання: конспект лекцій [Електронний ресурс] / В.М. Костриченко, Ю.В. Красовська,

В.Р. Красовський; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2017. – Режим доступу: <http://in1.com.ua/book/12607/9927>.

31.Лабушева Я.Г. Оценка рисков страховой компании для принятия управленческих решений / Я.Г. Лабушева // Вестник экономики, права и социологии. – 2015. – № 2. – С. 50-53.

32.Лагунова І.А. Сутність та принципи концепції ризик-менеджменту. Актуальні проблеми державного управління. 2018. № 1 (53). С. 44–52.

33.Лубкей Н.П. Систематизація фінансових ризиків страхових компаній та особливості управління ними в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 20. С. 862–866.

34.Мамчур Р. М. Страхування: навчальний посібник- К. : ЦП "Компринт", 2016.- 172 с.

35.Марценюк-Розарьонова О.В., Бондар А.В. Аналіз фінансового потенціалу страхової компанії та механізму його формування. Інвестиції: практика та досвід. – 2018.

36.Мних, М. В. Страхування в Україні: сучасна теорія і практика [Текст] / М. В. Мних. — К. : Знання України, 2015. – 284 с.

37.Огаренко О.В. Методологічні засади оцінки фінансового стану страховика.// Економіка: проблеми теорії і практики. -2015. -№111.

38.Олешко Н.В. Управління достатністю капіталу страхових компаній. / Олешко Наталія Сергіївна - Дис. на здобуття наук.ступ.канд.економ.наук. Спеціальність 08.00.08-гроші, фінанси і кредит.-2016. 391с.

39.Осадець С.С. Страховий менеджмент: підручник / [Осадець С.С., Мурашко О.В., Фурман В.М., Баранов А.Л.]; за ред. С.С. Осадця. — К.: КНЕУ, 2016. — 333 с.

40.Приказюк Н. В. Теоретичне упорядкування методів та інструментів фінансового ризик-менеджменту страхових компаній / Н. В. Приказюк, Л. О. Білокінь // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О.В. Ярощук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль:

Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 1. – С. 139-149.

41.Ротова Т. Методичний інструментарій управління страховими ризиками / Т. Ротова // Фінанси України. – 2016. – № 3. –С.140-144

42.Самойловський А.Л. Паритетність страхових операцій: страхові резерви як засіб збалансування інтересів страховика і страхувальника / А.Л. Самойловський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2017. – № 3 (70). – С. 14–21.

43.Система ризик-менеджменту в банках: теоретичні та методологічні аспекти: монографія / за ред. В.В. Коваленко. Одеса: ОНЕУ, 2017. 304 с

44.Скопенко Н.С. Теоретико-методологічні засади ризик-менеджменту як інструменту управління господарським ризиком підприємства / Н.С. Скопенко, О.В. Пьянкова. // Економіка і організація управління. – 2014. – Вип. 1-2. – С. 238-245.

45.Смоляк В.А. Страхування: Навч. посіб. / В.А. Смоляк, Є.Ю.Кузькін; Харківська філія Українського державного ун-ту економіки і фінансів. – Х.: ІНЖЕК, 2017. – 272 с.

46.Сокиринська І.Г. Журавльова Т.О. Аберніхіна І.Г. Страховий менеджмент. Навчальний посібник. / І.Г. Сокиринська, Т.О. Журавльова, І.Г. Аберніхіна – Дніпропетровськ: Пороги, 2016. – 300 с.

47.Сороківська М.В. Класифікація фінансових ризиків страхових компаній / М.В. Сороківська // Науковий вісник НЛТУ України: збірник науково-технічних праць. – Львів: НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.2. – С. 261–265

48.Старостіна А.О., Кравченко В.А. Ризик-менеджмент: теорія та практика: навч. посіб. – К.: ІОЦ «Видавництво «Політехніка», 2015.

49.Страхування: Підручник / За ред. В. Д. Базилевича. - К.: Знання, 2018. - 1019 с.

50.Супрун А. А. Страховий менеджмент: навч. посіб. / А. А. Супрун, Н. В. Супрун. – Львів : Магнолія, 2016. – 301 с.

51.Тарельник Н.В. Оцінка ризиків у структурі ризик-менеджменту страхових компаній аграрної сфери. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. № 11(4). С. 71–74.

52.Ткаченко, Н. В. Ризики діяльності страхових компаній: теоретичний аспект [Текст] / Н. В. Ткаченко // Фінанси України. – 2016. - №7

53.Тринчук В.В. Управління фінансовими ризиками страхової компанії / В.В. Тринчук // Всеукраїнські наукові економічні читання «Розвиток економічної науки та практики в умовах світових трансформацій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.conference-nuk.mkxat.net/section2.html>.

54.Фурман В.М. Ризики в інвестиційній та фінансовій діяльності страховика // Фінанси України.– 2018.– №2. – С. 107–114

55.Чайковська В.П. Ризики страхових компаній: суть та причини виникнення [Електронний ресурс] / В.П. Чайковська, Л.В. Дикун, Т.В. Дрейчук. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/32_PVMN_2011/Economics/3_98207.doc.htm.

56.Черкаський І. Б. Управління ризиками діяльності страхових компаній в контексті економічної безпеки / І. Б. Черкаський, Л. М. Ремньова, Л.Д. Лебединська // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1; Економіка. – 2015. – Вип.4. – С.16-23.

57.Черчик Л.М. Система ризик-менеджменту підприємства: сутність та складові / Л. Черчик, І. Івашкевич, С. Бегун // Економічний форум. – 2017. – № 1. – С. 178-184.

58.Шаповал Л.П. Ризик-менеджмент як складник антикризового управління страховими компаніями. Гроші, фінанси і кредит. 2018. № 23. С. 313—318. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/23_2018_-ukr/56.pdf

59.Шевчук О.О., Гулик М.І. Методи оцінювання ризиків у страховій діяльності. Науковий вісник НЛТУ України. 2016. № 26. С. 291–299.

60.Шегда А.В., Голованенко М.В. Ризики в підприємстві: оцінювання та управління: навч. посіб. / А.В. Шегда, М.В. Голованенко: за ред. А.В. Шегди. – К.: Знання, 2018. – 271 с

61.Шірінян Л.В.Фінансова стійкість страхових компаній та шляхи її забезпечення/Л.В. Шірінян // Монографія // Харк. нац. ун – т ім. В.Н. Каразіна. – Харків, 2017. – 225 с.

62.Юхименко В. М. Страховий ринок України в контексті впровадження вимог Solvency II. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2017 . № 12(2). С.190-193.

63.Яворська Т.В. Концептуальні положення гарантування безпеки страхових компаній в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 4. С. 668–673

ДОДАТКИ

Додаток А

Звіт про фінансові результати 2019 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	406234	289177
Чисті зароблені страхові премії	2010	406234	289177
Премії підписані, валова сума	2011	431018	314033
Премії, передані у перестраховання	2012	13311	10603
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	11725	14953
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	252	700
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	78298	74024
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	211967	166854
Валовий:			
прибуток	2090	115969	48299
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	-6364	23100
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	-7111	21180
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	747	1920
Інші операційні доходи	2120	20882	13760
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	10102	7277
Витрати на збут	2150	90932	64860
Інші операційні витрати	2180	7919	4843
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			

прибуток	2190	21534	8179
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	13435	9862
Інші доходи	2240	78263	20111
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	104479	28961
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	8753	9191
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	8285	6823
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	468	2368
збиток	2355	0	0
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	468	2368
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Матеріальні затрати	2500	3292	2859
Витрати на оплату праці	2505	19542	15332
Відрахування на соціальні заходи	2510	4368	3401
Амортизація	2515	1348	1044
Інші операційні витрати	2520	80403	54344
Разом	2550	108953	76980
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	65880000	65880000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0

Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Додаток Б
Звіт про фінансовий результат 2018р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	289177	290754
Чисті зароблені страхові премії	2010	289177	290754
Премії підписані, валова сума	2011	314033	306572
Премії, передані у перестраховання	2012	10603	17666
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	14953	-3515
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	700	-1667
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	74024	65868
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	166854	156702
Валовий:			
прибуток	2090	48299	68184
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	23100	3818
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	21180	4031
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	1920	-213
Інші операційні доходи	2120	13760	16221
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	7277	7380
Витрати на збут	2150	64860	62249
Інші операційні витрати	2180	4843	3659

Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	8179	14935
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	9862	11803
Інші доходи	2240	20111	8896
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0
Фінансові витрати	2250	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	28961	28851
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	9191	6783
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	6823	5494
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	2368	1289
збиток	2355	0	0
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0

Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	2368	1289
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Матеріальні затрати	2500	2859	3104
Витрати на оплату праці	2505	15332	16042
Відрахування на соціальні заходи	2510	3401	3584
Амортизація	2515	1044	908
Інші операційні витрати	2520	54344	49650
Разом	2550	76980	73288
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	65880000	65880000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0

Звіт про фінансовий результат 2017 р.

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	290754	267668
Чисті зароблені страхові премії	2010	290754	267668
Премії підписані, валова сума	2011	306572	293714
Премії, передані у перестраховання	2012	17666	13953
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	-3515	14763
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	-1667	2670
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	65868	61895
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	156702	115752
Валовий:			
прибуток	2090	68184	90021
збиток	2095	0	0
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0	0
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	3818	-18036
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	4031	-18089
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	-213	53
Інші операційні доходи	2120	16221	12517
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0	0
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0	0
Адміністративні витрати	2130	7380	6540
Витрати на збут	2150	62249	53086
Інші операційні витрати	2180	3659	7450
Витрат від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0	0
Витрат від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0	0
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	14935	17426
збиток	2195	0	0
Дохід від участі в капіталі	2200	0	0
Інші фінансові доходи	2220	11803	9151
Інші доходи	2240	8896	83724
Дохід від благодійної допомоги	2241	0	0

Фінансові витрати	2250	0	0
Втрати від участі в капіталі	2255	0	0
Інші витрати	2270	28851	103013
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0	0
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	6783	7288
збиток	2295	0	0
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	5494	6748
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0	0
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	1289	540
збиток	2355	0	0
II. СУКУПНИЙ ДОХІД			
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	0	0
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0	0
Накопичені курсові різниці	2410	0	0
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0	0
Інший сукупний дохід	2445	0	0
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	0	0
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	1289	540
III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ			
Матеріальні затрати	2500	3104	2418
Витрати на оплату праці	2505	16042	11160
Відрахування на соціальні заходи	2510	3584	2421
Амортизація	2515	908	852
Інші операційні витрати	2520	49650	50225
Разом	2550	73288	67076
IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ			
Середньорічна кількість простих акцій	2600	65880000	65880000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	0	0
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0	0
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0	0
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0	0